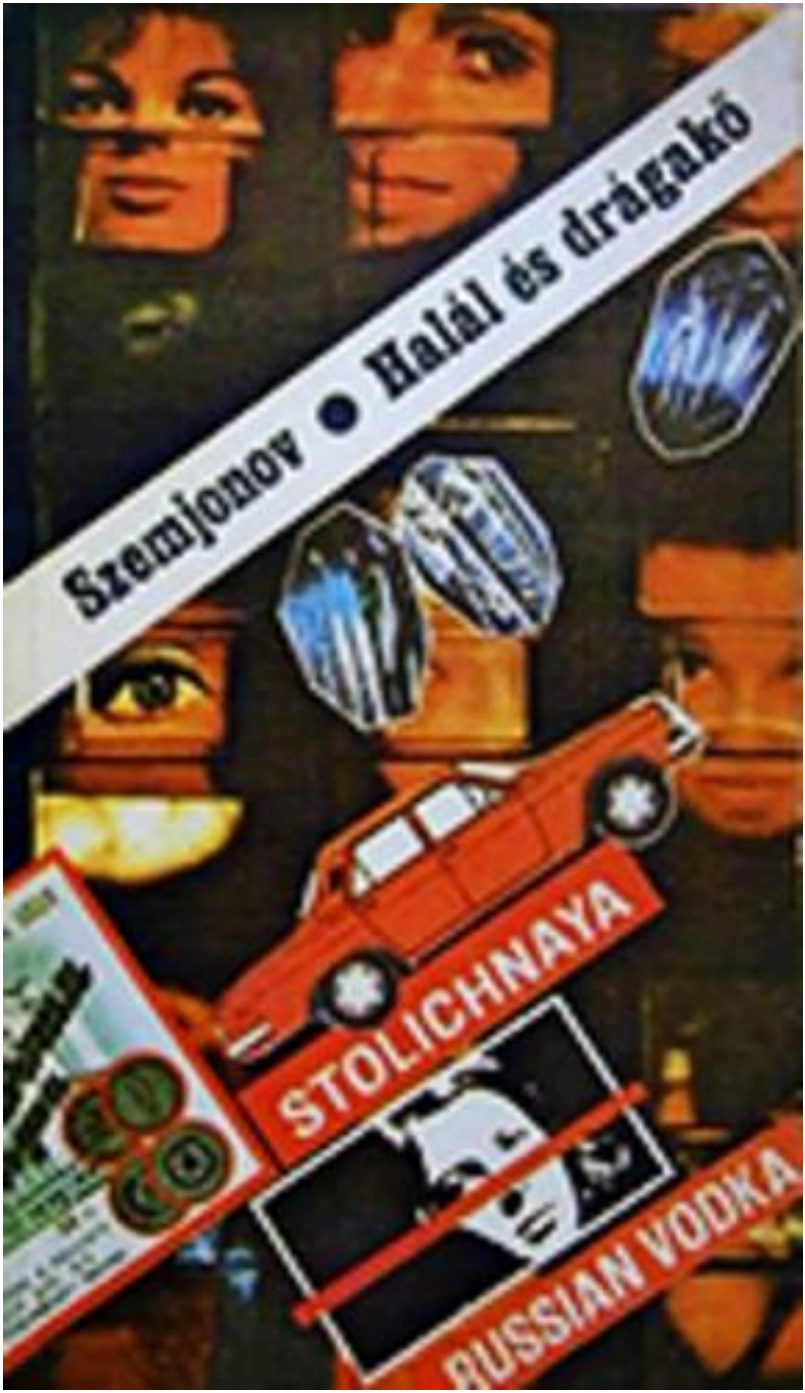
Szemjonov • Halál és drágakő
STOLICHNAYA
RUSSIAN VODKA

JULIAN SZEMJONOV

Halál és drágakő

BÜNÜGYI REGÉNY

ZRÍNYI KATONAI KIADÓ
BUDAPEST, 1982

Julian Szemjonov neve nálunk is jól ismert. Magyarul megjelent könyvei közül különösen a Vihar őrnagy és A tavasz 17 pillanata aratott átütő sikert. Hazájában azonban nemcsak kaland- és kémregények szerzőjeként, hanem krimiíróként is igen népszerű. Magyarul először jelenik meg - egy kötetben - két bűnügyi története.

Mindkét történet sajátos miliőben, a moszkvai művészvilágban játszódik, s egy-egy igen különös gyilkossággal indul. E két gyilkosság megfejtése feladja a leckét a nyomozóknak, az olvasóknak pedig a jó krimik fordulatos cselekményét, izgalmát nyújtja.

Юлиан Семенов

ОГАРЕВА, 6

Молодная гвардия

Москва 1973

© Издательство »Молодная гвардия« 1973

Fordította HAVAS ERVIN

Hungarian translation © Havas Ervin, 1982

A fordítást az eredeti szöveggel egybevetette STRIKER JUDIT

1.

Kosztyenko ezredes a Lenin-hegyen szállt le a buszról, és sokáig álldogált a kis kilátóteraszon. Moszkva füstbe burkolózott, s ha ökörnyál nem csillan imitt-amott a napfényben, úgy tetszett volna, hogy kora tavasz van, nem pedig az ősz eleje.

Először negyvenkilencben jöttek fel ide, kora reggel, a diplomaosztó bál után. Lent, a mai Luzsnyiki helyén düledező barakkok álltak, lábuk alatt zsíros sár cuppogott, a Moszkva-folyótól induló gőzmozdonyok bánatosan ropogtatták a sínre hullt faágakat.

Kosztyenko nézte a várost és arra gondolt, hogy íme huszonkét év telt el azóta szinte észrevétlenül; az ember mintha úszna az időben, akár a Léthé-folyóban, az idővel együtt, s mintha az nem is létezne a mi fizikai lényünkön kívül, függetlenül tőlünk.

Egy városnéző autóbuszban bekapcsolták a rádiót, az énekes hangja követelődzőn ismételgette: *„Siess hozzám, ha rossz nekem, barátom!”*

És ha jó nekem?, gondolta Kosztyenko. Akkor mi van?

Az énekes mintha meghallotta volna, azt válaszolta, hogy ha jó, akkor nem kell sietned.

Az információ százada, mosolyodott el Kosztyenko. Az a fontos, hogy jól formáld meg a kérdéseket, és nyomban pontos választ kapsz rájuk.

Rápillantott az órájára – fél kilenc. Sietnie kellett a Lenin Könyvtárba: a hármas olvasóteremben félreteszik neki a büntetőjogi könyveket; utána, ahogy megígérte, benéz a

Tudományos Ismeretterjesztő Társulathoz – havonta egyszer előadást tartott valamelyik egyetemen vagy intézetben, naivan feltételezve, hogy néhány előadás felér egy publikált cikkel, legalábbis a disszertációját illetően, amelyet már ötödik esztendeje ír. Tizenkettőkor már az uszodában akart lenni, megbeszélte az úszómesterrel, hogy fenntart neki egy pályát, hogy – miután megcsapkodta magát a kis finn fürdőben – a hideg, zöld vízbe merülve leússza szokásos, napi kilométereit. Azután bemegy majd a minisztériumba, az Ogarjov utcába, oda ahol operatív megbeszélést kell tartania az osztályán.

A könyvtárban világosabb volt, mint az utcán; a napfény széles, szinte tapinthatóan súlyos pászmákban özönlött be az ablakokon, s az embereket könnyű fénykontúr vette körül. Kosztyenko rendszerint fölment a második emeletre, a „Fontos személyiségek" osztályára, megnézte a katalógust, mi új jelent meg D. Sztyepanov írótól, utánanézett, mi hír Golodov professzorról, Jurka Golodovról, akit a 10. A osztályban csak „gorombának" csúfoltak, mit ír Bikov mérnök a *Nagy hidegben végzendő ipari építészet* című új könyvében, s végül hol tart prof. dr. Edik Rasztrubin a szívműtétek érzéstelenítése terén folytatott kutatásaiban.

Azért az én nemzedékem mégiscsak számít valamit, gondolta ilyenkor némi elégedettséggal Kosztyenko, bár néha sajnáljuk, hogy nekünk nem jutott ki a háborúból. Pedig úgy kellene mondanom: kész szerencse, hogy nem jutott ki. Hiszen az eredményeinket éppen ennek köszönhetjük.

A teremben csaknem ugyanolyan világos volt, mint odakinn a széles lépcsőházban.

Milyen szép az emberek arca a napfényben, gondolta Kosztyenko. De hát mondd csak ezt Mityka Sztyepanovnak, nyomban fölnevet: banális! De miért lenne banális, ha egyszer igaz? Ámbár talán hivatásommal jár az ilyen banalitások megbecsülése, tűnődött el az ezredes. Mi valóban értékelni tudunk minden szépséget, hiszen többnyire szennyben és mocsokban turkálunk.

Kosztyenko kikért két jogi szakkönyvet Cromwell korából, s éppen nekifeküdt jegyzeteket készíteni, amikor valami rossz érzés fogta el. A jól ismert, örökös aggodalom, hogy legalább két-három órája nem telefonált be az irodájába. Ez az érzés nem egyszerre fejlődött ki benne. Amikor még új ember volt a Petrovkán,[1] a „banditacsoportnál", vasárnaponként nyugodtan elutazott Másával és a kislányával, azokban a napokban nem ismerte ezt a nyugtalanító érzést. Az egyetlen, ami az életkor változásával jelentkezik, vagy éppen végképp eltűnik, az a felelősségérzet. Kosztyenko erről meg volt győződve.

Az osztály ügyeletes nyugodt hangon jelentette a kagylóba.

– Minden rendben, ezredes elvtárs, semmilyen esemény nem történt. Csak egy személyes telefonüzenet érkezett. Ma tizenegykor temetik Levon Kozarjan elvtársat…

– Hogy? – Kosztyenko összeráncolta a homlokát.

– Levon Kozarjan elvtársat – ismételte határozottan az ügyeletes. – Egy nő telefonált, de nem nevezte meg magát.

---

1 A moszkvai rendőr-főkapitányság közkeletű elnevezése (a Petrovka utca 38-ról).

2.

A ravatalt a *Moszfilm* konferenciatermében állították fel. Levon ott feküdt a koporsóban – aprón és sárgán, kipúderozott arccal, egyáltalán nem hasonlított önmagára. Amint a hideg arcra tekintett, Kosztyenkónak eszébe jutott, hogy Levon vagy öt éve azt mondta: „Szlávik, negyvennél többet nem adok magamnak." Kosztyenko akkor csak nevetett ezen, s végül Levon is elnevette magát.

„Nevess csak, bolond – mondta Levon – érzem, amit érzek. Ha a szemedbe nézek, azt is megérzem, amit gondolsz, de nem tudom kifejezni. Ha ki tudnám, zseniális rendező lennék… Higgy nekem, negyvenéves koromban bebújok a ládába…"

Két évvel ezelőtt, forgatás idején, megbetegedett a lágyéka. Az orvos elküldte az onkológiai intézetbe. Levon összevagdalva és besugározva is folytatta a munkáját: kiszállították a felvételekhez, kerekes karosszéken, félig fekve, félig ülve, próbált a színészekkel, az egészségügyi nővér pedig naponta kétszer fájdalomcsillapítót fecskendezett a vénájába, hogy csillapítsa a kínjait. Igaz, ezután megkezdődött az enyhülés furcsa folyamata, és Levon váratlanul a régi Levonná változott, amilyennek Kosztyenko az egyetemi évek óta ismerte őt, amikor együtt tanultak a jogi fakultáson, együtt jártak táncolni a Sportba, zajos estéket rendeztek az ifjúsági klubban, és kosárlabda meccseket vívtak a *Keletkutató Intézet* hallgatóival. Levon Moszkva lelke volt azokban az években. A legkülönbözőbb korú és foglakozású emberek ismerték és szerették, rakodómunkások, írók,

villamoskalauzok, zsokék, színészek, professzorok, repülők. Levon rendelkezett azzal a tulajdonsággal, hogy azonnal és végérvényesen megszerettesse magát.

Amikor Levon megérezte az enyhülési időszak végét, s az állandó gyöngeség idegenné változtatta a testét, a fájdalom pedig állandósult a mája környékén, nem feküdt be a kórházba, megkérte, hogy halála után hamvasszák el („A temetőben úgyis kevés a hely!”), s hogy keményítsék ki széles gallérú vászoningjét, amelynek oldalára az ENSZ kék címerét hímezték. (Kosza hozta neki ajándékba Stockholmból.) Így is halt meg: kora reggel fölébredt, megkérte Koszát és Grisát, hogy adják rá a modern vászoninget, megvizsgálta mind a két kezét, és azt mondta: „Vékonyak, mint a gyufaszál, hát nem gyalázat?” Azután segítettek neki, hogy odaüljön az ablakhoz a karosszékbe. Kinézett a csöndes utcácskára, sóhajtott és elbúcsúzott:

– No, viszontlátásra, fiúk…

A temetés voltaképpen barbár szokás, gondolta Kosztyenko, figyelve a terembe lépő újabb és újabb embereket, az immár negyven esztendősöket, és felidézte őket egyetemistaként, nem őszen, hanem göndör-bozontos hajjal, nem megeresztett pocakkal, hanem karcsún szálegyenesen. Különösen, amikor a legerősebb, legvidámabb megy el közülünk. Egyébként mindig a legerősebbek és legvidámabbak mennek el…

Grigor lábujjhegyre állt, hogy fölérje a túl magasra helyezett mikrofont, miközben a búcsúztató szavakat mondta. Most teljesen zavart volt, s ettől még kisebbnek látszott. A hangja el-elakadt; sírással küszködött, alig lehetett ráismerni.

– Figyelj, Kolja – súgta valaki Kosztyenko háta mögött –, az újságírószövetségbe friss rákot hoztak. Búcsúztassuk el Levuskát és gyerünk.

– Az nem lenne szép – válaszolta Kolja.

– Miért? Kísérjék tovább a fiatalok…

Kosztyenko haragosan visszafordult. – A rák fontosabb neked?

Már csak ötven ember lehet itt, gondolta. A többiek csak a halálra voltak kíváncsiak. Micsoda disznóság!

Valaki megérintette Kosztyenko könyökét.

– Így van ez, Szlávik – suttogta Sztyepanov.

– Az első temetéseink.

– Igen, Mitya…

– Csak tegnap repültem ide. Két hónappal ezelőtt még együtt mentem ki Levonnál az ügetőre. Egész idő alatt nevetgélt, anekdotákat mesélt. Azt javasoltam neki, hogy forgassunk együtt egy filmet. Ezen is csak tréfálkozott. Azt mondta, jobb filmet csinálnánk a mi Maigret felügyelőnkről, mint maga Simenon. Pedig Kosza ma elárulta, hogy akkor már pontosan tudta, hány napja van hátra.

– Nagyon erős ember volt.

– Miért *volt?* Számunkra ő mindig megmarad.

– Ne áltassuk magunkat, Mitya. *Volt.* A metaforákat meg hagyd meg az irodalomnak. Látod, én jegyzőkönyvszerűen gondolkozom. Így helyes. Volt Levon – nincs Levon. És többé nem is lesz.

Misanya Vasziljev lépett oda hozzájuk.

– Üdv, ezredesem! – mondta rekedtes hangján.

– Jó napot!

Hét esztendeje Kosztyenko ültette le Vasziljevet gépkocsilopásért és spekulációért.

– Az utóbbi időben Levonnál dolgoztam – mondta Vasziljev. – Én voltam a jobb keze.

– Tudom. Járt nálam, hogy bejelentkezhess Moszkvába, te ördögfajzat.

Misanya megrázta a fejét, szemébe könnyek tolultak, szipogva mondta: – Az ördögök élnek, az istenek meghalnak.

– Miért iszol már reggel?

– Levuska parancsolta. Egy nappal halála előtt elmentem hozzá, ananászt vettem, ő meg azt mondta, hogy vidáman kísérjük ki őt. Jó lenne, mondta, ha volgai pontyot hoznék a torra, arra jól csúszik a vodka meg a sör. Ügyelj rá, mondta, hogy aztán a mama és Margó ne jajveszékeljen túlságosan, mert akkor mindenkinek teljesen elrontják a hangulatát.

Sztyepanov megkérdezte Kosztyenkót: Autóbuszon mégy ki a krematóriumba?

– Nem megyek ki. Nem tudok, Mitya.

– Én is otthon ülöm meg a tort – mondta Vasziljev. – Jönnek?

– Igyekszünk. Ha semmi nem jön közbe, holnap gyere be hozzám, adok le belépőt.

– Miért? – hökkent meg Vasziljev. – Már megjavultam.

– Tudom.

– A Petrovkára menjek?

– Nem. Már a minisztériumban dolgozom, az Ogarjov utcában. Háromra be tudsz jönni?

– Nem értem, Levontól jött elbúcsúzni, vagy rám van szüksége hivatalos ügyben? – kérdezte Vasziljev, elkomorodó arccal.

– Ha hivatalos ügyben kellenél, megtalálnálak a nyilvántartó segítségével. Kár érzékenykedned, Misanya.

Kosztyenko valóban nem tudott részt venni a családi búcsúztatáson, habár szeretett volna ott lenni. Két órára a miniszterhelyetteshez kellett mennie. Kosztyenko úgy gondolta, hogy az ügy, amelyet már negyven napja sikertelenül próbált felgöngyölíteni, a tábornokoknak adandó mai jelentése után nyugodtabb szakaszba kerül.

Ám a temetésről visszatérve, ez a jelentés várta az asztalán: *Tegnap éjjel a szverdlovszki városi kórházban mérgezésben meghalt Sota Ivanovics Kiknadze Tbiliszből. A mérgezés körülményei azonosak a minszki és leningrádi esetekével. Adatok mellékelve. A bírósági titkárság ügyeletese: Burmisztrov.*

Kiknadze, akárcsak a minszki és a leningrádi áldozat, azért utazott Szverdlovszkba, hogy kocsit vegyen. Ez az egyetlen, amit eddig sikerült megállapítani. Minden egyéb csak elmélet és találgatás A gépkocsiszalonban várakozók között nyilván volt valaki, aki felajánlotta, hogy némi pénzmag ellenében segít soron kívül megvásárolni a Volgát. Aztán elmentek a szállodába, hogy a szobában áldomást igyanak az alkura, és megbeszéljék a részleteket. A tettes vagy tettesek később altatószert kevertek a vodkába de úgy látszik, nem ismerték az adagolást. Kifosztották az alvó embert, majd távoztak, nem is találgatva, mit okozott a „keverékük" – negyven nap alatt két embert öltek meg így, s íme, itt a harmadik áldozatuk. És sehol semmi nyom utánuk,

legkevésbé természetesen ujjnyom. Az asztalon csak azok a poharak maradtak, amelyből az áldozatok ittak. Az üvegeken is csak a meggyilkoltak ujjnyomai maradtak. Ez viszont arra vall, hogy feltehetőleg profimunka. No és persze arra, hogy mindegyik bűntettet ugyanaz a személy vagy személyek követték el.

Azoknak a kihallgatása, akik valamit is tudhattak a gyilkosságok körülményeiről, nem jártak eredménnyel. Kosztyenko és csoportja rengeteg embert kérdezett ki: az autószalonok, a szállodák, a repülőterek, a pályaudvarok, a takarékpénztárak, a távírdák dolgozóit, de bármennyit vesződtek is, nem bukkantak semmiféle nyomra.

A grúziai és örményországi rendőrség különleges csoportjának nyomozói az áldozatok valamennyi rokonát és ismerősét kihallgatták, s lenyomozták kapcsolataikat is. Beszéltek a telefonközpontok dolgozóival; a postai regisztrációs könyvekből megállapították azoknak az embereknek a nevét és címét, akiknek az áldozatok az utóbbi hetekben táviratot küldtek, de ez sem hozta meg a remélt eredményt.

Kosztyenko, miután elöljárójától most parancsot kapott, hogy azonnal repüljön Szverdlovszkba, visszament az irodájába, és fölhívta a lakását. Megkérte Mását, hogy készítse elő az útitáskáját, majd leheveredett a díványra – az utóbbi napokban erős fájdalmat érzett a gyomrában, valahol a jobb oldalon, a rekeszizma táján.

Mi van tulajdonképpen Misanya Vasziljev-val?, töprengett el közben, amikor enyhülni érezte a fájdalmat. – Sok év eltelt azóta, hogy az autószalonok körül ólálkodott…

Kosztyenko óvatosan fölemelkedett, egy pillanatra leült, hogy „kivallassa” a fájdalmát, majd kiegyenesedett, csinált néhány törzshajlítást és odalépett a széfhez. Elővette az ügy dossziéját és újra olvasgatni kezdte az utóbbi napokban kapott adatokat. Átforgatta a papírokat és rájött, hogy ezt csak tehetetlenségében teszi, pusztán azért, hogy csináljon valamit. Hirtelen eltolta maga elől az iratokat, cigarettáért nyúlt. Lehet, hogy Misanyának igaza van, gondolta. Lehet, hogy valóban csak azért mentem el a temetésre, hogy ott találjam őt, éppen őt, Misanya Vasziljevet, a kocsilopások és kocsiüzérkedések volt szakértőjét… Levon temetése tehát csak ürügy lett volna a számomra? Nem, azért ez nem lehet igaz. De tulajdonképpen miért ne lehetne? Bizony ám, hogy lehet! Ez a foglalkozás kezdetben csak nyomokat hagy az emberen, de aztán maga alá gyűri. Cinizmus? Valószínűleg. Vagy mégsem? Amikor Levon még élt, jó barátok voltunk, nyíltak és becsületesek voltunk egymáshoz. De miből is áll kinyilvánítani viszonyunkat egy halotthoz? Ácsorogj el egy darabig a ravatalnál, utána hajts le néhány adag vodkát a toron. A barátokhoz való viszonyt az élők mértékével kell mérni. Szeretjük mutogatni magunkat – erre nincs mentség.

Kosztyenko bement a Központi Postára, nyitott egy betétkönyvet Levon kislányának a nevére, első betétként elhelyezett tíz rubelt, de az a nehéz érzés, amely valamiféle kilátástalan bánatból és az alávalóság sejtéséből tevődött össze, egész nap nem hagyta el. Elkísérte, míg kitöltötte a menetlevelét Szverdlovszkba, felvette a repülőjegyét, kiutazott a repülőtérre, felszállt az utolsó induló gépre, hogy már reggel megkezdhesse munkáját a helyi rendőri szerveknél – kihallgassa a tanúkat,

ismerkedjen a szakértői vizsgálat eredményeivel, beleturkáljon a gépkocsiüzérek dossziéiba, és valamennyi patikában megtekintse a háromszögű jellel ellátott, különösen erős hatású altatóra kiállított vényeket.

3.

Reggel kilenckor Kosztyenko már meg is tartotta első kihallgatását. A gépkocsiszalon pénztárosnője elmondta, hogy két nappal a gyilkosság előtt, a helyiségben három ismeretlen toporgott.

– Jól ismerjük a törzsvendégeket, ezredes elvtárs, mintha csak rokonaink lennének, de ezek az újak déliek voltak, az egyikük borotválatlan, sajátos hangsúllyal beszélt. De hogy mi történt, nem tudom, többször nem láttam őket az üzletben.

Kosztyenko odafordult a helyi bűnüldöző szerv vezetőjéhez.

– Van fényképük a törzsvendégekről?

– Összeszedtünk néhányat.

Kosztyenko tizenkilenc fényképet rakott ki a pénztárosnő elé.

– Ez Grigorij Jakovlevics – mondta gyorsan, úgy rakosgatva maga előtt a fényképeket, mint pasziánszban a kártyalapokat – Boriszov, nyugdíjas, kiváló lakatos. Ez itt görbe Jegor, a családneve Görbés, úgy jár hozzánk, mintha munkába jönne, pontosan ugyanabban az időben, mindennap… ez Pjotr Pavlovics. Nem, *azok* nincsenek köztük.

– Csak régiek? – nevetett Kosztyenko. – Helyes! Menjen el az elvtársakkal, írja le részletesen ezeknek az új embereknek a külalakját – termet, szemük és hajuk színe s a többi s a többi. Majd elmagyarázzák magának, mi érdekel bennünket.

– Szóbeli portré? – kérdezte a pénztárosnő. – A tévében láttam ilyet. Csakhogy ezek összekeveredtek a fejemben. Csak arra emlékszem, hogy az egyik borotválatlan volt – többre nem.

Azután beszélt Kiknadze özvegyével, egy kis, őszülő, fekete ruhás asszonnyal, akinek az arca felpuffadt a sírástól. Egyenesen a repülőtérről hozták be a rendőrségre, mert Kosztyenko tapasztalatból tudta, ha előbb kiviszik a halottasházba, akkor egy szót se tud kiszedni belőle, így volt ez Minszkben és Leningrádban is: az özvegyek zokogtak, összeomlottak, nem emlékeztek semmire.

„A grúz asszonyok még keserűbben szenvednek – magyarázta az öreg boncolóorvos –, a férfiak a kezükben tartják őket, nem sokat törődnek az egyenjogúsággal."

– Kinek telefonálhatott? – mondta suttogva az asszony. – Kinek küldött táviratot? Nincs nekünk senkink. Becsületes munkával kereste a kenyerét, csak vasárnaponként járt haza, a többi idejét a szovhozban töltötte, csak a szovhozban. Miért kellett ez a csapás nekem, miért? Mondtam neki: „Ne utazz el, ne menj sehová, ha ennyi ideig megvoltunk kocsi nélkül, eztán is megleszünk nélküle."

– Az ismerősei közül tehát senki sem ígért segítséget? Senki sem adott neki egy szverdlovszki címet?

– Nem. Istenem, miért is, miért?…

Kosztyenko megkérte, hogy derítsék ki: kik szálltak meg a bűntett előtti három napon a város szállodáiban – „déliek, egyikük szakállal, vagy csak egyszerűen borotválatlanul".

Két nap múlva közölték, hogy az *Ural Szállodában* nem sokkal a bűntény előtt egy bizonyos Homer Baramija, aki 1935-ben Tbiliszben született, „magas, barna arcú, vagy talán csak rosszul borotvált férfi" lefoglalt egy luxusszobát.

Kosztyenko K-vonalon kapcsolatba lépett a grúz nyomozó osztály ezredesével, Szergo Szuhisvilivel. Szuhisvili hamarosan kiderítette, hogy Homer Baramija, a műszaki tudományok doktora, az akadémia kiküldetésében három napig valóban Szverdlovszkban tartózkodott, ahol egy kandidátusi disszertáció megvédésén vett részt, mint opponens, a Műszaki Egyetemen.

– Legalább vegyész volna – sóhajtott fel bánatosan Kosztyenko. – De a csőhengerészetnek aligha van köze az altatókhoz.

Kosztyenko felhívta Moszkvát. Kérte, állapítsák meg, hogy mely városokban vannak autószalonok, és javasolta, hogy dolgozzák ki „a három új ember" verzióját, az illetékes rendőri szerveknél pedig alakítsanak speciális csoportokat. Később a helyi nyomozó hatóság vezetőjével megebédelt, és elindult abba a szállodába, ahol a gyilkosság történt, de hamarosan elhívták a városi kapitányságra, mert a minisztériumból közölték telefonon, hogy alig egy órája Moszkvában, a *Hotel Ukrajna* 903-as szobájában felfedeztek egy Urusadze nevű, eszméletlen állapotban levő férfit, akit ugyanolyan módon mérgeztek meg, mint az ügyben szereplő többi áldozatot.

Kosztyenko késedelem nélkül visszarepült Moszkvába. Végre előkerült az első tanú. Az orvosok ugyanis szentül állították, hogy megmentik Urusadze életét. Úgy látszik, nem hajtott le halálos adagot az altatóból.

Mégsem sikerült Urusadzéval találkoznia, mert alighogy eszméletre tért és egy külön szobába fektették, eltűnt a klinikáról.

Kosztyenko, miután a kórházi felvételi irodán magához vette Urusadze személyi igazolványát, ismét telefonált Szuhisvilinek

Tbiliszibe, s egy óra múlva már meg is kapta a tájékoztatást, amely szerint Konsztantyin Revazovics Urusadze jelenleg a gagrai *Metallurg Szanatóriumban* tartózkodik, ahol nyáron kertészként, télen kazánfűtőként dolgozik, s az utóbbi napokban ki sem mozdult a fürdőhelyről. Szuhisvili azt is közölte, hogy Urusadze már több mint egy hónapja bejelentette igazolványa, elvesztését a rendőrségen.

– Megbírságoltátok legalább? – kérdezte dühösen Kosztyenko.

– Nem – válaszolta Szuhisvili. – Féllábú öreg, hadirokkant, beértük a dorgálással. Különben is nálunk dolgozik a fia.

– Szép kis nepotizmus – zsörtölődött Kosztyenko. – Helyes! Állapítsátok meg, mikor, hol, milyen körülmények között veszítette el az öreg a személyijét. Itt van előttem a fénykép, gyöngén volt beragasztva, harminc év körüli férfi, nem hasonlít egy hadirokkantra. Még ma küldök egy másolatot, nézd meg a nyilvántartóban.

Ezután kikérdezte a klinikai személyzetet, de csak egyetlen részlet vált világossá. Amikor Urusade magához tért, megkérdezte, hol az a kis bőrönd, ahol az iratait tartotta. Amikor azt válaszolták neki, hogy olyan bőröndöt nem találtak a hotelszobában, kérte, hogy hozzanak neki szívcseppeket. Ezalatt pedig megszökött a kórházból.

4.

– Tegnap elmentem magához, ahogy parancsolta – mondta Misanya, amikor beengedte a lakásába Kosztyenkót. – De nem volt leadva sem belépő, sem üzenet…

– Elnézést, váratlanul el kellett utaznom. Sokan voltak a halotti toron?

– Hetvenhatan. Egy részük csak a lépcsőházban kapott helyet. Székeket vittek ki, letakarták újságpapírral…

– A szomszédok nem morogtak?

– Nem, ők is ittak Levon emlékére.

– Értem. Hol a feleséged?

– Dolgozik. Miért?

– Csak úgy. Egyedül vagy itthon?

– A fiammal. Alszik.

– Hány éves?

– Kettő.

– Ez igen! De ismered a mondást: egy gyerek – nem gyerek, két gyerek – félgyerek, három gyerek – az már gyerek.

– Hallottam. Hát maga hallotta-e, amikor egy színész elment az iskolai fenyőfaünnepségre? Nem hallotta? Nos, ez a színész Télapót alakított, ami nem rossz mellékkereset. Jön egyszer, leül a fenyőfa alá, megkérdezi a gyerekeket: „Mennyi pénzt kap a Télapó, ha tíz napon át, naponta háromszor föllép és egy szereplésért tíz rubel jár?” A gyerekek kórusban válaszolják: „Háromszáz rubelt, Télapó!” Ekkor a színész úgy tett, mintha

könnyeket törülne ki a szeméből, és szomorúan mondta: „Egy fityiszt! Hát az adó?”

– Ki volt ez a színész?

– Magának is megvannak a titkai, nekem is. Biztosan ismeri, sokan ismerik. Ezt mondom én is a három gyerekkel kapcsolatban: „Hát az adó?”

Kosztyenko elnevette magát.

– Okos észrevétel. Hát a feleséged mit csinál?

– Ezredes, ne csűrje-csavarja, felesleges. Valamit akar tőlem, jól tudom, miért gyötör? Van valami elgondolása velem kapcsolatban?

– Van.

– Ez komoly?

– Komoly.

– Szóval, már kigondolta… – Misanya megvetően fölnevetett. – Én szakítottam a múltammal, érti? Teljesen szakítottam! Dolgozom. Méghozzá becsületesen. És nem akarok tudni sem magáról, sem azokról, akik után nyomoz.

– Keresek valakiket, Misanya, akik meggyilkoltak három embert. Ez nem tréfa dolog.

– Nem hát. De tőlem mit akar?

– Segíthetnél nekem.

– Nem. Sohasem játszottam ilyen játékot, most pedig különösen nincs szándékomban.

– Úgy látszik, kellemetlenséget okoztam neked?

– Mivel?

– Azzal, hogy eljöttem a lakásodra. Mint egy kopó.

– Hozzám el lehet jönni – csak tessék. De én magához nem akarok menni, ezt megértheti.

A szomszéd szobában fölsírt a gyerek.

– Surka fölébredt – mondta Misanya és arckifejezése megenyhült, a szája körüli kemény ráncok szétfutottak. Gyorsan fölemelkedett, át átment a másik szobába és visszajött az alvástól rózsaszín arcú fiúcskával. A gyermek haja bodrosan hullott a homlokára, ő maga kényelmsen elhelyezkedett az apja karján és komoran tekingetett a vendégre.

– No, foglalkozz csak a fiaddal – mondta Kosztyenko, és felállt. – Elmegyek.

– Azért… ne sértődjék meg. Nincs nekem maga ellen semmi kifogásom.

– Hát ki ellen van kifogásod? Mi mást tehettem volna akkor veled, Misanya? Megsértetted a törvényt.

Misanya egy kicsinykét megdobta a karján a gyereket és fölnevetett.

– Látod-e, Surka? Figyelj! A törvényt ne sértsd meg, mert dutyiba dugnak.

A fiúcska elnevette magát, és meghúzta az apja fülét.

– Ne beszélj így, Misanya – tanácsolta Kosztyenko –, a gyerekek manapság okosak. Okosabbak, mint mi ketten együttvéve. Nem kell megtudnia, hogy téged leültettek egyszer. Ezzel ne tréfálj!

– Tudom: a megőrüléstől és a börtöntől sose félj! Így mondják?

– Ez csak fecsegés, Misanya. Te is megőrülnél a bánattól, ha a fiaddal történne valami.

– Az én apám se őrült meg.

– Csakhogy ő alkoholista. Mit akarsz tőle számon kérni?

– Hogy a fenébe ne kérném számon? Végül is az apám! Ő adott életet nekem. Jogosan tehetek neki szemrehányást.

– Helyes – mondta Kosztyenko. – Helyes, hogy így ellenkezel.

– De az, hogy nem óhajtok a maga szolgálatába állni, az nem helyes, igaz? Így kell értenem?

– Erre senki sem kényszeríthet, Misanya. Én csak segítségért fordultam hozzád. Megmagyaráztam, hogy gyilkosokat keresek, akik három embert megöltek. Hármat, érted? Nyol cárva maradt utánuk. De lehet, hogy ez csak szentimentalizmus. No, minden jót! Surkának pedig adj A-vitamint, ebben a korban szüksége van rá.

Amikor Kosztyenko elment, Misanya feje fölé emelte a fiát, és föllélegezve azt mondta:

– Nevetsz, fiú? Tetszik neked, butuskám, mi? Jó kedved van? Légy is vidám, amíg én élek.

5.

Az Állami Tervbizottságban Proszkurjakov csak félsikerrel járt. A' prigorszki drágakőcsiszoló gyár, pontosabban a gyár rubin- és gránátkőfeldolgozó üzemegységének fejlesztési költségvetését átnézték és elvileg jóváhagyták ugyan, de a döntés még nem született meg, mert második napja tartott az elméleti konferencia az automatikus számítórendszer népgazdasági bevezetéséről.

Proszkurjakovnak mégis sikerült bejutnia Ivolginhoz, és megmagyarázta neki, hogy a termelés kibővítésére kért kétszáznegyvenezer rubel fél esztendő alatt megtérül, mert az új termék, amelyet a tervezett bővítés után gyártanak majd, a *Drágakő-kereskedelmi Vállalat* fő cikke lesz. Ezért a vállalat már most hajlandó a kiadások egy részét magára vállalni.

– Jól van, csak hadd finanszírozzák önt. – Ivolgin bólogatott. – Ezt nevezzük közvetlen, szocialista kooperációnak, erre törekszünk. Csakhogy ön az államtól is igyekszik minél többet leszakítani, ennyi az egész.

– Ezért talán konzervatív vagyok? – Proszkurjakov ugyanolyan tónusban beszélt, mint Ivolgin. – Az istenért, Miroszlav Kazimirovics! Hiszen éppen ön fogja le a szárnyaimat! Engedje meg, hogy rendezzem, közvetlen kapcsolatot alakítsak ki a vállalatokkal, és öntöm a pénzt az államnak. De ön nem és nem – minden lépésemről beszámolót követel.

– Jó, jó, Jurij Mihajlovics – felelte Ivolgin –, gondolom, a jövő héten már értesül a döntésről. A kilátások kedvezőek, s ez a kétszázezer rubel, a mi mértékeink szerint, nem nagy dolog.

– Kétszáznegyvenezer, Miroszlav Kazimirovics, kétszáznegyven!

– Ne játsszék a számokkal, Jurij Mihajlovics.

– Ivolgin megfontoltan elmosolyodott. – Ismerem a módszerét. Kétszáznegyvenezret kér, hogy kétszázat biztosan megkapjon. Kétszáz, kedves barátom, többre ne számítson.

A Tervbizottságból Proszkurjakov az egyik szerszámgéptervező intézetbe ment. Nyikonyenko professzor laboratóriumában új ásványmegmunkáló agregátokkal kísérleteztek.

– Megöljük saját magunkat – mondta Proszkurjakov, elnézve az automatikus vezérlésű gépeket. – Kedves professzor, a mérnöki képzelet ma már olyan okos gépeket szerkeszt, hogy lassan ők programoznak be minket, és nem mi őket. Az automatika megöl bennünket, lustává válunk, elhájasodunk, szívünk korán felmondja a szolgálatot. Nem szégyelli az emberiséget pusztulásba taszítani?

Nyikonyenko megkérte Proszkurjakovot, szerezzen protekciós sárgaréz tartalékot, de Proszkurjakov azt válaszolta, hogy ez gyakorlatilag lehetetlen, mert a készlettel az Állami Elosztó rendelkezik, s az ügy elintézése legalábbis heteket, ha nem hónapokat venne igénybe.

– Műanyag semmiképpen sem felelne meg? – kérdezte. – Egyik barátomat nevezték ki a műanyagellátás főnökévé, egykettőre meg tudnád szervezni a dolgot, professzor.

Proszkurjakov ezután a járműjavító-főműhely igazgatóját kereste fel: néhány kiszuperált mozdonyt kellett szereznie a gyáron belül; anyagszállításhoz; a közgazdászok számításai

szerint sok gyárban ez a rendszer gazdaságosabb, mint teherautók üzemeltetése.

Szamohvalov, a főműhely igazgatója, tenyerével letakarva a telefonkagylót, fejével intett a fotelra. – Foglaljon helyet – mondta Proszkurjakovnak, maga pedig fáradtan magyarázott tovább a kagylóba:

– Ötödször ismétlem, Zaharov elvtárs, hogy ugyanezzel a nyersanyag- és béralappal kétszáz százalékra teljesítem a tervet, megduplázom a termelékenységet, de engedélyezzen nekem teljes cselekvési szabadságot… Igen, igen, nekem, Zaharov elvtárs… Nem, nem vagyok kiskirály… önkényeskedő se. A szakszervezet úgysem engedi… Kérem, magam sem arisztokratának születtem. Szakmám szerint lakatos vagyok. Igen, igen… A tervező osztály státusában például negyven emberem van, negyven derék fickó, száztíztől-kétszázötven rubeles fizetéssel, de nekem öt rátermett ember is elég lenne, akinek adhatnék háromszáz vagy akár ezer rubel fizetést… igen, igen, jól hallja, ezer rubelt! És jó lenne, ha évente jogot kapnék az üres állások pályázat útján való betöltésére. Méghozzá konkrét feladatok és rátermettség alapján, nem pedig pusztán a diploma… Ugyan, kérem, Polzunov[2] sem végzett egyetemet! Vagy például tizenkétezret kell költenem telefonra, hogy szót értsek a szállítókkal, pedig három talpraesett, értelmes beszerző,

---

[2] Polzunov, Iván Ivanovics (1728-1766): híres orosz mechanikus; 1766-ban – James Watt-tói függetlenül – kéthengeres, dugattyús, megszakítás nélkül működő gőzgépet szerkesztett, de találmánya az elmaradott orosz ipari viszonyok közepette teljességgel elsikkadt.

koponyánként háromszáz rubeles fizetéssel mindent meg tudna oldani… Bizony, úgy bizony, én akár átadom azt a tizenkétezret, s csak hetet kérek belőle vissza, de azzal szabadon gazdálkodhassam… Nem, Zaharov elvtárs, ez nem hisztéria, csak felelősség a rámbízott ügyért… ön pedig csak ne tüntessen a nyugalmával… ön egyszerűen egy közömbös hivatalnok… Igen, igen, a többi az ön dolga, felőlem oda mehet, ahová csak akar…

Szamohvalov helyére dobta a kagylót, káromkodott egyet, és rágyújtott egy Kazbekre.

– Mit lehet itt tenni, he? – Valahogy csodálkozva kérdezte. – Mind csak utasít, okoskodik, kiigazít!

– Látja, Szamohvalov elvtárs – bólogatott Proszkurjakov néha álmaimban nekem is felrémlenek a régi idők, amikor katonának éreztem magam: vége a napnak, de a szolgálat folytatódik. Most meg éled a magad életét, írod a jelentéseket, nem kell félned semmitől. Néha szeretnék egy nagyot odacsapni. Látszólag meg is van rá minden lehetőségem, de igazában mindenki csak visszahúz, hogy közben bebiztosítsa magát.

– Nincs véletlenül egy idegcsillapítója? Az enyémet otthon hagytam. – Szamohvalov elnyomta a cigarettát.

– Eh, kedves barátom, ezt nem szabad! Nekünk még meg kell érnünk jó néhány esztendőt… Én nem szedek dilibogyót, inkább bedobok egy kis konyakot. Egy féldecit – és már elmúlt minden bajom.

– Munkaidőben itt tilos inni. – Szamohvalov megértően elmosolyodott. – Szóval, a három mozdony miatt? Már aláírtam, sőt, át is küldtem a minisztériumba. Ott kell megnyomni…

Proszkurjakov csak három óra után tért vissza a főigazgatóságra. Félórával zárás előtt még eljutott az ebédlőbe, de a rasszolnyik-leves már elfogyott, s a párolt csirkét is kihúzták az étlapról. Proszkurjakov megtiltotta, hogy az irodájába hozzák föl az ebédet, a többiekkel együtt étkezett az ebédlőben. A felszolgálók néha félretettek neki rasszolnyikot meg csirkét, de ma új büfésnő dolgozott a pult mögött, és be kellett érnie egy adag húslevessel és vagdalt hússal meg hajdinakásával.

Az előszobájában vagy nyolcan vártak rá.

Elsőként az az újságíró lépett be, akivel egy hete beszélgetett. A lap néhány gazdasági vezetőt akart megszólaltatni, s Proszkurjakov szinte tollba mondott egy hosszú és harapós cikket. – Tessék – mutatta az újságíró –, nézze át, Jurij Mihajlovics, igyekeztem leírni az elképzeléseit. Ha egyetért vele, kérem láttamozza.

Proszkurjakov fogott egy ceruzát, gyorsan feljegyzett valamit a margóra, és figyelmesen átolvasta mind a hat gépelt oldalt.

– Ezt legyen szíves kihúzni – kérte Proszkurjakov –, ezt a mondatot. Kinyilatkoztatásnak hangzik, finomabban kell fogalmazni. Inkább kérdésként teszem fel, maga pedig a saját nevében fejtse ki a javaslatot.

– A többivel egyetért?

– Másként el sem mondtam volna.

Aztán Anufrijevát, az egyik takarítónőt fogadta, aki kétszobás lakást igényelt, de a lakásügyi osztály elutasította kérelmét arra hivatkozva, hogy három fia közül az egyik nemrég kapott lakást.

Proszkurjakov dühösen megrázta a fejét, és felemelte a telefonkagylót.

– De hiszen ez a legidősebb fia – magyarázta ingerülten Galina Fjodorovnának, a kerületi végrehajtó bizottság titkárának értse meg, saját családja van. Anufrijeva férje népfelkelőként halt meg, egymaga nevelt föl három gyereket. Kettő most is nála lakik, egyikük különben is most szerelt le a hadseregből, maholnap asszonyt hoz a házhoz.

Sokáig hallgatta Galina Fjodorovna válaszát, aztán elkomorodva tenyerével az asztalra csapott.

– Drága elvtársam, éppen ideje, hogy mindenkit kihúzzunk a pincelakásokból! Jól van, leadok nektek egy lakást a saját alapunkból, legföljebb Szagagyejev irodavezető vár még egy keveset, ők csak hárman vannak. Anufrijeván segítenünk kell. Ahogy a munkások mondák, Galina Fjodorovna, róluk kell gondoskodnunk, először róluk! Igen… Éppen erről van szó. Nem érdemes emiatt összevesznünk. Igen… Akkor rendben van. Ez már válasz. Holnap bemegy hozzád. Köszönöm!

Letette a kagylót, fellélegzett, és hunyorogva mondta:

– Ne sírj már, Prohorovna. Holnap megkapod a lakást.

Ezután Tádzsikisztánból és a habarovszki te¬-

Ezután Tádzsikisztánból és a habarovszki területről érkézéit elvtársakat fogadott, majd viharos röpértekezletet tartott két gyár igazgatójával. Amikor az órájára pillantott, már hét óra volt. Magához hívatta a tervezőket, megbízta őket a tervutasítás elkészítésével, mondván, hogy nem kell megvárniuk a tervhivatal papírjait, mert a drágakőcsiszoló- és ékszergyár bővítésére kért kétszázezret jóváhagyták; leszólt a gépkocsiért, s már készült hazamenni, amikor kinyílt a dolgozószoba ajtaja és Pimenov lépett be.

Proszkurjakov kissé fölemelkedett karosszékéből a csodálkozástól, s a hirtelen rátörő nyugtalanság érzésétől.

Pimenov gyorsan odalépett a rádióhoz, bekapcsolta, s amint a zene betöltötte a dolgozószobát, fojtottan megszólalt:

– Baj van, Jurij Mihajlovics. Nalbandov lebukott.

– Micsoda? – kérdezte suttogva Proszkurjakov. – Elkapták?

– Még nem. Feljött Moszkvába az az idióta, hogy kocsit vegyen, az apját is eladná egy kocsiért. Itt aztán valami piszkos ügybe keveredett és kereket oldott. A hamis igazolványát itt hagyta Moszkvában, az áru pedig, mind a kilencezer, szőrénszálán eltűnt…

– Most mit tegyünk?

– Éppen emiatt repültem ide – biccentett Pimenov. – Egyébként ne nyugtalankodjék, megvártam, hogy a titkárnő elmenjen, egyedül vagyunk.

Proszkurjakov a szekrényből, amelyben a klasszikusok egyforma kötetei meg a vastag kézikönyvek sorakoztak, elővett egy üveg konyakot. Töltött magának, és a fejét mozgatva furcsán fölnevetett.

– Mi van magával? – kérdezte szorongva Pimenov.

– Úgy… semmi! – Proszkurjakov lehunyta a szemét. – Nevetséges az életünk, drága elvtársam. Most… pihenek egy kicsit, és elmegyünk. Ugorjunk be a *Fecskébe,* ott megbeszéljük, mit tegyünk.

6.

– Engedjék meg, hogy ürítsem poharamat a rendező, s személyében az egész stáb egészségére – mondta Viktor Kesalava. – Ma, a forgatás színhelyén tartózkodva, meggyőződhettünk róla, hogy az önök munkája – nem tudom másként nevezni – valóságos rabszolgamunka.

– Az alkotás: a rabszolga szabadsága! – kiáltotta Csotkerasvili, az első asszisztens. – Maguk, a gépek mérnökei nem értik meg az emberi lélek mérnökeit! .

– Ne szakítsa félbe – szólt rá az operatőr, akit a mai szombat este „ceremóniamesterévé" választottak az elegáns *Eseri* étteremben, a hegyek között, nem messze Szuhumitól. – Folytassa, Viktor.

– Az önök munkáját – folytatta Kesalava – legszívesebben a szőlősgazda munkájához hasonlítom. Nem mindenki tudja, mennyi verejték kell egy szőlőfürt fölneveléséhez, mennyi a leszakításához, mennyi fáradságba kerül, hogy a szőlőből must legyen, s a mustból nemes, napérlelte bor. A néző olyan, mint a vásárló. Sem az egyik, sem a másik nem tudja, mily sok verejték kell egy üveg bor, vagy egy film elkészítéséhez. Emelem poharamat az önök kiváló rendezőjére, a nagy művész, Grigorij Markovics egészségére…

– Mark Grigorjevics – javította ki Csotkerasvili ezt nem illik összekeverni!

– A nagy mester, az igazi művész, Mark Grigorjevics egészségére! – folytatta Kesalava, gyors pillantást vetve

Csotkerasvilire. – Hadd ízlelje meg munkájának gyümölcsét, mint a szőlősgazda, akit énekkel dicsérnek a hegyilakók. Mindnyájan úgy ismerjük Mark Grigorjevicset, mint a szovjet és a világ filmművészetének jelentős alakját. Egészségére, kedves barátom! Fogadja jókívánságaimat! A jövőben is teljesüljön minden vágya!

Mark Grigorjevics nagyot sóhajtott – éppen tegnap kapott táviratot Leningrádból, hogy az eddig leforgatott anyagot a művészeti tanács elmarasztalta, pedig ez a film volt utolsó reménysugara: a korábbiakat a kritika igencsak megbírálta szürkeségükért, hideg mesterkéltségükért.

– Köszönöm! – mondta Mark Grigorjevics fölemelkedve. Apró szeme a két pohár ital után vörös-kék színben játszott, mint a nyúlé. – Köszönöm, Viktor! De azt szeretném, ha nem a kiemelkedő rendezőkre innánk, hanem a közepesekre. Elvégre rájuk épül a világ filmművészete, ők őszülnek meg, kapnak infarktust, miközben megszülik Fellinit, Antonionit, vagy éppen Kramert! Egészségére, Lenocska!

A színésznő, aki a forgatásra repült ide Moszkvából, parányit elmosolyodott. Ha nem lett volna szüksége igen gyorsan pénzre, sohase vállal szerepet ennél a rendezőnél, de esedékessé vált a második részlet befizetése a szövetkezeti lakásra, ezért vállalt el olyan munkát, amelyben maga sem hitt.

Kesalava átült a színésznő mellé és azt mondta: – Ma meghódított engem a művészetével, Lenocska. Csak bámultam, milyen csodálatosan játszott a felvevőgép előtt. Milyen finoman!

– Majd a vászon megmutatja.

– Mit?

– Az a színész tükre. Megmutatja, hogyan dolgozott: jól-e vagy rosszul?

– Nem bízik az egyszerű nézőben?

– Nem.

– Elszakad a néptől, Lenocska, s ez nem helyes dolog. – Kesalava elmosolyodott. – Fölkérhetem egy táncra?

– Ne haragudjon, nagyon elfáradtam, legszívesebben lefeküdnék.

– Kesalava odament az egyik pincérhez, és öt perc múlva tíz üveg Dojna konyak sorakozott az asztalon.

Lenocska észrevette, hogy Mark Grigorjevics elkínzott tekintettel ránézett az operatőrre, az operatőr Hechtmannra, a gyártásvezető helyettesére, ez utóbbi pedig Csotkerasvilire villantotta a szemét: ez a tíz üveg konyak annyiba kerül, mint a rendező havi fizetése. Csotkerasvili alig észrevehetően Kesalavára bólintott a fejével, mintha azt mondaná, ezt ő rendelte, minden rendben, nem nekünk kell kifizetni.

– Megenged még egy szót? – fordult Kesalava a „szertartásmesterhez". – Tudom, hogy megbontom a sorrendet, de rövid leszek.

– Viktort illeti a szó – mondta az operatőr. – Felvételismétlés – fűzte hozzá a többiek nevetése közben. – Az első túlságosan hosszúra sikerült, meg aztán Mark Grigorjevics nem került a középpontba.

– Kérem, töltsük meg a poharakat, és hajtsuk le az elbűvölő hölgy, a nagy színésznő egészségére, aki meghódítja a nézők szívét és eszét! Igyunk Lenocskára! Most jegyezte meg, hogy nagyon elfáradt, de ez a konyak felélénkíti majd, erőt ad neki

gyönyörű munkájának folytatásához. ami senkit sem hagyhat közömbösen.

Kesalava elsőként hajtotta le a konyakot és Lenocskára nézett. A színésznő elmosolyodott.

– Ne haragudjon Viktor, de nem iszom konyakot. Általában nem iszom.

– Semmit?

– Egy korty pezsgő – az az én adagom. Köszönöm, és ne haragudjék, az istenért.

Kesalava odament a főpincérhez, s a felszolgálók néhány perc múlva tizenkét üveg pezsgőt hoztak.

– Ez a mérnök nyilván több helyre ír forgatókönyveket – mondta epésen Mark Grigorjevics az operatőrnek. – Kétszáz rubel a konyakért, plusz hatvan a pezsgőért. Szép, mi?

– Kötelező egy kortyot innia – mondta Kesalava, pezsgőt töltve Lenocska hosszú nyakú poharába. – Ez maga a napsugár, maga az alkotás…

Két óra körül kezdett a társaság szétszéledni az Esenből. Kesalava megkérte a zenészeket, hogy maradjanak, s még vagy másfél óráig tartott a vidámság az étteremben.

Csotkerasvili az egyik színész, Ribin mellett ült, aki apró kenyérgalacsinokat gyúrt az asztalon, és gyűlölettel nézett Mark Grigorjevicsre.

– Hogy engedhették ezt az embert a művészet közelébe? – kérdezte sziszegve Csotkerasvilitől. – Elképesztő! Csak a mi elnéző demokráciánk ad lehetőséget az ilyen tehetségtelen dilettánsoknak… Diplomája van … és kész. Pofonnal sem lehet elzavarni Csak az a pillanat fontos neki, amikor becsúszhat

társszerzőnek a forgatókönyvíróhoz és megkapja a rendezés jogát, a többi nem érdekli. A színészeknek egy értelmes ötletet sem tud adni, elmegy a kedvünk az élettől is, ha csak a bamba, álmos képére nézünk.

– Miért dühöngsz? Neked igazán fenékig tejfel mellette, nem követel tőled semmit se. Eljátszod kis szerepedet, némi rutin, semmi több.

– Én az alkotásban nem a nyugalmat keresem, hanem azt, amikor úgy érzem, megsemmisülök a munka során.

– Akkor inkább menj el egy rövid határidős építkezésre – tanácsolta Csotkerasvili.

Kesalava mégiscsak rábírta Lenocskát, hogy táncoljon vele. Régimódian táncolt, bal karját messzire eltartva, kézfejének hátsó oldalával igyekezett magához szorítani Lenocskát.

– Jó kis együttes – mondta. – Kár, hogy ilyen lebujban játszanak.

– Nagyon kellemes hely, miért lenne lebuj?

Csak úgy. Adhatnának szólókoncertet is.

Maga fel szokott lépni esteken?

– Mikor? Játszom a színházban, a szabadnapokon forgatok.

– Bocsásson meg egy kérdést, Lenocska. Mennyi a maga színházi fizetése?

– Százhúsz rubel.

– Százhúsz egy előadásért?

Lenocska fáradtan fölnevetett. – Egy hónapra, Viktor, egy hónapra!

– És a filmért?

– Az én gázsim, huszonöt rubel forgatási naponként. Itt húsz napom lesz.

– Magárnak száz rubelt kell kapnia egy napra, Lenoeska!

A színésznő elmosolyodott.

– Akkor milliomos lennék – mondta s az rossz dolog, Viktor.

– Ro-ossz? Miért?

– Mert megöli az alkotást.

– Nem tudom. Én például jóllakottan jobban dolgozom. Bocsánat, Lenoeska, maga férjnél van?

– Igen.

– A férje helyében meghalnék a féltékenységtől: egy ilyen szép asszony egyedül utazgat.

– Mi a férjemmel a szabadság hívei vagyunk.

– Igen? Hogy értsem ezt?

– Hogy? Nehéz megmagyarázni. – Lenoeska fölsóhajtott. – Igyekszünk kiépíteni a családi békés egymás mellett élés rendszerét.

Az étterem vezetője odament Kesalavához:

– Bocsánat uram, de már nagyon késő van.

Kesalava pénzt nyújtott felé, de a vezető tagadóan megrázta a fejét.

– Nem, köszönöm. Már mindent kifizetett. Csak azért szóltam, mert elmegy az utolsó autóbuszom.

A Szuhumiba vezető úton olyan hangosan énekeltek, hogy a fáradt gépkocsivezető hátrafordult és rosszallóan mondta:

– Csöndesebben kérem, beszakad a dobhártyám.

Kesalava átnyújtott neki egy üveg konyakot.

– Idd meg otthon, barátom, és ne dühöngj, ha az embereknek jó kedvük van.

Fölkísérte Lenocskát az emeleti ügyeletesig, átvette tőle a szobakulcsot, kinyitotta az ajtót, beengedte maga előtt a színésznőt, s amíg az villanyt gyújtott, gyors, macskaszerű mozdulattal bekulcsolta az ajtót.

Lenocska csodálkozva megfordult.

– Nem akaródzik elválnom magától – mondta Kesalava. – Mi lesz, ha itt maradok, há?

– Elment az esze. Azonnal menjen el.

Kesalava kabátzsebéből elővett néhány sötétvörös színű kövecskét. Játszadozott velük a tenyerén, azután lerakta őket az ágy melletti asztalkára.

– Gránátkövek… Száz rubelt ér darabja, Lenocska! Tizenhárom darab. Szeretem ezt a számot.

Odalépett a kapcsolóhoz, leoltotta a villanyt.

– Távozzék, de azonnal! – mondta Lenocska.

– Miért ilyen hozzám?

Átölelte a nőt, és erősen magához szorította.

Lenocska könyökét a férfi mellének feszítette: – Kiabálok…

– Nem fogsz kiabálni, madárkám. Minek neked a botrány? Mit gondolna erről a férjed? Hogy te engedtél be engem. Vetkőzz csak, Lenocska, vetkőzz szépen.

– Engedjen el, hallja, engedjen…

– Nem, Lenocska, nem engedlek.

– Akkor nem tudok levetkőzni.

– Mégiscsak okos vagy – mondta Kesalava és elengedte a színésznőt.

Lenocska egy szempillantás alatt kiugrott az erkélyre. – Segítség! – kiáltott teli torokból. – Segítség! Ide, ide…

A szobák itt is, ott is kivilágosodtak. A szomszéd szobából egy öreg grúz ugrott ki az egymásba nyíló erkélyre.

Mi történt? Mi van magával, kislány? Mi történt?

– Mi az? – kiáltott fel az épület előtt posztoló rendőr is. – Mi történt fönt?

– Ide! Gyorsan ide!

Léna nem hagyta abba a kiáltozást, attól félve, hogy újra megérzi a testén Viktor hosszú, gyors kezeit, de csapódott a szoba ajtaja, s amikor befutott a ziháló rendőr, s mögötte megjelent a küszöbön a félig felöltözött, ijedt rendező, Kesalava már nem volt a szobában. Csak a fény remegett az ágy melletti üvegasztalon heverő három drágakövön – Kesalavának, úgy látszik, nem sikerült valamennyit felmarkolnia.

7.

Amikor a városi rendőrkapitányság nyomozója, Tolordava kihallgatta a sértettet, J. G. Toropova színésznőt, csöngött a telefon, s egy magát meg nem nevező férfi figyelmeztette Jelena Toropovát, ha említést tesz a rendőrségnek a drágakövekről, megöli őt. Azt javasolta Toropovának, vegye magához az asztalon maradt drágaköveket, és senkinek ne fedje fel eredetüket. Tolordava nyomozó megkérte Toropovát, hogy ne tegye le a kagylót, s az azonnali operatív intézkedés eredményeképp kiderítettük, hogy a Meráni Kávéház melletti 679. számú telefonfülkéből érkezett a hívás.

A kapitányság speciális csoportja lezárta a pályaudvart és a városból kivezető utakat, felhasználva Ribin díszlettervező, Csotkerasvili rendezőasszisztens és Toropova színésznő szóbeli leírását Kesalaváról. Megállapításunk szerint ezen az éjjelen nem hagyta el a várost a leírthoz hasonló személy.

Dzsibladze rendőr főhadnagy,
a rendőrkapitányság osztályvezetőhelyettese

A Szovjetunió Belügyminisztériumának.

Kosztyenko elvtárs.

Jelentem, hogy a szuhumi városi rendőrkapitányság műszaki-tudományos osztályának szakértői vizsgálata a gránátkövek értékének megállapítása után (12-75/a. ügyirat) három kövön olyan altatószer nyomait derítette fel (fehér színű, szagtalan por), amely azonos az Ön által 1971. 08. 15-én szétküldött leiratban ismertetettel.

Servasidze rendőr őrnagy,
a bűnügyi nyomozó osztály vezetője

A *Szovjetunió Belügyminisztériuma.*

Kosztyenko et.

Közöljük, hogy Viktor Kesalava állampolgár felkutatása Grúzia valamennyi körzetében megkezdődött. 35 embert találtunk ezzel a családi és utónévvel. Lista mellékelve.

A GSZSZK BM bűnügyi
osztályának h. vez.
Szuhisvili ezredes

8.

Sztyepanovot telefonhívás ébresztette.

– Szervusz Mitya, itt Kosztyenko.

– Mi van, öregfiú?

– Nem ébresztettelek fel?

– Ugyan! Már hattól dolgozom.

– Akkor jó! Már megijedtem, mert álmos a hangod. Azért hívlak, mert találkoznunk kellene. Lehetséges?

– Szamár! Mit jelent az, hogy *lehetséges?*

– Így fejezem ki a bűnüldözés tiszteletét az irodalom munkása iránt.

– Akkor máris bocsánatot kérek. – Sztyepanov fölnevetett.

– Húsz perc múlva nálad vagyok.

– Éhes vagy?

– Ellenkezőleg, tele a bendőm.

– Várlak, pajtás.

Kosztyenko pontosan húsz perc múlva érkezett.

– Csak egy félórát rabolok el tőled – mondta. – Filmszakemberként kellesz most nekem.

– Nocsak, valami érdekes eset?

– Egyelőre csak veszett fejsze nyele után kapdosom. Csak tapogatódzom. Amit eddig tudok, elmondom. Segíts a filmművészeten, Mitya.

– A filmművészeten senki sem segíthet – tréfálkozott Sztyepanov. – Még a bűnügyi nyomozó hatóság sem. Szóval, miről van szó?

– A forgatáson egész nap ott lábatlankodott egy idegen pofa. Később eltűnt, de meg kell találnom. Már régen keressük. Adj tanácsot, kivel beszéljek, mert én ezt a filmes világot nem ismerem. Kit kérdezzek meg, hogy például előfordulhat-e, hogy egy idegen, aki a forgatási helyen tartózkodik, rákerül a felvételre?

– A rendező asszisztensével beszélj, neki jó a kapcsolata az emberekkel, ő a felelős a színészekért, a kellékekért.

– Azaz…

– Mondjuk, hogy holnap forgatsz, és szükséged van egy elefántra. Az asszisztens kimegy az állatkertbe, elbűvöli a nagy dumájával az igazgatót, ígér egy pár csizmát a főkönyvelő feleségének és elhozza az elefántot. Azután ordítozni kezd vele a stúdió igazgatója, hogy miért lépte túl a normát, a rendező ordítozni kezd az igazgatóval, és javasolja, hogy játssza el ő az elefánt szerepét, az operatőr közli, hogy lement a nap, már nem tud forgatni, az asszisztenst pedig megbüntetik, mert ő az oka mindennek.

– Örülök, hogy jó kedved van – morgott Kosztyenko. – Humorizálnék veled magam is, de vár a repülőgép. Szóval szeretném tudni, hogy az a pasas rákerülhetett-e véletlenül a filmre?

– Előfordulhat, de több a remény, hogy a stáb fotósának a filmjére került rá. Neki ugyanis le kell fényképeznie minden beállítást. Elképzelhető, hogy a kívülállók között felfedezhető az ipse a képen valahol a háttérben. Aztán okvetlenül beszélj a sminkesekkel. Nekik tapasztalt, kitűnő szemük van. Kérd meg őket, hogy nevezzenek meg egy moszkvai színészt, aki leginkább

emlékeztet a te idegenedre, s azt a színészt aztán maszkírozzák a keresett pasas arcára. Ha volt a csoportban jelmez- vagy díszlettervező, s az találkozott a pasassal, kérd meg, hogy rajzoljon róla egy portrét emlékezetből… miért fintorogsz?

– Volna egy fájdalomcsillapítód?

– Minek az?

– Magam se tudom. A gyomortájon szúr valami. Pontosabban fáj… sőt nagyon fáj.

– Orvosnak megmutattad?

– Talán rákom van…

– Idióta!

– Ezt be is kell bizonyítanod… Nem te magad prédikáltad, hogy a mi nemzedékünk gyöngébb az ötveneseknél, mert ők még gyerekkorukban nem ismerték a sugárzást, sem ifjú korukban a városi zajt.

– Csak azért mondtam, mert nekem is fájt a szívem, és azt hittem, hogy lábon kihordtam egy infarktust. Ostobaság. Pihenj egy hetet és minden rendben lesz.

– Levonnak is ezt mondtuk. Nekem pedig ott fáj, ahol neki fájt.

Kosztyenko megint Levonra gondolt. Levon egy hónappal a halála előtt, amikor már tudta, hogy vége az átmeneti enyhülésnek, s megkezdődött utolsó napjainak a visszaszámlálása, felhívta Kosztyenkót, hogy keresse fel a stúdióban.

– Meg akarom mutatni neked az anyagot – mondta Levon. – Kosza meghívott a filmjébe, egy szélhámost alakítok…

Kosztyenko elment a *Moszfilmbe,* és beültek ketten a „tojásterembe”. Így nevezték el tréfásan a kis házivetítőt, amelyet tojástartó kartondobozokkal dekoráltak ki: kiderült, hogy javítja az akusztikát. Levon figyelmesen nézte Kosztyenkót, arra gondolva, hogy a vetítés alatt nem látja az ő tekintetét. De Kosztyenko látta Levon szemét, a hivatása kifejlesztette benne, hogy mindent szemmel tartson maga körül, és észrevette, hogy barátja tekintetében valami már nem is emberi fájdalom ül. Kiszáradt a torka, de nevetést kényszerített magára, és oda sem fordulva Levonhoz, azt mondta:

– Nem is gondoltam, hogy ilyen jó színész vagy.

– Nem tűnik úgy neked, hogy a vásznon már szinte halottnak látszom?

– Miért?

– A vászon ravasz dolog, Szlávik… Olyan mint a smirgli, lecsiszol minden hazugságot. Naivság azt gondolni, hogy a smink segít. Csak még jobban kihangsúlyozza…

– Mit hangsúlyoz ki a smink?

Levon elővett egy cigarettát és odanyújtotta Kosztyenkónak, aki rábólintott a *Dohányozni tilos!* táblára.

Levon legyintett. – A szabályokat azért találják ki, hogy megsértsük őket…

– Nem válaszoltál nekem, Levon…

– Eh, butaság!… Meg akarom szegni azokat a szabályokat, melyeket a klinikán írtak elő nekem, egy évvel ezelőtt… Csak azt ne mondd, Szláva, hogy jól nézek ki, rendben? Akkor meghívlak az új filmembe konzultánsnak.

9,

A film jelmeztervezője, emlékezetből leskiccelte Kesalava portréját, de aztán megjegyezte:

– Azért jobban tenné, ezredes elvtárs, ha beszélne a fotósunkkal is. Van felvétele erről a Kesalaváról.

– Ez az – mondta örömmel Konsztantyinov, a stáb fotósa, előhúzva a fikszálóból egy erősen felnagyított negatívot. – Látja? Lenoeska mellett áll. Külső felvételt készítettünk, nem messze az *Eseri* étteremtől. Sok kocsi összegyűlt, a film mindenkit érdekel… Ez itt Kesalava, látja? Éppen meg kellett ismételnem egy felvételt Lenocskáról – a sminkesek teljesen elrontották a frizuráját. Az egyik felvonásban copfja volt, a másikban meg berakott hajjal jelent meg. Mert ugye, mi összevissza forgatunk: előbb a végét, aztán az elejét… az én fotóim nélkül úgy összekevernék a jeleneteket, hogy az isten se ismerné ki magát…

Kosztyenko ismét szemügyre vette a jelmeztervező rajzolta portrét és megjegyezte:

– Hasonlít, nem? Jól elkapta. Ez aztán a művész. Ideadná nekem ezt a fotót egy-két órára?

– Hogyne!

– És nem kell senkinek elmondani, hogy megtaláltuk Kesalava képét.

– Értem.

– Micsoda művész – ismételte Kosztyenko príma szeme van!

– Az az igazi szemmérték – vélte a fotós amikor valaki pontosan száz gramm vodkát önt a pohárba!

– Mindenki magából indul ki – jegyezte meg Kosztyenko és éltéve a filmet, elment a városi kapitányságra.

Fáradtsága, amely annyira nyomta az utóbbi napokban, hirtelen eltűnt – komoly munka közeledtét érezte.

Pontosan öt óra múlva a belügyminisztérium területi szerveinek szétküldték a gyanúsított kétszáz példányban sokszorosított fényképét.

10.

– Csotkerasvili elvtárs, próbáljon visszaemlékezni, hogyan ismerkedett meg magával Kesalava.

– A forgatási helyszínen, Kosztyenko elvtárs, ott történt… Az operatőrök nehéz jelenetet forgattak, Kesalava mellettem állt, és arról kezdett beszélni, hogy milyen rabszolgamunka is a filmezés…

– S hogyan került magukkal az étterembe? Ünnepeltek talán valamit?

– Mit ünnepeltünk volna? Befejeztük a munkát, a városig egy óra az út; elhatároztuk, hogy összedobjuk a pénzt és megvacsorázunk az *Esetiben.* Tizenöten vagyunk, ha mindenki beteszi a maga három rubeljét – egész jó asztalt szervezhetünk.

– Kesalava semmit sem árult el magáról?

– Azt mondta, mérnök, és pihenni jött Szuhumiba. Váltottunk néhány mondatot – ő pedig figyelte, hogyan forgatunk. Valószínűleg meghallotta, hogy vacsorázni készülünk, és akkor csatlakozott hozzánk. Mi filmesek fenemód demokratikus népek vagyunk, nem nézzük senkinek a káderlapját… Csak semmiségekről beszélgettem vele, miközben ő állandóan Lenocskát bámulta. Úgy emlékszem semmi egyebet nem mondott magáról.

– Azt sem említette, hol szállt meg?

– Nem.

– A szakmájáról sem beszélt? Mérnök – ez túlságosan általános.

– Azt mondta, hűtőberendezésekkel foglalkozik.

– Hűtőberendezésekkel? Mivel kapcsolatban említette ezt?

– Megkérdezte tőlem: „Ön rendező?” Azt mondtam, a rendező első asszisztense vagyok. Aztán én is megkérdeztem: „És ön?” „Én mérnök vagyok – felelte. – Mit jelent az, hogy első asszisztens? Helyettes?” „Majdnem – válaszoltam. – És milyen mérnök maga?” – „Hűtőberendezésekkel foglalkoztam”.

– Foglalkoztam? vagy foglalkozom?

Csotkerasvili összeráncolta a homlokát, elgondolkodva Kosztyenkóra meredt.

– Foglalkoztam. Igen, múlt időben mondta. És még megjegyezte: „Elvégeztem minden munkámat, pihenni akarok egy jót. Lustálkodni, kirúgni a hámból…”

– Nagyszerű – mondta Kosztyenko. – Mondhat még valamit róla!

– Nagyon jól öltözött volt. De nem ficsúrosan, hanem választékosán és drágán. Jelmezszabónőnk, emlékszem, meg is jegyezte: „Így mostanában csak három mester varr az országban.”

– Hogy hívják a szabónőjüket?

– Ljubov Trofimovának.

– Véleménye szerint, Ljubov Trofimovna, ki varrhatta Kesalava öltönyét?

– Honnan tudjam, ezredes elvtárs? Nincsenek látomásaim. De az biztos, hogy a legjobb szabók egyike. És ilyen csak egy-kettő akad.

– Kérem, vegye elő az ujjait.

– Tessék? – Az asszony rábámult.

– Számoljunk – nógatta Kosztyenko. – Kezdjünk számolni. Tehát?

– Zamirka.

– Kicsoda? – Most Kosztyenko csodálkozott.

– Miféle Zamirka?

– Egy moszkvai szabó. Zamirka. Aztán csodásan dolgozik Miljutyin és Grinberg Leningrádban, Kalnyin Rigában és Toom Tallinnban. És remekül varr Kurov Lvovban meg Nimbert Odesszában.

– Csotkerasvilinek azt mondta, manapság így csak három mester varr. Kik a legjobbak?

– Zamirka, Grinberg és Miljutyin – vágta rá az asszony, és Kosztyenko nem tudta eltitkolni mosolyát.

Akárhogy is, a női logika egészen más, mint a mienk, gondolta. S ez ellen nincs mit tenni. Az indulatok és a megérzések dominálnak benne. – És Kesalavának ki varrhatta közülük?

– Nehéz megmondani. A válla amerikai módon belülről van bevarrva, ilyet most csak Zamirka tud csinálni. De Zamirka jobban szereti a buklét, az erősíti az alkatot, a törzs fenségesnek hat benne. Viszont általában semleges színű szövetet ajánl – szürkét, füstszínűt, barnát. Ennek a Salavának vagy kinek kék öltönye volt, sima, mint a milliomosoké.

– Miért éppen a milliomosoknak?

– Mert egyszerű. Egészen egyszerű, de minden vonal tökéletesen kidolgozott rajta. A sliccek pedig – vagy ahogy mi nevezzük, a hasítékok – csodálatosan vannak kidolgozva, a gombok laposak, diófából készítve, nem műanyagból. S a legfontosabb – a szín. A kék szín most a leginkább előkelő. A

szerzőnk mesélte, hogy New Yorkban sétált a Wall Streeten és nézegette a milliomosokat. S akkor az egyik bankból kijött két ficsúr – mindketten alpaka öltönyben, nyersgumi talpú cipőben, vajpuha talppal, rózsaszínű ingben, beültek egy piros autóba, s a mi szerzőnk úgy vélte, hogy ezek milliomosok voltak, de kísérője, egy amerikai, egy öregemberre mutatott, aki egyszerű sötétkék öltönyben állt és várt a taxira. „Ez – mondta ez az üzleti élet cápája, azok a jampecek csak egyszerű ügyvédbojtárok voltak."

Kosztyenko együtt nevetett az asszonnyal, aki szemlátomást nagyon kedvelte ezt a históriát az egyszerű milliomosról, aztán megkérdezte:

– Ljubov Trofimovna, nekem milyen öltönyöm van, meg tudná állapítani?

– Magyar konfekció, ötvenkettes méret, hármas nagyság.

– Nem akar átjönni a rendőrségre dolgozni?

Az asszony elmosolyodott. – Alacsonyak a fizetések. De azért még meggondolom, ezredes elvtárs. Hozzátehetem ugyanis, hogy a zakóját a vásárlás óta átalakították: beszűkítették a hátát és lerövidítették az ujjahosszát.

Mivel divatszalonban dolgozom, privát munka vállalására nincs időm. Nyilatkozatomhoz nem kívánok semmi mást hozzáfűzni.

Zamirka, szabómester

Az utóbbi két esztendőben otthon nem dolgozom, mert a pénzügyi szervek mértéktelen adót vetnek ki. A 67. számú, osztályon felüli divatszalon mesterszabója, az üzemi bizottság tagja vagyok.

Miljutyin, mesterszabász

Szövetkezetben dolgozom, itthoni megrendelést nem veszek föl. Egyébről nem informálhatom.

Grinberg, mesterszabász

A szabókkal egyidejűleg foglalkoztak: Kosztyenko Moszkvában, Tyimofejev alezredes Leningrádban és Prodolnyak őrnagy Lvovban. A bűnügyi nyomozás országos főnöke által jóváhagyott, azonos séma szerint jártak el.

A minisztériumi apparátus olajozottan működött. Az ügyeletesek a K-telefon mellett ültek, tartották a kapcsolatot a köztársaságokkal, és a körzetekkel; a műszaki-tudományos osztály emberei ötödször, tizedszer is újra megvizsgálták, újra analizálták a bűntett helyéről származó legapróbb tárgyakat is; operatív csoportok tartottak ügyeletet az ország gépkocsiszalonjaiban; ellenőrzés alá vonták a repülőtereket és pályaudvarokat; az archívumok dolgozói előkeresték mindazoknak a dossziéját, akik valamikor is belekeveredtek gépkocsival kapcsolatos üzelmekbe, csalásokba. A még ismeretlen bűnös sorsa voltaképpen már megpecsételődött, mert emberek százai egyetlen feladatnak rendelték alá eszüket,

akaratukat, tapasztalatukat – megtalálni és ártalmatlanná tenni a bandität.

11.

– Zamirka polgártárs – mondta Kosztyenko, miközben betette a dossziéba a szabó nyilatkozatát – kérem, most térjünk át beszélgetésünk második szakaszára.

– Áttérhetünk akár a harmadikra is, ezredes elvtárs, ettől az ügy lényege nem változik és semmi újat nem fogok leírni önnek. De nem tudom elhallgatni csodálkozásomat: nincs fontosabb dolguk, mint pletykás szomszédok rosszhiszemű feljelentéseit ellenőrizni?

– Feljelentéseket írnak? – érdeklődött Kosztyenko.

– Véleményem szerint legalább egy *Háború és békére* való feljelentés érkezett ellenem. – Zamirka elmosolyodott.

– Talán nem is ártana elolvasni őket.

– Ugyan! Hát kára származna az államnak abból, ha megengednék nekem, hogy otthon dolgozzam?

– Szerintem nem.

– Jártam Magyarországon és az NDK-ban; ott is szocializmus van, s őket nem zavarják a szabók, akik mellesleg egész csinos pénzt fizetnek be az adóalapba.

– Fölöslegesen győzködik engem, teljesen egyetértek magával.

– Ön egyetért, de próbálnék meg csak maszekolni, azonnal a fülemnél fogva vinnének a népi ellenőrzési bizottság elé és az osztályellenség cinkosának titulálnának.

Kosztyenko fáradtan hunyorgott a szemével.

– Helyes! – mondta. – Gazdasági értékeléseink, úgy látszik, megegyeznek egymással. Most váltsunk át az érdesebb jogász nyelvre. Meg akarom kérni, hogy itt írja alá… Figyelmeztetés, hogy ebben az ügyben a hamis vallomás bűnvádi eljárást von maga után.

– Milyen ügyben?

– Mindjárt válaszolok rá. Itt is írja alá… Köszönöm! Most bemutatok egy fényképet egy gyanúsított azonosítása céljából. Első osztályú szabó varrta az öltönyét. Első osztályú! Érti?

– Könyörgök! Rajtam kívül legalább húsz első osztályú szabó van Moszkvában.

– Velük is beszélni fogok. Csak előbb engedje meg, hogy befejezzem.

– Figyeljen ide, ezredes elvtárs, miért csinálnak az emberekből bűnösöket? Miért kényszerítik az embereket a törvény megsértésére ahelyett, hogy megtanítanák őket a törvény betűje és szelleme szerint élni? Igen én varrok, varrok! Varrok otthon. Természetesen ezt nem adom írásba! És önnek nem lesz bizonyítéka! Varrok a művészeknek, akiknek meg kell védeniük a Szovjetunió presztízsét Cannes-ban, Velencében! Igen, varrok! Szeretem a hazámat, és személyes sértésnek veszem, ha rendezőink olyan ruhában utaznak ki Cannes-ba, mint kiemelt munkások a hadikommunizmus idején! Azt akarom, hogy úgy utazzanak oda, mint a hadikommunizmus kiemelt munkásainak az unokái, a mai Szovjetunió képviselői! Igen, igen… vegye tudomásul, kérem, én nagyon izgatott vagyok, ha erről beszélek és nem is kell javasolni, hogy igyam egy pohár vizet. A víz itt nem segít! És népművészeink, legjobb rendezőink soha nem fogják

elárulni a boldogtalan Zamirkát, akinek a számára oly drága a szovjet művészek presztízse! Kapok érte pénzt?! A presztízsért mindig fizetni kell! Nem kérek magamnak állami díjat! Becsületes pénzt kérek.

– De hiszen megint csak nem vitatkozom magával, Zamirka elvtárs.

– Nocsak, a polgártársból újra elvtárs lettem?

– Nézze meg ezt a fényképet.

– Nagyon hasonlít Otar Csiladzéra. Látta *A katona apját*?

– Láttam. Csakhogy ez nem Otar Csiladze.

– Nem is mondtam, hogy Otar. Azt mondtam, nagyon hasonlít Otarra.

– Nem csináltatott ez az ember ruhát magánál? Feltételezett gyilkos. Higgyen nekem, én nem magát akarom elkapni, Zamirka elvtárs.

– Ezredes elvtárs, esküszöm, soha életemben nem láttam ezt az embert.

– Hiszek magának.

– Miért ne hinne? No, de várjon csak… Adjon időt holnapig, és megmondom, kivel érdemes elbeszélgetnie róla. Hozott anyagból varratott, vagy anyag nélkül ment be a szabóhoz?

Kosztyenko sóhajtott. – Ha én azt tudnám!

Megcsörrent a telefon. Kosztyenko fölvette.

– Halló, ezredes elvtárs? Itt Tyimofejev Leningrádból. Kesalavának holnapután lesz ruhapróbája. Egy napja rendelt két öltönyt magának. Vagyis egy nappal a leningrádi gyilkosság előtt ment be Miljutyinhoz csináltatni…

12.

Kosztyenko éppen befejezte a legutóbbi órákban befutott anyagok rendezését, amikor a Belügyminisztérium bűnüldözési csoportfőnökénél megkezdődött az értekezlet.

– Grúzia bűnügyi nyomozó hatósága éppen most közölte – jelentette Kosztyenko hogy Viktor Vasziljevics Kesalava 1939-ben Ocsamcsirben született. Nőtlen, felsőfokú képzettségű, büntetlen előéletű, az utóbbi időben levelező aspiráns, öt hónappal ezelőtt akadémiai szabadságot vett ki betegség miatt. A kórházi igazolás. idegrendszeri kimerülést rögzít. Aláírta a városi kórház bizottsága. Magányosan él, egy esztendeje egyszobás szövetkezeti lakást építtetett. A Jasvili, Mikadze és Gibija elvtársból álló operatív bizottság megállapította, hogy Kesalava ritkán mutatkozik Tbiliszíben. Szomszédait arról tájékoztatta, hogy egészségi állapota miatt beutalták a tenger mellé. Szüleivel nem tart kapcsolatot. Apja személyi nyugdíjas, anyja is nyugdíjas, testvérei nincsenek. Milyen alapon kapcsoltuk személyét a kocsiügy verziójához?… Először is, az erős hatású altatópor, amit a drágaköveken fedeztünk fel Szuhumiban, azonos azokkal a pormaradványokkal, amelyek a mérgezések tetthelyeiről származnak. Másodszor, a drágaköveket a prigorszki üzemben munkálták meg; a szakértők előzetes véleménye szerint állami felvásárlási áron háromszáznegyven rubel az értékük.

– Maradjunk inkább csak az *előszörnél* – szakította félbe a főcsoportfőnök. – Ne haragudjon, ezredes, de mi van akkor, ha

ezek a nagymama gránátkövei voltak, aki hat évtizeden át gyűjtötte őket?

Kosztyenko elmosolyodott.

– Tegyük fel, főcsoportfőnök elvtárs.

– Magának egyelőre még ujjnyoma sincs a tettestől. Mi a technikusok álláspontja?

– Egyetértettünk, főcsoportfőnök elvtárs, hogy a bűnelkövető nyilván magával vitte az üveget és azt a poharat is, amelyből ivott.

– Kesalava dohányzik?

– Ez engem is érdekelt. Nem dohányzik.

– Folytassa, kérem.

– Toropova azt vallotta, hogy olyan benyomása támadt, mintha Kesalava zsebe tele lett volna ilyen apró kövekkel…

– *Olyan benyomása támadt… mintha…* Az ilyen benyomásokkal elmehetünk zabot hegyezni.

– A kövek nagyon kicsinyek. Mindössze hét nyom van rajtuk, de még csak mintázatot sem alkotnak, nemhogy elemezni lehetne őket.

– Folytassa.

– Most. Kesalava kapcsolatai nyomán haladunk.

– Miként?

– Megfigyelés alatt tartjuk a színésznőt.

– Toropovát?

– Természetesen. A Szuhumiben felvett jegyzőkönyv alapján döntöttem a megfigyelés mellett.

– Az életveszélyes fenyegetés miatt?

– Igen.

– Figyelmeztették őt? Tudnia kell róla.

Kosztyenko biccentett.

– Figyelmeztetni fogom.

– Bár nem ért egyet velem, igaz?

– Nem, tábornok elvtárs, valóban nem.

– Folytassa!

– Miljutyin, a leningrádi szabó lakásán csapdát állítottunk. Szuhisvili ezredes irányításával a tbiliszi nyomozócsoportok ellenőrzés alá vonták Grúzia gépkocsiszalonjait és alkatrész kereskedéseit. Kesalava lakásán a mi embereink tartózkodnak. Szülei házát is figyeljük. A bűnüldöző szerveknek megküldtük Kesalava fotóját.

– Azonnal őrizetbe akarják venni, vagy csak követik?

– Ésszerűnek tartom, ha belemegyünk a játékba. Hadd sétáljon nyugodtan, meglátjuk, hová vezet el bennünket.

– Én az őrizetbe vételt javasolnám, ismerkedjünk meg vele a cellában, ha nem sikerül bizonyítékot szereznünk, feltételesen szabadlábra helyezzük a bírósági tárgyalásig; az őrizetbe vétel ürügye – nemi erőszak kísérlete. A fickó nagyon ravasz – lelépett a szállodából, eltűnt Szuhumiból is. Netán más a véleménye?

– Igen. A lefogásával megfosztanánk magunkat annak a lehetőségtől, hogy megtudjuk, honnan származnak a kövek, és honnan van ennyi pénze. Ha nem a rejtekhelyén kapjuk el, szintén meggyengül a pozíciónk.

– És ha megmérgez még egy embert, miközben csak kísérgetjük? Garantálja, hogy ez nem fordulhat elő?

– Igen.

– Imponáló a magabiztossága, ezredes. Csakhogy ez a fickó elvetemült és hidegvérű gyilkos. Érti? Nyugodt lélekkel

végignézi, amint a megmérgezett emberek lassan meghalnak, azután elegánsan fölhúzza a kesztyűjét, kirabolja áldozatait, s még arról sem feledkezik el, hogy eltüntesse az asztalról az üveget és a poharat!… Hidegvérű emberevő… Tegyük fel, hogy sikerül megszöknie megfigyelői elől, fölül egy repülőgépre és találkozik következő áldozatával. El tudja képzelni saját lelkiállapotát ebben a helyzetben?

– Megpróbáltam. – Kosztyenko összeráncolta a homlokát.

– No, és?…

– Őrizetbe kell venni.

– Tudom, hogy ezzel megnehezítjük a saját dolgunkat. Ha lefogják Kesalavát, fel kell készülniük egy bonyolult párbajra, de meggyőződésem – ezt a párbajt önök nyerik meg. Mindenesetre elérik, hogy – sportnyelven szólva – fölénybe kerüljenek, kezükbe ragadják a kezdeményezést. Ha pedig megállapítják, hol tartózkodik most az az úgynevezett Urusadze, miért szökött meg a kórházból, és miért használt idegen igazolványt – a pozíciójuk nyomban megerősödik.

– Urusadzét ugyanolyan gondosan keressük, mint Kesalavát. Nem tudom, most ki a fontosabb számunkra.

– Szakmai szempontból nézve – jegyezte meg a főcsoportfőnök –, természetesen Urusadze lehet a fő bizonyíték. Mégis egyelőre Kesalava a fontosabb. Ezt ne úgy értsék, hogy ellenzem az Urusadze-vonal felgöngyölítését. Csupán meg kell tanulnunk a fontossági sorrend megtartását, ebben az ókoriak bölcsebbek voltak nálunk. Most pedig olvassák el ezt a levelet – mondta a főcsoportfőnök. – A miniszter nyomatékos kérése, hogy ismertessem meg önökkel.

Tisztelt Miniszter Elvtárs!

Marija Illarionovna Kiknadze, a Szverdlovszkban meggyilkolt Sota Ivanovics Kiknadze özvegye fordul önhöz, Miniszter Elvtárs. Férjem harminc évig brigádvezetőként dolgozott a szövetkezetünkben, harcolt és megsebesült a háborúban, kitüntették a Vörös Zászló Érdemrenddel. Az egész járásban mindenki szerette őt. És milyen apa volt! Nekem most hat gyerek maradt árván, a legkisebb – nyolcéves… Az utolsó öt évben férjem minden megtakarított pénzünket félretette, hogy egy export minőségű Volga gépkocsit vásároljon. Minden pénzt, amit gyűjtöttünk, elraboltak tőle, mi pedig itt maradtunk a gyerekekkel egyetlen kopejka nélkül. A bűnösöket máig sem találták meg. Mindennap bemegyek a rendőrségünkre, de azt mondják, hogy folyik a munka. Meddig fog folyni ez, a munka?! Az egyik rendőr elvtárs azt mondta, hogy nem kellett volna gépkocsiért a spekulánsokhoz fordulni. De vajon elutazott volna-e a férjem Szverdlovszkba, ha itt is lehetne Volgát vásárolni? Miért mocskolják be az elhunytat? Ő lelkiismeretesen megdolgozott a pénzéért, és soha életében nem állt kapcsolatban üzérekkel, mert talpig tisztességes ember volt. És még azt kérem Miniszter Elvtárstól, hogy a közjegyző írja nevemre a házat, hogy eladhassam, mert nem tudok enni adni a gyerekeknek, a közjegyző pedig azt mondta, hogy félév is beletelik, mire rámírják a házat, mert lehet, hogy a férjemnek korábban volt egy másik felesége, vagy van egy bátyja, aki jelentkezik a részéért. Ekkora bánat ért, férjem, a felejthetetlen Sota Ivanovics meghalt és most így beszélnek róla. Magam is csak azért maradtam életben nélküle, mert sajnálom a gyerekeket. Miniszter Elvtárs, mondja meg azoknak a rendőröknek, akik azt a nyomorultat keresik, hogy Sota Ivanovics a legjobb ember volt a földön, amilyen nincs több. Hogy szeretett a gyerekekkel játszani! És a lányaival ugyanúgy játszott, mint a fiaival, és soha senkit nem bántott

meg. Ha valakinek segíteni kellett, akkor mindent félre tett és sietett a rászorulókhoz. Semmit nem sajnált, ha adni kellett és megölték.

Maradok tisztelettel:

M. *I. Kiknadze*

13.

– Halló, Karnevál forgatócsoport?

– Igen.

– Kivel beszélek?

– Vasziljev segédrendezővel.

– Á… Üdv a gyártásvezetőnek! De felvitte az isten a dolgod, Misanya.

– Ki beszél?

– Kosztyenko vagyok.

– Jó napot, ezredesem!

– Úgy tudom, Toropova nálatok forgat ma…

– Hiába! A csekisták mindent tudnak.

– Kérd meg, légy szíves, hogy hívjon vissza.

– Nem fogja visszahívni.

– Miért nem, Misanya?

– Mert elmondta, hogy Szuhumiban megsértették, a rendőrség pedig a füle botját sem mozgatta.

– Azt nem mondta el ki bántotta?

– Mindent elmesélt. Egy szemét alak, egy bandita a drágaköveivel. Agyon kéne lőni az ilyen disznót.

– Nocsak! Szóval a banditákat agyon kell lőni?! Úgy értsem ezt, hogy ha elfogom, köszönetet mondsz nekem?

– Megköszönném.

– Nagy hóhányó vagy te – mondta Kosztyenko. – Ráadásul gyáva egy alak.

– Ez sértés, ezredesem.

– Ez igazság, nem sértés. Lehet, hogy éppen ezt a bűnözőt keresem, és tőled kértem segítséget. Miért hallgatsz?

– Akarja, hogy bemenjek magához?

– Minek?

– Beszélgetni.

– Miről?

– Nem tudtam, hogy róla van szó.

– Én még most sem vagyok biztos benne, hogy ő az. Fölösleges, hogy bejöjj, Vasziljev. Élj csak magadnak, gyártásvezető. De Toropovát kérd meg, hogy hívjon fel.

14.

Kesalavát abban a pillanatban vették őrizetbe Leningrádban, amikor a próba közben belebújt a zakójába. Megfordult és csodálkozva kérdezte a férfitól, aki megmutatta neki a letartóztatási parancsot:

– Miről van szó, elvtársam?

– Ezt majd megmagyarázzák.

Kesalava megvonta a vállát.

– Fölvehetem a zakómat, vagy így visznek el ingujjban?

– Ingujjban fázna, hideg van. Csak előbb megmotozzuk.

– Van engedélyük?

– Tessék, olvassa el.

– Értem. Állok rendelkezésükre.

Kesalava nyugodt volt, épp csak elsápadt, és a szája szögletére kiült egy mély, korához nem illő ránc.

…Három óra múlva Moszkvába vitték.

– Üdvözlöm – fogadta Kosztyenko. – Remélem tudja, hogy miért tartóztattuk le, Kesalava?

– Nem, nem tudom, hogy miért tartóztattak le.

– Nem is gondolt rá, miért vettük őrizetbe?

– Nem is gondoltam rá.

– Értem. – Kosztyenko elgondolkozva elővett egy cigarettát és megkínálta Kesalavát is. – Gyújtson rá.

– Nem dohányzom.

– Sokáig fog élni.

– Remélem.

Kosztyenko kényelmesen rágyújtott. Várta, hogy Kesalava újra megkérdezi letartóztatásának okát, de az hallgatott, nyugodtan körülnézett az irodában.

– Itt van toll és papír, írja le kérem, hol volt, mit csinált az utóbbi három hónapban.

– Semmit sem írok, míg nem tudom a letartóztatás okát.

– Nemi erőszak kísérletével gyanúsítjuk – mondta Kosztyenko és előredőlt a széken: feszülten figyelte, hogyan reagál Kesalava. Azok az emberek, akik különösen nagy bűntettet követtek el, megtudva, hogy más, kisebb bűncselekménnyel gyanúsítják, rendszerint megkönnyebbülten fellélegeznek, elmosolyodnak, változtatnak testtartásukon. Kesalava azonban változatlanul nyugodt maradt, és szép vonású arcának kifejezése sem változott.

– Erről van szó? És ki vádol ilyesmivel?

– Toropova színművésznő.

– Bocsánat, de ismerőseim között nincs Toropova nevű.

– Jelena Georgijevna Toropova – nem ismeri?

– Ah, csak nem Lenoeska? Olyan ünnepélyesen mondta a nevét, mintha Sophia Lorenről volna szó.

– Tehát ismeri Lena Toropovát?

– Igen.

– Hol ismerkedtek meg?

– Szuhumiban, a forgatáson.

– Beismeri bűnösségét?

– Nem ismerem be.

– Akkor megismétlem a kérést: írja le, hol volt az utolsó három hónapban, mivel foglalkozott.

– Ha jól értettem, erőszakos nemi közösülés kísérletével gyanúsítanak. De én Lenocskát csak egy héttel ezelőtt ismertem meg. Nem látok összefüggést az esemény és az ön kérése között.

– Azok a körülmények, amelyek egybeestek a maga tartózkodásával Toropova szobájában…

– Kosztyenko most lassan beszélt, elnyújtva és szüneteket tartva – … zóval, éppen azok a körülmények késztetnek erre. Az elmúlt három hónapban egész sor hasonló erőszakos kísérletre került sor. Világos?

– Milyen körülményekre gondol?

– Nézze, nálunk az a rend, hogy én kérdezem magát, és nem fordítva. Ha magának kényelmetlen leírni, hol tartózkodott és mit csinált az utolsó három hónapban, akkor kénytelen vagyok konkrét kérdéseket feltenni. Figyelmeztetem a hamis vallomás jogi következményeire. – Kosztyenko bekapcsolta magnetofonját. – Tisztában van vele, ugye?

– Olvastam regényekben.

– Ezt úgy értsem, hogy még soha nem vonták bíróság előtt felelősségre?

– Pontosan.

– Helyes! Ma szeptember tizenötödike van. Hol volt június tizenötödikén?

– Nem vezetek naplót. Júniusban a tengernél voltam.

– Helyileg?

– Nagyon lerongyolódtak az idegeim. Sehol sem üldögéltem sokáig egy helyben. Sétáltam a parton, fölmentem a hegyekbe. Június meleg hónap, bárhol meg lehet aludni.

– Szóval ezekben a hónapokban nem szállt meg sem szállodában, sem magánlakásban?

– Miért ne? Természetesen megszálltam. Szocsiban is, Ocsamcsirban is, Gagrában is. És megszálltam Batumiban, Novij Afonyban. Ezeken az üdülőhelyeken elég nehéz szobát kapni, ezért nem tudom pontosan megmondani, hogy melyik városokban aludtam szállodában, de-ezt az adminisztrátoroktól könnyen megtudhatja.

– Éppen ezt akarom tenni. Csak szeretném, ha segítene nekem. A felsorolt városok közül melyikben szállt meg szállodában?

– Szocsiban az Inturiszt Szállóban, Batumiban szintén. Gagrában, ha jól emlékszem, magánlakásban éjszakáztam.

– A címre nem emlékszik?

– Pontosan nem, valahol a piac mellett.

– Szocsiban volt júniusban? Vagy júliusban?

– Valamikor június végén. Szocsiból gyalog mentem át a parton Szuhumiba.

– És segített?

– Min?

– Hát az idegein.

– Igen. Meglehetősen.

– Szándékozott ebben az évben folytatni az aspirantúrát?

– Miért „szándékoztam”? Ezt fogom csinálni, amint végzünk ennek az ostoba gyanúsításnak a kivizsgálásával.

– Biztos benne, hogy az orvosok engedélyezni fogják?

– Igen, már voltam a felülvizsgáló bizottságnál.

– Mikor?

– Egy hete. Munkatársai elvették az igazolványaimat. Köztük van a felülvizsgáló bizottság írásos véleménye is.

– Mi volt az idegeivel?

– Fáradtság, ingerlékenység, álmatlanság.

– Eleniumot szedett?

– Nem, más gyógyszereim voltak.

– Az ingerlékenysége elmúlt?

– Majdnem.

– Fáradtság?

– Teljesen elmúlt.

– Álmatlanság?

– Rendbe jött.

– Tudott aludni a hullámok zajánál.

– Nagyon jól.

Hopp!, jegyezte meg magában Kosztyenko. Minek altató a zsebében, ha elmúlt az álmatlansága?

Bepillantott az íróasztalán heverő aktába, és szórakozottságot mímelve megkérdezte: – Mondja, hogy kerültek magához azok a drágakövek? Azok a gránátok?

– Nem értem a kérdést.

– Maga otthagyott Toropova szobájában három drágakövet.

– Itt valami félreértés van.

– Maga nem hisz Toropovának?

– Ha azt mondja, hogy én hagytam nála valamiféle köveket, akkor természetesen nem hihetek neki. Ha ezt tanúk állítanák…

A fickó ismeri a törvénykönyvet, állapította meg Kosztyenko, fején találta a szöget.

– Maga bement hozzá a szobájába?

– Igen.

– Miért?

– Hogy bevigyem a táskáját, amiben a ruhája és a kabátja volt.

– És mi történt ezután?

– Azután elmentem az Abhazija Szállodába tbiliszi ismerősömhöz, s nála aludtam, hiszen már három óra körül járt. Másnap pedig elutaztam Szocsiba.

– Vonattal?

– Nem, autóstoppal. Onnan elrepültem Leningrádba.

– És miért utazott Leningrádba?

– Köteles vagyok felelni erre a kérdésre?

– Igen.

– Leningrádban maga Lebegyev professzor vizsgált meg. Elhatároztam, hogy megmutatom magam neki, mielőtt ismét folytatnám a tanulmányaimat.

– Emlékszik annak az ismerősének a nevére, akinél az Abházijában éjszakázott?

– Hogyne! Anatolij Lvovics Grebencsikov.

– Címe?

– A címét nem tudom. Matematikát ad elő az egyetemünkön.

– Melyik klinikán dolgozik Lebegyev professzor?

– A katonaorvosi akadémián.

Kosztyenko fölemelte a telefonkagylót, fölhívta Leningrádot és Tbiliszit azzal a kéréssel, hogy ellenőrizzék Kesalava vallomását. Szándékosan most tette ezt, és figyelte közben a letartóztatottat. Egyre jobban meg volt lepve nyugodt magabiztosságától.

– Folytassa, kérem – mondta Kosztyenko.

– Nekem, alapjában véve, nincs mit folytatnom. Ha vannak kérdései, kész vagyok felelni rájuk.

Kosztyenko lassú mozdulattal ismét rágyújtott.

– Sok kérdésem van, de úgy látom, elfáradt. Pihenje ki magát a zárkában, holnap folytatjuk a beszélgetést.

– Szeretnék levelet írni az ügyésznek. Hozzájárul?

– Tessék!

Miután elvezették Kesalavát, Kosztyenko mégegyszer meghallgatta a magnószalagot és néhány megjegyzést rótt egy papírlapra:

1. Miért van szüksége altatóra, ha már nem szenved álmatlanságban? Lehetséges válasz: „Aki egyszer megismerte az álmatlanságot, mindig hord a zsebében altatót." – „És honnan jutott ilyen különlegesen erős szerhez?" – „A műszaki egyetemen van kémiatanszék, ott dolgozik egy barátom." – „Ki az?" És erre a csirkefogó megnevezi az illetőt.

2. „Az utóbbi három hétben csupán egy öltöny ruháért hétszáz rubelt fizetett ki, s nem számítva a szállodaszámlákat, az Eseriben is elköltött kétszáz rubelt. Honnan van pénze?" – „Az apám támogat." – „Hazugság, beszéltünk az apjával." – „És a másod-unokatestvérem. Ez meg ez." S itt már megáll a tudományunk: ez a fedezék verziója.

Kosztyenko kapcsolatba lépett a grúziai bűnügyisek technikai osztályával, és kérte, hogy Kesalava otthonában gondosan vizsgálják meg az öltönyeinek zsebeit.

A jelmezszabónő vallomásából ítélve, Kesalava letartóztatásakor ugyanazt a kék zakót viselte, amelyiknek „amerikai módon volt bevarrva az ujja".

Kosztyenko nem akarta levetkőztetni Kesalavát az irodájában, ez óvatosságra intette volna a letartóztatottat. Tudva, hogy Kesalava eddig még nem állt bíróság előtt, s hogy korábban le sem tartóztatták, úgy döntött, hogy majd a börtönben vetkőzteti le, hivatkozva a rendőrorvosi vizsgálat szükségességére: „Vérnyomokat keresünk, az erőszakoskodó bántalmazta a nőket."

Kosztyenko ezután írt a Kesalavát gyógyító orvosoknak. Arról érdeklődött, hogy fölírtak-e altatót Kesalavának, s ha igen, milyet.

Estefelé Leningrádból telefonáltak.

– Ezredes elvtárs, Lebegyev professzor valóban megvizsgálta Kesalavát. Együtt harcolt az idős Kesalavával, aki megkérte, hogy vizsgálja meg a fiát. Azt mondja, hogy idegösszeomlása volt a fickónak.

– Egyéb szimptomák: vérnyomás, kardiogram?

– Minden rendben. Álmatlanság, ingerlékenység.

– Csináltasson másolatot a kortörténetről, és küldje el nekem. Nézzen utána, hányadikán jelent meg a professzornál.

– Már utánanéztem! Június kilencedikén, július huszadikán és augusztus tizenharmadikán.

Augusztus tizenharmadikán, Leningrádban, a *Juzsnij Szálló* bán megöltek egy embert. Különösen erős, nagy adag altatót kevertek a vodkájába, és hat óra múlva beállt a halál.

– Milyen időpontban volt Lebegyevnél?

– Reggel. Kilenckor.

Az öltönyt napközben rendelte, tűnődött el Kosztyenko. Ez azt jelenti, hogy a szabótól egyenesen a gépkocsiszalonba ment.

Ha valóban ő az. Mindent figyelembe véve arra kell gondolnom, hogy éppen Kesalaváról van szó. Miért? Az ellentétes magatartás alapján való ítéletalkotás? Ha valakit ártatlanul vesznek őrizetbe, tombolni kezd vagy nyugodt „marad, de nem *úgy* nyugodt, mint Kesalava. Leplezi haragját, felháborodását, ő viszont úgy viselkedik, mint egy színész, aki pontosan betanulta a jelenetet. Ez azonban, sajnos, nem bizonyíték. Nem viszi előbbre az ügyet.

Szuhisvili hét óra körül hívta, amikor Kosztyenko már hazafelé készülődött.

– Bocsáss meg, föltartottak! De Grebencsikovot egyenesen idehoztam, azonnal behívom és átadom neki a kagylót.

– Zseni vagy, Szergo – mondta Kosztyenko –, köszönöm neked!

Grebencsikov sokáig köhécselt a telefonban, olyan közel és hangosan, hogy Kosztyenkónak el kellett tartania a kagylót. Amíg Grebencsikov köhögött, Kosztyenko leírt egy papírra három kérdést. Szerette, ha kihallgatás előtt, különösen amikor az telefonon történik, leírhatta a felteendő kérdéseket.

– Mondja kérem, ismeri ezt a nevet, hogy Kesalava?

– Viktor? Hogyne. A mi aspiránsunk.

– Hol látta őt utoljára?

– Szuhumiban. Miért?…

– Járt magánál a szállodában?

– Nálam aludt. Miért, mi történt?

– Mindjárt megmagyarázom. Részeg volt?

– Ugyan… Nem… Ő nem rúg be, nagyon tud inni… Filmes barátaival ivott egy kis száraz bort az *Esetiben.* Mi történt?

– Egy hölgy panaszkodik rá, hogy illetlenül viselkedett, erőszakoskodni próbált vele.

– Kizárt dolog! – vágta rá azonnal Grebencsikov. – A nők maguktól omlanak a karjaiba, amilyen jóképű férfi, s amilyen intelligens.

– Mikor utazott el magától ez az intelligens férfi?

– Reggel. Kora reggel. Elmentünk az *Esetibe,* ez a kedvenc étterme, megreggeliztünk, s utána autóstoppal ment át Szocsiba.

– Köszönöm! Adja át, kérem, a kagylót az alezredesnek.

– Nos? Van valami? – kérdezte Szuhisvili.

– Semmi, Szergo. Azon kívül, amit már tudunk, semmi a világon. De azért csevegj el ezzel a Grebencsikovval, jó? Kérdezd meg, kikkel barátkozik Kesalava, és van-e barátai között kémikus.

– Holnap ismét felhívlak – búcsúzott el Szuhisvili.

Ha nem volnának ezek a gránátkövek, gondolta bosszúsan Kosztyenko, miközben elzárta a széfbe a papírokat, azonnal el kellene engednünk Kesalavát. Méghozzá sűrű bocsánatkérések közepette. Toropova panaszát senki sem erősítheti meg, ebben igaza van. A kórházból eltűnt Urusadze nélkül semmit sem tehetek ellene. Nem állíthatom bíróság elé bizonyíték nélkül, mert magam kerülnék védhetetlen helyzetbe.

15.

Fölkapaszkodván a harmadik emeletre, Kosztyenko bement Szadcsikovhoz.

– No öreg – kérdezte – van valami újság Prigorszkból?

– Még semmmi válaszolta Szadcsikov – de már érnek a dolgok.

– Fene lassan érnek.

– Megtettük az intézkedéseket, ezredes elvtárs – tréfálkozott Szadcsikov. – Elnézést a lassúságért.

– Mi a probléma? Miért kell ennyit várni?

– Nézd, Szláva, beteg a műszaki ellenőrzési osztály vezetője, nélküle nehezen jutunk hozzá a technológiához.

– Nincs szükségem a technológiára.

– Én a lehetséges sikkasztási módok technológiájáról beszélek.

– Mikor gyógyul meg ez az osztályvezető?

– Nem lehet tudni. Kiszállásra ment, ott betegedett meg.

– Visszarendelték?

– Megpróbáltuk.

– Na és?

– Nem találják. Csak egy táviratot küldött: *Súlyosan megbetegedtem. Nalbandov.* Ez minden.

Kosztyenko idegesen fölpattant a székéről, előkotort egy cigarettát, s már nem bízva az eredményben, halkan megkérdezte:

– Mikor utazott el kiszállásra? És hová?

– Lehetne holnap, Szlávik?

– Nem, öregem, sajnos nem.

Szadcsikov kinyitotta a páncélszekrényt, előhúzott egy irattartót, s hosszasan lapozgatta a telefonjelentéseket és válogatta az iratokat, majd azt mondta:

– Szóval. Pavel Ivanovics Nalbandov, Guszev igazgatóhelyettes utasítására, ez év szeptember ötödikén utazott hivatalos ügyben Moszkvába.

– És hatodikén megmérgezték Urusadzét.

– Unalmas veled dolgozni Kosztyenko. Már szavak nélkül is megértjük egymást. És még azt mondják, hogy a telepátia áltudomány. Te most azt akarod kérdezni tőlem: megkértük-e kollégáinkat, hogy mutassák meg az eltűnt Urusadze igazolványképét a drágakőcsiszoló- és ékszerárugyárban?

– Pontosan.

– Látod, Szlava, éppen ezért vagy te most az én főnököm, én meg várom a nyugdíjaztatásomat. Mert okosabb, fiatalabb vagy nálam és ezzel a két faktorral nehéz vitatkozni, bármilyen szomorú is a számomra, habár hasznos a társadalomnak.

– Egyszóval nem mutatták be a fényképet?

Szadcsikov tagadóan ingatta a fejét és fölemelte a K-telefon kagylóját.

16.

A Konsztantyin Revazovics Urusadze igazolványából származó fényképet bemutattuk a gyár igazgatójának, Pimenovnak, az igazgató helyettesének, Guszevnak ér Burojannak, a személyzeti osztály vezetőjének. A fényképen ábrázolt személy a gyár műszaki-ellenőrzési osztályának vezetője – Pavel Ivanovics Nalbandov.

Az Örmény SZSZK Belügyminisztériuma
bűnügyi nyomozóosztályának vezetője:
Tokmaszjan ezds.

17.

Proszkurjakov, mintegy külső szemlélőként tudta elemezni saját cselekedeteit, hangulatát. Ez a tulajdonság fokozatosan fejlődött ki benne: csak azután vette észre, amikor egyszer Pimenov meglátogatta, s magával hozott egy nagy, különös alakú rubinkövet.

– Adja át, Proszkurjakov elvtárs a feleségének, a névnapjára.

– Hogy gondolod ezt?! – mondta akkor Proszkurjakov. – Elment az eszed?! Ez bírósági ügy! Fogd és felejtsd el egyszer s mindenkorra!

– Ne ítéljen elhamarkodottan, Jurij Mihajlovics! Ezt a követ magam találtam a szabadságom alatt. Szeretek a hegyekben kóborolni! Egyesek vodkát vedelnek, mások nőket hajkurásznak, én meg köveket keresek. Mi ebben az elítélendő? Kié a föld méhe? Ez is, az is – a népé. Én magam csiszoltam, Jurij Mihajlovics, a munka öröm a számomra.

– Mennyibe kerül egy ilyen kő?

– Ez egyedi darab, Jurij Mihajlovics, bajos lenne felbecsülni és nem is érdemes: lehet-e értékelni például egy gyerek rajzát, amit az anyjának ajándékoz? Vagy egy Rjepin-festményt?! Ez hiábavalóság – a művészetet méricskélni! – Pimenov fölnevetett. – A gyermeki őszinteséget sem lehet értékben kifejezni. Hiszen belerajzolja a szíve egy darabkáját.

– Ne ködösíts nekem, Pimenov, ne ködösíts – mondta halkan Proszkurjakov. – Mondd meg egyenesen, mit akarsz?

– Én? Jurij Mihajlovics, mire gondol? Ne értsen félre engem…

– Ne add az ostobát, Pimenov! Később már nehezen térhetsz vissza ehhez a beszélgetéshez.

Pimenov egy pillanatra megmerevedett, azután leengedett a karosszékében, akár egy luftballon, amelyből kiszökött a levegő.

– Rágyújthatok? – pillantott óvatosan Proszkurjakovra.

– Gyújts rá.

– Beszélgethetnénk valahol másutt, Jurij Mihajlovics?

– Miért? Nekem nincs félnivalóm. Azt hiszed, kihallgatják a beszélgetésünket? A becsületes embereket nem hallgatják le, Pimenov.

A másik fölemelkedett, anélkül, hogy rágyújtott volna.

– Valamit nem értek teljesen. Bocsássa meg, Jurij Mihajlovics, ha nem jól beszéltem.

– Ülj le. A vétkesség félelme… Hallottál már erről?

– Igen.

Proszkurjakov bekapcsolta a rádiót. Előjött masszív, kézzel faragott asztala mögül és leült Pimenovval szemben.

– Megnyugodtál?

– Megnyugodtam, Jurij Mihajlovics. Azt kérdezte, hogy mit akarok, igaz? Válaszolok rá. Azt akarom, hogy segítse a termelésemet – ne hivatalból, hanem szívből.

– Szóval azt akarod, hogy soron kívül adjak neked gépeket, építőanyagot, s emeljem a költségvetésedet?

– Igen, Juríj Mihajlovics. Nem kívánok semmit, ami eltérne az előirányzattól. Hiszen én is szovjet törvények szerint értelmezem a vétlenség védelmét.

– Akkor miért akarsz megvesztegetni? Ez a rubinkő legalább hétszáz rubelt ér, Pimenov, bár természetesen ebben nem vagyok

olyan szakember, mint te, de értem az értelmét. *A feleségének, névnapjára…* Ilyen hiszékeny vagyok én, igen? Ülök az irodámban, Volgán furikázom és nem látok, nem értek semmit a világból, ezt feltételezed rólam?

– Nem, Jurij Mihajlovics. Ezt feltételezve nem kockáztattam volna meg, hogy átadjam magának ezt a követ – válaszolta gonoszul hunyorogva, lassan Pimenov. – Tudom, hogy hol szokott találkozni a bér- és munkaügyi osztály közgazdásznőjével. Tudom, melyik kávéházba jártak regényük első, úgynevezett romantikus szakaszában. De nem tudom, honnan szerezte a pénzt, hogy az a hölgy befizethessen egy szövetkezeti lakásra. Mindenki tudja, hogy maga becsületes ember, Jurij Mihajlovics, ezért nehéz lesz rendeznie az adósságait.

Proszkurjakov ekkor elővette a gyárigazgatók leveleit tartalmazó mappát, megkereste benne Pimenov feljegyzését, amelyben az üzem fejlesztésére esztergagépeket és félautomata fúrógépeket igényel, elkérte Pimenov töltőtollát és lendületes betűkkel ráírta a döntést: *„Elutasítani.! Nemcsak a saját vállalat, az egész iparág érdekeit kell szem előtt tartani.”*

– Így – mondta. – Fogd! Hogy a jövőben ne költsd fölöslegesen a pénzt moszkvai szállodára.

Pimenov figyelmesen elolvasta a határozatot, bűntudatosan elmosolyodott, aztán gondosan összehajtogatta feljegyzését és eltette kabátja belső zsebébe.

– Viszontlátásra, Jurij Mihajlovics – állt fel.

– Bocsásson meg nekem. Én nyílt szívvel közeledtem. Ha akarja – elhiszi, ha nem akarja – nem.

Amikor az ajtóhoz ért, Proszkurjakov visszahívta.

– Ülj le – mondta komoran és kifújta tüdejéből a levegőt. Jó, hogy nem kezdtél fenyegetni engem: ha maga így beszél velem, majd én megmutatom. Adok egy tanácsot, írj fellebbezést a döntésemre. Foglald bele, hogy nem értettem meg a kérésed értelmét, s hogy a szakszervezet és a dolgozók támogatnak téged. Érted?

– Értem. Ilyesmi előfordult már.

– Így már menni fog az ügy.

– Értettem – ismételte Pimenov, és elfelejtve engedélyt kérni, csaknem remegő ujjakkal rágyújtott egy *Szeverre.*

– Ezt a követ pedig tedd el – mondta Proszkurjakov. – Nem kell nekem. Itt elvetetted a sulykot, te csodabogár.

Pimenov eltüntette a rubint, és közelebb lépve Proszkurjakovhoz, meggyőződéssel, szinte szomorkásan mondta:

– Pénz kell? Értem. Tessék, itt van kezdetnek, Jurij Mihajlovics. Ezer…

– Ez nem pénz, Pimenov. Ez csak harmadát éri a szolgálataimnak. Háromezer kell. Világos?

És azonnal. Különben azt gondolom, hogy leértékelsz és tökfilkónak tartasz.

– Van még nálam másfél ezer. Elmegyek érte, hamarosan visszajövök.

– Rendben van. És számíthatsz rám. Alkalmas időpontban megcsinálom a jóváhagyást. Egyben azonban egyezzünk meg. Minden harmadik kérelmedet el fogom utasítani, érted? Ezt a pénzt pedig az utolsó kopejkáig visszafizetem. Kamatot nem kérsz? Vagy csak annyit, mint a takarékpénztár?

18.

Három év telt el ugyanúgy, mint a korábbiak. Proszkurjakov olyan volt, mint mindig. Szilárdan győzködte magát, hogy megvesztegethetetlen, hogy a Pimenovtól származó pénzt csak kölcsönbe vette; végeredményben hatezer rubelt kapott tőle. Ebből telt a „közgazdásznő" lakásának berendezésére és három gagrai utazásra is Olgával. Otthon változatlanul folyt az élete – szerényen, beosztással, fizetésének megfelelően.

Egy esztendeje változott meg minden, amikor Pimenov, soros látogatása alkalmából feltárta Proszkurjakov előtt, hogy mi is az ábra. Eszerint Proszkurjakov személyes aláírására a tröszt több hiányzó nyersanyagot és gépet utalt ki a Prigorszki drágakőcsiszoló- és ékszerárugyárnak, mint a többi hozzá tartozó vállalatának együttvéve, de a gyárba a kiutalt mennyiségnek csak egyharmada érkezett meg, hatszáznegyvenezer rubel értékben.

– Az a helyzet, Jurij Mihajlovics – mondta akkor Pimenov – hogy akarva nem akarva te lettél a vállalatunk tényleges vezetője. Én ugyanis azokat a szerszámgépeket és nyersanyagokat, amelyeket kiutaltál nekünk, nem kótyavetyéltem el, hanem felhasználtam a nagy ügy érdekében. A gépeket elosztottam a műhelyekben a megbízható embereim között, s azok most megint csak nem a kapitalistáknak termelnek, hanem a mi fogyasztóink számára. És ha én megszerveztem ezt a termelést, úgy ideje, hogy most az élére állj. Akárhogy is nézzük, ettől nincs menekvés. Jól érts meg engem, Jurij Mihajlovics, nem ijesztgetni akarlak, csupán az igazságot feltárni: ha önként adod föl magad, tíz évet kapsz, ha

ők tartóztatnak le, legfeljebb tizenötöt. A mi korunkban ez már nem nagy különbség. Meghallgatsz, vagy kidobsz az irodádból?

Amikor e beszélgetés után elemezte önmagát és cselekedeteit, Proszkurjakov szinte meghökkent azon, milyen hajlékonyrugalmas az ember, mennyire képes az önigazolásra. Pontosan emlékezett akkor gondolatmenetére. Amikor Pimenov elmagyarázta neki a vállalat struktúráját, s azt, hogy az ügy alapját a *hiány kategóriája* képezi, akkor sokáig hallgatagon ült a székében és kényelmesen leszívta a Hercegovina-Fleur füstjét. Az egyetlen, amit a mellékes jövedelméből megengedett magának az volt, hogy a Kazbekról áttért a Hercegovinára: ettől jelentősebbnek és nyugodtabbnak érezte magát.

Ebben a szakaszban úgy gondolta, hogy továbbra is a régi Proszkurjakov maradhat. Elegendő fölemelni a kagylót és telefonálni oda, ahová az ilyen esetekben kell. De visszafogta magát, mert nem volt teljesen biztos benne, hova is kell egy ilyen konkrét esetben telefonálni. A minisztériumba-e Konsztantyin Ivanovicsnak, vagy egyenesen a rendőrségre.

Végül is, gondolta, ennek az átkozott hatezernek az átvétele tényként nem bizonyítható. Az én elutasításaim Pimenov néhány beadványára viszont az irattárban vannak. S ott vannak a felsőbb hatóságokhoz benyújtott panaszok is az elutasítások fellebbezésére. Ezekből az derül ki, hogy felsőbb nyomásra segítettem neki. S ugyancsak bizonyíthatatlan, hogy éppen én irányítottam őt a felsőbb szervekhez, vagy hogy én magyaráztam meg neki, miként fogalmazza meg a kérését, hivatkozva a műszaki haladás és a munka termelékenysége követelményeire. Lármát csapnak majd? Meglehet. Legföljebb leváltanak. Hát

aztán? Dolgozom majd egyszerű mérnökként. Bár mérnökként nem foglalkoztathatnak – nincs felsőfokú végzettségem. Igen, ez a fő baklövésem: mindig is íróasztalra vágytam, minél előbb nagy ember akartam lenni, pedig be kellett volna fejeznem az egyetemet – a diploma mostanában olyan nálunk, mint a páncéling. Az ördögbe is, legfeljebb gazdasági vezetőnek tesznek meg. Az is jobb mint a börtön…

De ekkor azonnal elképzelte magában jövendő életét – a havi nyolcvanrubeles keresetet, feleségét, aki most is mindig rágja a máját, hogy kevés pénzt ad haza; elképzelte, hogy minden estéjét otthon kell töltenie, nem hivatkozhat majd a felmentő „értekezletekre", amiket Olgánál töltött, s nem küldik kiszállásra vele együtt, szóval mindaz hiányozni fog, amihez az elmúlt húszesztendős vezetői beosztása alatt hozzászokott. Nem is beszélve az utolsó három évről, amikor nem kellett otthon ravaszkodnia és elviselnie Irina Petrovna megalázó jeleneteit a kevésnek tartott, hazaadott pénz miatt, s nem kellett kitalálnia különböző történeteket az állami gépkocsi túlzott használata miatti levonásokhoz.

– Elvétetted a dolgot, Pimenov – mondta akkor Proszkurjakov. – Bezárják a hivatalodat, és büntetőtáborba visznek.

– Ilyen már nincs nálunk, Jurij Mihajlovics. Csak javító-nevelő munkatelepek vannak. Csakhogy én nem szándékozom odamenni. De látom, hogy kétségek mardossák. Ezért engedje meg, hogy megnyugtatásul elmagyarázzam a struktúránkat. Vállalkozásunkat ugyanis nem az ujjamból szoptam, hanem alaposan tanulmányoztam közgazdaság-tudományunk mai

problémáit. Mint a Miatyánkot, úgy bemagoltam a termelési kooperáció és az iparágon belüli integráció kérdéseit. Nézze az eredményt, Jurij Mihajlovics. Egyelőre nálunk még van lehetőség rá, hogy egy ügyes ember nyugodtan éljen, segítsen az embereknek, s félretegyen magának a szegényebb napokra. Amíg nekem az igazgatónak, a maga utasítására kell várnom, magának meg a minisztériuméra, a minisztériumnak meg az állami tervbizottságéra, én, az igazgató egyetlen lépést sem teszek, mely keresztezné a maga útját, nincs szükségem infarktusra, meg már túl is vagyok azokon az éveken, én a „munkában való elégés" korszakát is túléltem hál' istennek és még azt is megtanultam, hogy lehet a vérnyomást a normális szinten tartani. Az ujjamat sem mozdítom meg utasítás nélkül. Miért is tenném? Parancsolnak – végrehajtom. Ahogy mondják, föntről mindent jobban látni. Ez azonban csak mese, Jurij Mihajlovics. A kooperációról állandóan cikkeznek az újságok – szóval fontos dolog. Én pedig a szövetkezetekkel kooperálok. Az én munkásom a gyárban azonnal a népi ellenőrzéshez rohan, ha pluszmunkát végeztetek vele. A szövetkezetekben viszont a dolgozó megrendelésre dolgozik – minden becsületesen történik, a nép érdekében, ahogy mondják. És én az árut nem magamnak termeltetem, hanem a kereskedelmi hálózaton keresztül visszajutottam a dolgozókhoz. Csakhogy ehhez ismerni kell a piaci konjunktúrát, úgy is mondhatom, a *hiánycikk kategóriáját.* Ami nincs az üzletekben, amiről az állam megfeledkezett, azt kell nekünk pótolnunk. Mégpedig új gépekkel, s ráadásul a kiutalt nyersanyagokból, úgy bizony, Jurij Mihajlovics! És ha végeredményében nézzük: kárt okozunk ezzel a népnek? De hisz

pontosan a népet látjuk el áruval, nem holmi külföldiekre fecséreljük.

– Ne őrülj meg, Pimenov, ne őrülj meg, ismerj mértéket!

– Nem őrültem meg. Most éppen a gránátkövek szilánkjaiból gyártok tűfejet a lemezjátszókhoz. Nem kapható az üzletekben, az állam valutát ad ki értük. Lemezjátszó meg lemez pedig van dögivel Az emberek vidámabbak lettek, a dolgozó zenét szeretne hallgatni, tű pedig nincs. Én gyártok, szállítok belőle – rossz ez az országnak, Jurij Mihajlovics? Talán én vagyok a hibás abban, hogy kevés tűt gyártanak?

– Miért nem veted fel ezt a kérdést? Miért nem bizonyítod be, hogy meg lehetne nálad szervezni a termelését?

– Kedves Jurij Mihajlovics, adnál nekem te erre száznegyvenezret? Kirúgnál! A te kezed is meg van kötve.

– Nem ittuk meg a pertut, Pimenov, kerüld a bizalmaskodást!

– Csak a lelkesedés ragadott el, Jurij Mihajlovics, elnézést. Folytathatom?

– Tessék…

Szóval, a hulladékból, amit így is, úgy is leírtam volna, a gépeken, amelyek legföljebb csak ötvenszázalékosan vannak kihasználva, saját kockázatomra legyártottam tízezer kísérleti tűt. Az esztergályosok kiesztergálták a fejhez szükséges alkatrészt, a fúrógépen megmunkáljuk a műanyagrészt, egy ember pedig a követ csiszolja. A tiszta jövedelem fejenként kétezer nekem, magának, meg a harmadik embernek. Tessék a pénz, elismervényt nem kérek. Akár a tőzsdén…

– Vigyázz, az ajtó nincs bezárva.

– Ráfordítottam a kulcsot, amikor bejöttem.

Proszkurjakov a zsebébe dugta a pénzt és azt mondta:

– Írj egy levelet ezekkel a tűkkel kapcsolatban. Meg fogjuk szervezni a termelést állami keretek között.

– Megcsinálom, Jurij Mihajlovics. De nekem is van egy kérésem magához, mint a vállalat vezetőjéhez.

– Milyen vállalat van itt még?

– A mi főigazgatóságunkról beszélek…

– Úgy! Nekünk nincs semmiféle közös vállalatunk.

– Értem, Jurij Mihajlovics. Maga közelebb áll a főnökséghez, ismerős az állami tervbizottságban is, tudja meg, mit terveznek, mit halasztanak későbbre. Itt egy lista. – Pimenov átnyújtott egy papírlapot Proszkurjakovnak, amelyen az üzletekben legkeresettebb árucikkek nevei szerepeltek.

– Leültetnek téged – mondta meggyőződéssel Proszkurjakov, miután megismerkedett a listával. Visszaadta Pimenovnak és megismételte: Elkerülhetetlen, hogy lecsukjanak.

– Szó sincs róla! Azt hiszi, közzéteszem az újságokban, mit csinálok? Ha felkeres egy újságíró, csak a gyári kiváló dolgozókról nyilatkozom. Egyébként csak egy emberrel dolgozom, róla egy kukkot sem ejtek, bár olyan köveket csiszol, amilyenről a legjobb munkások sem álmodnak. Nalbandovnak hívják, bizonyára emlékszik rá…

– A műszaki-ellenőrzési osztályról.

– Igen.

– És hogyan értékesíted az árut?

– A sógorom boltvezető Moszkvában. Ennyi az egész. Többen nincsenek benne az üzletben. Hogyan bukhatnék le? Nagyon ügyetlennek kéne lennem, vagy túlságosan mohónak. De én

tisztelem a kereskedelmi ellenőrzést, csak kis tételekben továbbítom az árut.

– Az üzletekben hamis szállítólevelek alapján árusítanak?

– Hamis szállítólevelekkel?! Nem! Ezeket a tűfejeket kísérletképpen szereljük össze. Ezer darabot negyedévenként. Az össztermelésünk viszont a különböző termékekből harmincezer darab. A szállítólevelek tehát rendben vannak.

– Pimenov rágyújtott egy töredezett, összemorzsolt *Szeverve* és még egy papírlapot előhúzva dossziéjából, letette Proszkurjakov elé. – Itt a kérelmem a béralap növelésére. Nem lehet tovább halogatni, Jurij Mihajlovics, az embereket jól kell fizetnem, hogy ne elégedetlenkedjenek, hiszen minden baj az elégedetlenektől és a kisemmizettektől ered.

– Írasd alá a bérügyi osztály jogtanácsosával is.

– Az nem lesz jó, Jurij Mihajlovics. Maga után könnyebben aláírják, így viszont majd halogatják, engem pedig nagyon sürget az idő.

Pimenov a legrövidebb utat választotta: tudta, hogy Proszkurjakov szabadságra készül. Azt is kinyomozta, hogy Olga, a „közgazdásznő" egy hét múlva követi Proszkurjakovot. Pimenov nem veszíthetett. Segített neki az a tény, hogy csaknem egyidősek voltak Proszkurjakovval: egyikük – ötvenhét, másikuk – hatvankét éves. Ebben a korban a nők iránti vonzalom már utolsónak számítható, ezért drágának, egyetlennek tűnik. A férfi ebben a korban különösen erősnek, magabiztosnak akarja érezni magát egy szép, fiatal nő oldalán.

És Proszkurjakov aláírta azt az iratot, amelynek aláírásához nem volt joga. Azon az estén is talált magának mentséget, bár első

ízben ezek alatt az évek alatt, a lelke mélyén érezte, hogy mentsége hamis.

Időnként már hatalmába kerítette egy kényelmetlen érzés, amely a fogfájáshoz hasonlított – nem hasogatott élesen, de állandóan hírt adott magáról. Mégis, amikor elutazott délre, Proszkurjakov fokozatosan elfeledkezett a Pimenovval lezajlott beszélgetésről, meggyőzvén magát, hogy lényegében semmi helyrehozhatatlan sem történt. Csak néha, főleg esténként, amikor Olga mellett ült a parton és elgondolkozva meredt a holdfényben úszó ösvényre, akkor suhant át az agyán: „Hát végül is lesz, ami lesz, csak ennél tovább ne jussunk. Három évem van a nyugdíjig, s aztán, amikor a hetvenes éveimbe lépek, kinek kellek én majd? Talán neki? Minek kellene neki egy öreg ember? Akkor már nem is lesz olyan nehéz kiszállni a játszmából."

Ám visszatérve szabadságáról, Proszkurjakov, a maga számára is váratlanul, hosszú levelet írt a minisztériumba. Leírta, hogy szükségesnek tartja egész sor olyan árucikk tömeges termelésének a megszervezését, amelyben jelenleg komoly hiány mutatkozik. Felsorolta a Pimenov által papírra vetett termékeket, elemezte azokat a lehetőségeket, melyekkel a legrövidebb időn belül, nagyobb ráfordítás nélkül, a következő években meg lehet szervezni több drágakőcsiszoló- és ékszereket gyártó üzem, gyár és a velük együttműködő szövetkezetek rekonstrukcióját.

Másnap behívatta őt a miniszterhelyettes, aki a Társadalomtudományi Akadémia elvégzése után nemrég került posztjára, és negyven évével ugyancsak fiatalnak számított.

– Elolvastam a feljegyzését. Nagyon érdekes. – A miniszterhelyettes hirtelen elmosolyodott. – Ki meri azt mondani,

hogy az öreg gárdistáknak elfogyott a puskaporuk?… Egyszóval továbbítjuk jelentését a Minisztertanácshoz és a Tervbizottsághoz.

Ennek az embernek olyan megnyerő volt az arca, hogy Proszkurjakov hirtelen ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy mindent elmondjon Pimenovról, saját magáról, a pénzről, melyet az aljasságáért kapott, sőt, még a „közgazdásznőről" is, akit gyűlölt abban a pillanatban, mert úgy tetszett neki, hogy ő a hibás bukásában, de nyomban elképzelte, hogyan változna meg a fiatal miniszterhelyettes arckifejezése, aki oly megbecsüléssel beszél az „idős harcosokról". Átvillant a fejében, hogy elkezdődik a megalázó procedúra, amikor leváltását követően át kell adnia az ügyeket, a rendőrségi kihallgatások, melyek egyébként távolinak, irreálisnak tűntek fel a szemében. A legszörnyűbb – és ezt már világosan látta – maga a leváltás, annak a tudatnak az elvesztése, hogy ő szükséges, fontos, jelentős ember ebben az iparágban, amelynek élete negyven esztendejét szentelte attól kezdve, hogy rakodómunkásként odakerült és a főigazgatóság vezetőjévé vált…

Kilépve az irodából, Proszkurjakov éles szúrást érzett a lapockája alatt.

Legalább infarktust kapnék, gondolta, személyi nyugdíj és semmi izgalom.

Bement a főigazgatóságra, de irodáját kikerülve egyenesen a könyvtárba tartott.

– Roza Lazarevna – mondta, miközben kezével megmasszírozta a bal kulcscsontját – kihagy a motor, félek, hogy ágyba fektetnek. Kiválasztana nekem néhány érdekes könyvet?

– Valóban sápadt, Jurij Mihajlovics. Adjak egy nyugtatót?

– Már nem kell. – Kényszeredetten elmosolyodott. – Negyven csepp konyak többet használ, kitágítja az ereket.

– Milyen könyvet keressek? Mai prózát? Oroszt, külföldit?

– Adjon néhány detektívregényt, Roza Lazarevna, szovjet szerzőktől. A komolyabbak közül, amelyben a szélhámosoknak és a nyomozóknak is megvan a magukhoz való eszük.

Bejelentve a titkárnőjének, hogy hazamegy lefeküdni, Proszkurjakov gépkocsit kért, de a sofőrt arra kérte, hogy vigye be a centrumba. Elsétált az *Aragvi Étterem* mellett, ahol a szokásos, hosszú sor kígyózott.

Semmirekellők, jegyezte meg róluk gondolatban, ráérnek itt ácsorogni. Nem félnek, hogy egy munkatársuk meglátja őket; beülhetnek a márványtermekbe, zabálhatják a csirkét, vedelhetik a jeges vodkát.

Csak egyszer volt az *Aragviban,* jó hat évvel azelőtt, amikor Merkulov, a geológiai kutatóosztály vezetője megvédte kandidátusi disszertációját, de a legapróbb részletekig emlékezett erre az étteremre és az emberekre is, akik zajosan szórakoztak, sokat ettek-ittak és amikor a zenekar rákezdett a *Rero*ra, együtt énekeltek a nemzeti viseletbe öltözött énekesnővel.

Proszkurjakov bement egy kis kávézóba a Puskin utcán, rendelt két deci vodkát némi harapnivalóval és hosszasan elüldögélt ott. Furcsa gondolattöredékek röpködtek a fejében, s ő még csak meg sem próbálta egységbe rendezni őket. Először érezte ennyire élesen, húsba vágóan, hogy az élet elmúlt, s hogy a vég nem is lesz olyan szörnyű, holott korábban nem tudott rettenet nélkül gondolni a halálra.

A következő napon kihívatta az orvost, körülvette magát könyvekkel és belemélyedt a detektívregényekbe, igyekezett bennük valami hasonló esetet találni, mint az az ügy, amelyben ő olyan furcsa, kettős szerepet játszott. De minél többet olvasott, annál nyilvánvalóbbá vált előtte, hogy a nyomozó hatóságok így vagy úgy, de sarokba szorítják a bűnözőket.

Buta könyvek, gondolta Proszkurjakov, befejezve az olvasást, az írók a nyomozóknak segítenek, nem nekem adnak tippeket… Az otthoni fekvés, a tétlenség kezdett elviselhetetlenné válni a számára. A harmadik napon fölkelt az ágyból, egy hét múlva pedig elment Olgához. A feleségének azt mondta, hogy felülvizsgálatra kell mennie a rendelőbe.

Tíz nap elteltével bement a munkahelyére, bár az orvos szívszorulás szimptomáit állapította meg nála. Bement a Tervbizottságba és azokba a minisztériumokba, amelyekkel kapcsolatban állt, majd cselekvésre határozta el magát. Értekezletre hívta Pimenovot és még öt igazgatót, és megbeszélte velük a termelés kiszélesítésének tervét. Amikor az értekezlet befejeződött, megkérte Pimenovot, hogy maradjon még és azt mondta:

– Megszereztem azokat az adatokat, amelyek után érdeklődtél. Úgy vélem, hogy még egy félévig tart a konjunktúra a gramofontűkben és az orosz drágakövekből készített ékszerekben, úgy hogy sietned kell. A pénzt holnapra készítsd elő. Kétezerre van szükségem.

– Ne nyugtalankodjék, hozom a pénzt – egyezett bele Pimenov –, de ki okoskodik ennyire ott fenn, a minisztériumban. Ki sürgeti a termelés felfuttatását?

– Senki sem okoskodik, én írtam egy jelentést. Világos?

– Ebben is lehet valami, Jurij Mihajlovics – mondta lassan, elgondolkozva Pimenov. – Csakhogy az elgondolás rövidlátó. Beszéljünk csak meg mindent alaposan, hogy ne maradjon köztünk semmi félreértés. Kész vagyok évi négyezret fizetni magának, a nyugdíjig összegyűjthet tízezret. De ne siettessen engem a rekonstrukcióval, ne vágjuk ki magunk alól a fát, amelyen ülünk. Nézze, minden ember a maga hasznát keresi. Nem tudom, maga hogy van vele, de én egy életre megjegyeztem, mi a szegénység. És nem akarok szegény lenni. Különösen idős korban nem. Nem akarom ijesztgetni magát, de engem hiába akar siettetni, feleslegesen tett nélkülem ilyen lépéseket. Mi egy gyékényen árulunk.

– Jól mondod, egy gyékényen árulunk – válaszolta töprengve Proszkurjakov. – Csakhogy én bejövök a főigazgatóságra és nem tudok a munkatársaim szemébe nézni. Becsületes emberek ülnek mellettem, becsületesen végzik a dolgukat, én pedig… Nem Pimenov, én sürgetni foglak téged, nagyon foglak sürgetni, mert különben nem tudom legyőzni magam és az undortól émelyeg a gyomrom. Még nappal, amikor dolgozom, csak kibírom valahogy, de amikor lefekszem aludni… Úgyhogy ne várj további kedvezményeket tőlem. Legfeljebb elnéző leszek egy kicsit, mint eddig is.

Egy hónap múlva Pimenov betoppant, és elmondta, hogy Nalbandov lebukott.

19.

Amikor találkoztak a *Fecskén,* az étteremnek berendezett, kis uszályhajón, a Jauza partján, Proszkurjakov gyorsan, rövid mondatokkal kezdett beszélni – mintha termelési értekezleten utasításokat osztogatna az osztályvezetőknek:

– Ellenőrizd a gyárban az összes dokumentációt. Különösen az utolsó három évből származókat. Csinálj revíziót, hívj össze tanácskozást a társadalmi tulajdon védelméről. Kérd ki a részvevők javaslatait. Azután…

– Várj a parancsokkal, Jurij Mihajlovics – mondta nyugodtan Pimenov, félbeszakítva Proszkurjakovot. – Milyen revízióról, milyen dokumentációról beszélsz? Nálam teljesen rendben van a számvitel, semmilyen veszteség nem érte a társadalmi tulajdont, a tűgyártáshoz a selejtet használtam fel. Ne erről locsogj, az ördög vigyen el.

– Miféle hang ez?

– Halkabban – kérte Pimenov –, a pincérek mindenre odafigyelnek. Egyébként a te modorodban beszélek, meguntam az egyoldalú tegeződést. Különben sincs idő apróságokon torzsalkodni, mikor ég a ház. Nalbandovot keresni fogják, világos? Megszökött a kórházból, az idegen névre kiállított személyi igazolványát pedig otthagyta. Ez komoly dolog most, Jurij Mihajlovics, te meg holmi revíziót emlegetsz. Mit csináljunk Nalbandovval? Hová rejtsük el? Éjszaka érkezett meg hozzám, repülővel, s esküszik, hogy senki sem látta meg. És ha mégis meglátták? Elküldtem a hegyekbe, van ott egy vadászkunyhóm,

de mi legyen vele a továbbiakban? Ezen gondolkozz, ne a revízión.

Proszkurjakovnak hirtelen eszébe jutott egy epizód abból a regényből, amit betegsége alatt olvasott.

– Vállaljon minden bűnt magára – javasolta.

– Miféle bűnt?

– De hisz az áru elveszett, nem?

– Az áru valószínűleg annak a csirkefogónak a kezébe jutott, aki Nalbandovot megmérgezte.

– Korábban ismerte azt a disznót?

– Azt mondja, igen – válaszolta Pimenov és várakozóan nézett Proszkurjakovra. – Köszönő viszonyban voltak, valamikor egy iskolába jártak.

– Akkor keresse meg.

– És mondja neki: add vissza a tűimet? Vagy hogy? Kilencezer rubel értékű tű volt nála. Vagy azt akarod, hogy szúrja le?

– Elment az eszed!

– Nem ment el az eszem, Jurij Mihajlovics. Éppen hogy nem ment el. Mások is ezt csinálnák a helyünkben. Ha nálunk is az lenne a helyzet mint odaát – ez nem is lenne kérdés: felbérelnénk egy bérgyilkost, megfizetnénk, s adieu fiatalember, tiszteletem.

– Hülyéskedsz? – ment át ismét suttogásba Proszkurjakov. – Mit fecsegsz összevissza?

– A helyzet az, hogy végünk, Jurij Mihajlovics, végünk! Megtalálják Nalbandovot és megkérdezik tőle, hogy miért utazott Moszkvába hamis igazolvánnyal, miért szökött meg a kórházból rögtön azután, hogy az orvos visszahozta a halálból. Mit fog válaszolni?

– Tagadjon le mindent.

– Hogyan tagadja le fényképét az idegen igazolványban?

– Mondja, hogy a szeretőjéhez utazott.

– Úgy látszik, meghibbantál az ijedtségtől, Jurij Mihajlovics. Nem gondoltam volna, hogy ilyen gyönge ember vagy. Gondold csak végig, ha megtalálták azt a piperkőcöt, és elvették tőle Nalbandov csomagját az árunkkal együtt. Ezt gondold végig kedves barátom!

– Miért jöttél ezzel hozzám, Pimenov? Mit akarsz tőlem egyáltalán?

– Kihez fordultam volna? Kihez? Neked jó kapcsolataid vannak, ezért vagy értékes ember, Jurij Mihajlovics. A büntető- és a polgári jogon kívül létezik „telefonjog" is. Ezzel kell élned, ha a komolyabb akciót veszélyesnek tartod. Szóval cselekedned kell, barátom, tőled függ most, hogyan fejlődnek az események. Nem a két szép szemedért kaptad azt a tízezret. Ennyit az Állami Díjhoz adnak, amire mások egy életen át törekednek! A pénzt egyedül is el tudod költeni, s amikor gondolkodni kell azt kérdezed – „Miért jöttél ezzel hozzám?!" Nem, Jurij Mihajlovics! Ahelyett, hogy berezelsz, gondolkozz inkább, hogyan másszunk ki a csávából!

Proszkurjakov hirtelen mozdulattal áthajolt az asztalon, megmarkolta a borospoharat, és Pimenov arcába vágott vele. Az leesett a székéről, arcát elöntötte a vér. Proszkurjakov körülpillantott – a teremben senki nem volt rajtuk kívül, csak a fedélzeten, a nyitott ég alatt üldögélt néhány vendég. A mélyből felhallatszott a pincérek nevetése – az alsó kajütökben rendezték

be az uszály konyháját. Proszkurjakov megkerülte az asztalt, cipője orrával megérintette Pimenovot és azt mondta:

– Kelj föl, gazember, megyünk a rendőrségre. Kelj föl! – ismételte meg és kigombolta inggallérját, amit most elviselhetetlenül szorosnak érzett.

Pimenov föltápászkodott, letörülte a vért arcáról és halkan megjegyezte: – Micsoda szemét alak vagy, Proszkurjakov! Milyen rongy ember, kétszínű alak!

Amikor Pimenov ajkát elhagyta a *kétszínű* szó, Proszkurjakovot hirtelen elfogta a rosszullét. Még sohasem érzett ilyet. Válaszolni akart valamit Pimenovnak, de már nem sikerült neki. Torkába furcsa szorítás tolakodott. Bal karja fájdalmasan lehanyatlott, lélegzete elakadt és hangos nyögéssel elvágódott, mint az elfűrészelt, egyensúlyából kibillentett fatörzs.

20.

Igen… Ez elesik… Marad más… Ha megvizsgálja a szállodai nyilvántartásokat Szocsiban… Bár ez nehéz ügy, sok szállodát kell végigjárnia… De ha vállalkozik rá, akkor más gyanúja is lehet ezeken az átkozott féldrágaköveken kívül. Ha mégis megvizsgálja a nyilvántartásokat, akkor kiderül, hogy itt laktam, Szocsiban, egy szállodában azon a napon, amikor lefogtak Pityerben… Az ilyen alibi közvetett bizonyíték lehet. Ki tudhatja? – Kesalava átfordult a jobb oldalára, és állig magára húzta a szürke, karbolszagot árasztó pokrócot.

– Mit tudhat még? Végig kell menni még egyszer a kérdései láncolatán. Nála vannak a köveim. Ez komoly dolog. Valóban, honnan lehetnének Kesalava aspiránsnak drágakövei? Nem egy, hanem jó pár. Játsszam meg magam? Ha elvesztem a kontrollt önmagamon – vége. „Honnan vannak a kövek?” „Nem tudom.” Ujjlenyomat valószínűleg nem maradt rajtuk, ahhoz túlságosan aprók, S ha mégis? No, és aztán. Rátámaszkodtam az asztalkára, amelyen hevertek. Igen, de hogyan kerültek a kövek ennek a nőnek a szobájába? „Kérdezze meg tőle. Azt is, hogy ki küldte a szobájába azokat a virágokat, amelyek az asztalon és az ablakpárkányon álltak. Én nem küldtem neki virágot. Ez a grúz hercegek stílusa – mindent a nő lábai elé rakni. De én nem herceg vagyok, hanem aspiráns.”

– „És honnan van egy aspiránsnak pénze, hogy Leningrádba repüljön és a legjobb szabónál, angol anyagból csináltasson magának öltönyt? Honnan szerez egy aspiráns hatszáz rubelt

erre?” Azt felelem: „Amikor megbetegedtem, nagynénikém, Vartanova, aki született Kesalava lány, adott ezer rubelt, hogy gyógyíttassam magam és pihenjek, átutalta a folyószámlájáról.” Nem, ez nem jó kifejezés, hogy „átutalta”. Protokollárisan hangzik, mintha előre kigondoltam volna a feleletet. Előbb mímelni kell egy kicsit a gondolkozást. Sőt előbb meg kell kérdezni, hogy miért tesz fel nekem ilyen kérdést. Az alkotmány mindenki számára biztosítja a pihenést, és senki sem köteles számot adni a kiadásairól mindaddig, amíg vád alá nem helyezik. Hadd kezdje felállítani a csapdáit, meglátom, hová akar kilyukadni, csak azután beszélek a nagynénikémről. Milyen jó, hogy e tekintetben bebiztosítottam magam. Így. És még? Ragaszkodnom kell hozzá, hogy kérje el a jellemzésemet az egyetemtől. Egyébként érdemes-e így felkavarni a hullámokat? Úgy látszik, máris felkavarták. Valószínűleg kihallgatja majd Grebencsikovot. S ha mindjárt támadással kezdi? „Ha Toropova azt vallja, hogy erőszakoskodtam vele, vajon ezt el kell hinni bizonyíték nélkül?! Találtak nyomokat: kék foltokat, karmolásokat? Nem találtak? El volt szakadva a ruhája? Vagy nem? Ha én most azt mondom önnek, ezredes elvtárs, hogy jó volna minél előbb hazatérnem innen – ezért máris megvádolnának szökési kísérlettel?” Hivatkoznom kell a „békés egymás mellett élésre” – nyilván ez jellemzi a színésznő és férje kapcsolatát. Ezt úgy lehet értelmezni, ahogy csak tetszik. A férj bizonyára nem egyezik bele a válásba, a nő pedig keresi az alkalmat a szerelemre. De nem kell nevén nevezni a dolgot, még rágalmazásnak tetszenék, finoman kell közelíteni a kérdéshez, úgy kell viselkednem, mint egy gentlemannek. Hadd keressenek

vérnyomokat a zakómon – nem találnak. Ez mellettem szól. „Erőszaksorozat…” Én akkor beszívtam egy kicsit az étteremben. Ez abszolút jó alibi. Csak meg kell őriznem a nyugalmamat. És nem beleveszni a részletkérdésekbe, amikor a sorozatos erőszakoskodás után nyomozva a szállodákat sorolja, ahol megszálltam.

– Ej, *kaco,* nem akar rágyújtani? – kérdezte Kesalavát cellatársa, egy magas, komor tekintetű, gyűrött arcú férfi.

– *Kaco?* Beszél grúzul? – Kesalava felnevetett. – Vagy csak most kezd tanulni?

Hogyan viselkedjem vele?, töprengett. Tőmondatokban beszéljek csupán, vagy ez félelmet árul el? Miért ültették be hozzám ezt a kretént? És ha saját magamtól is félek? Nem, nem lehet hogy a rendőrség tudjon valamit *azokról az ügyekről.*

Amikor Kesalava megengedte magának, hogy *azokra az ügyekre* gondoljon – egész nap kényszerítette magát, hogy ne gondoljon rájuk, hogy kitörülje az emlékezetéből őket, mintha soha meg nem történtek volna – hirtelen ellepte a forróság. Pontosabban csak úgy tetszett neki, hogy melege van, mert elöntötte a verejték. Igazában Kesalava fázni kezdett, a verejték csupán félelmének rejtett megnyilvánulása volt, amely bármelyik pillanatban megfoszthatta őt a józan ítéletalkotás lehetőségétől.

Ezt nem engedhetem meg, szedte rendbe magát, így kezdődik a pánik. De miért esnék pánikba? Nincs okom rá. Ezerszer is végiggondoltam minden lépést, nem vesszthetek rajta.

És valóban, ezerszer is átgondolva a műveleteket, sémákat rajzolt föl, tanulmányozta a kriminalisztikai irodalmat, segítségül hívta a jogászok, vegyészek, szociológusok legújabb munkáit,

mielőtt akcióba lépett volna. A komoly ügyeiből eredő harmincötezer rubelt és Nalbandov gramofontűit úgy elrejtette, hogy senki sem találhatja meg. Kényszerítette magát, hogy elfelejtkezzen erről a pénzről. Első a disszertáció. Azután, ha majd elfoglalja meghatározott helyét a társadalomban, felhasználhatja ezt a pénzt, akkor már senkiben se kelthet gyanút. Amikor Viktor kisgyerek volt, gyűlölettel nézett a Vasadze gyerekekre. Viktor szülei Vasadzénál béreltek szobát Gagrában. A házigazda, idősebb fiával együtt a szövetkezetben dolgozott, s az év végén sok pénzt vettek fel. Az apa hatezret, a fia négyet. Kesalava tanító ugyanakkor százötven rubelt keresett havonta, felesége pedig, aki a körzeti kórház orvosa volt – százhúsz rubelt. „Sose irigyeld őket – mondta akkor Viktor apja. – Dolgozz csak egy napot Vaszóval az ültetvényen, a forró napon, és rájössz, hogy megérdemlik azt a pénzt." Viktor elment az ültetvényre, de öt óra múlva rosszul lett, három napig nyomta az ágyat – hányás és hasmenés környékezte. „Fiam – mondta az apja –, ők ugyanolyan emberek, mint mi, kezdetben ők is rosszul lettek, akárcsak te. A nehezebb munkáért több fizetés jár, nem?" – „Jobb lesz, ha én is hozzászokom ehhez a munkához – válaszolta Viktor –, semmint tizenhat évig tanuljak. Mennyit fogok keresni az egyetem után? Százat? És aztán nyugdíjba mehetek százötven rubellal?" Az apja nagyon megharagudott és azt mondta, hogy ha majd a társadalom kollektiven meggazdagodik, másképp lesz az elosztás, de Viktor, apja szavait hallgatva, saját elképzeléseit forgatta a fejében… Nem akart addig várni, míg a társadalom meggazdagodik. Gulripsba akart utazni saját Volgáján, elképzelte, hogy bort küld a szomszéd asztalra, táncra kéri a legszebb asszonyokat és vörös

szekfűcsokrokat küld nekik. Egész életében emlékezni fog egy mondatra, amit valamelyik regényben olvasott: „Félig lehunyva szemét, Zója Monroz kiitta a pezsgőt, a hosszú, kecsesre formált pohárból.” Ez a mondat valami ismeretlen öröm mozduló érzését keltette föl benne. Később erőnek erejével igyekezett megfejteni a rejtélyt, miért éppen ez a mondat gyakorolt rá olyan furcsa hatást, de nem talált rá pontos feleletet.

Pontosan tudta, hogy bizonyítéknak csak a tanúvallomások, ujjlenyomatok, a bűntett színhelyén maradt nyomok számítanak. újra és újra végigélte emlékezetében *ügyeit:* nem, semmi nyom nem maradt. A fő tanú – áldozat. Így is kell lenni: az áldozat legyen áldozat. Ezek a kolhozisták, muzsikok, vastag pénzkötegekkel, lelkesen utaznak el kocsit vásárolni. Tisztelik az észt. Okos, intelligens emberként kell beszélni velük, nem kidülledt szemű pénzsóvárként.

Nyugodtan, minden idegeskedés nélkül kell tárgyalni velük. Előbb meg kell tudni, hogy ki szándékozik éppen gépkocsit vásárolni: ezt könnyű kideríteni a tengerparton, ahol mindenki mindenkit ismer. Köszönő viszonyba kell kerülni ezzel az. emberrel. Azután találkozni vele az üzlet körül. És meghívni egy kis beszélgetésre a hotelszobába: milyen gépkocsit akar, menynyit szán annak, aki az ő, Kesalava útján segít neki, hogy soronkívül vásárolhasson gépkocsit. Mindennek a klasszikus szabályok szerint kell történnie, figyelembe véve a hely, az idő, a cselekmény egységét. Ha az illetőnél nincs pénz, vagy csak hitellevéllel rendelkezik, egy-két pohárka után el kell látni jó tanáccsal és útjára engedni. De ha ott a pénz a zsebében, a rossz szabású kopott zakó belső zsebében, akkor elő kell venni az aktatáskából

a mérgezett vodkát, ami a tanúból áldozatot csinál. Senki sem mehet ki a szobából: az altató egy órán belül hat. A kockázat csupán abból áll, hogy jöhet valaki. Ezért előbb ki kell deríteni, hogy ki lakik még a szobában: ezek a kolhozbeliek szeretnek csapatostul elutazni a gépkocsiért. És hogyan itassa le őket, hogy őmaga ne igyon a méregből? Ezt is pontosan kidolgozta. Akkor vette elő a saját üvegét, amikor a másikban volt még egy kis vodka, vagy konyak. Magának az „egészséges" üvegből öntött, a mérgezettből a palimadárnak töltött. Csak ez után fogta a saját poharát és üvegét, s rejtette el a bőröndjébe, majd finom kesztyűt húzott a kezére, kivette a pénzt a kabátzsebből és eltávozott. Kesalava sosem ment be együtt a szobába azzal, akit meg kellett ölnie. Mindig úgy öt perccel később jelent meg, levetette kabátját az étterem ruhatárában, hogy lássa mindenki: vendég érkezett. Milyen kapcsolata is lehetne ennek az intelligensen öltözött fiatalembernek azokkal a toprongyos vidékiekkel, akik pecsétes öltönyben, piszkos, kötetlen fűzőjű cipőben mászkáltak? Ha a szállodában külföldiek is laktak valamely imperialista országból, akkor Kesalava angolul kérdezte meg az információban, hogyan juthat a büfébe: tudta, hogyha azt a nőt kikérdezik, s netán emlékszik is a fiatal, ízlésesen öltözött külföldire, semmiképp sem keres kapcsolatot közte és a meggyilkolt kolhozparaszt között.

Mondogatta magának, hogy elég három „hadművelet", többre nincs szükség. Mindent megkapott, amit akart. Elhatározta, hogy nem kockáztat többet, hanem félig behunyt szemmel, pezsgőt iszik majd hosszú, keskeny ívű pohárból. És most el kellett csúsznia egy banánhéjon, ezeken az átkozott drágaköveken!

Stop! állította le magát Kesalava, leülve az ágya szélére. És ha Nalbandov lopta ezeket a köveket? Akkor most keresik őket. Igen. Hol voltam én akkor? Melyik szállodában? Gulripsban? Éjszaka érkeztem meg Moszkvából repülővel. Álldogáltam a portásnőnél, megkínáltam csokoládéval, és elmeséltem neki, hogy reggel a hegyekbe megyek egész napra. Erre emlékeznie kell. Az első géppel repültem Adlerba, estére visszatértem. Igen, de hogy kerültek hozzám a kövek? „Nem tudom, semmit se tudok a kövekről." Senki nem látott meg Moszkvában Nalbandovval? Nem, senki. Halála reggelén elmentem a hegyekbe, este hazamentem a szobámba. Ez alibi. Ennek az ördögfiókának, az ezredesnek még be kell bizonyítania, hogy én öltem meg Nalbandovot, és én vettem magamhoz a bőröndjét a kövekkel meg lemezjátszótűkkel. De hogyan bizonyítja be, ha én azon a napon Gagrában voltam? Sehogysem tudja bebizonyítani.

– Ej, *kaco,* nincs valami zabálnivalód?

– Ikrát akarsz?

– Mit?

– Ikrát. Haltojást.

A szomszéd fölnevetett: – Honnan van a halnak tojása?

– Jó éjszakát, ne zavarj, aludni szeretnék. Kesalava befordult a fal felé, és fejére húzta takaróját.

21.

Szadcsikov a könyvszekrény mellett ült Kosztyenko irodájának sarkában, egy albumot lapozgatott, amelyet a magyar rendőrség munkatársai hoztak ajándékba. Végigfuttatta szemét az őszi Budapest képein és azt figyelte, miket mond Kosztyenko a telefonba, kissé eltartva fülétől a kagylót. Éppen újabb kérdéseket tett fel a maga ironikus módján, majd saját elkézelésével állt elő, taktikusan, csöppet sem erőszakosan.

Én mindig kategorikus parancsokat adtam, amikor a Petrovkán dolgoztunk, gondolta Szadcsikov. Azt tanultam a csoportfőnöktől: a legfontosabb, hogy tudjunk kemény, határozott utasítást adni. Főnökünk mindig maga volt a konstrukció alapköve – lettlégyen az felhőkarcoló, vagy aprócska kunyhó. Átengedte a tényeket saját tapasztalatán, a tapasztalata pedig olyan volt, akár egy példa a számtankönyvben, sugalmazta ezt vagy azt a lehetőséget. Hitt magában, nagyon hitt magában az öregünk. Élt a negyvenes évek lehetőségeivel, meg volt győződve róla, hogy a nyomozó életkora és tapasztalata – a sikeres munka alapvető és egyetlen biztosítéka. És azt tartotta, hogy a legfőbb – megtörni a letartóztatottat, erővel elnyomni fölényét. Kosztyenko már akkor is mert vitatkozni a főcsoportfőnökkel, én nem. Igyekeztem saját felelősségemre felállítani egy-egy kombinációt, de úgy, hogy ne kerüljek konfliktusba a főnökkel. Szlávka vállalta a konfliktust. „A parancsnok utasítása – törvény az alárendelt számára.” Szláva erre azt mondta nekem, hogy a háborúnak ezt az ésszerű követelményét nem lehet automatikusan alkalmazni a

mi területünkön. No igen, amikor én harcoltam, ő még iskolás volt. Amikor a tüzér váll-lapot fölcseréltem a rendőrségire, akkortájt ült az egyetem padjaiban. Én még a hadsereg után sokáig őriztem beidegződéseimet, ő viszont mindig is kiállt a véleménye mellett, különösen akkor, amikor azt bizonygatta, hogy a hatvanas évek bűnözői különböznek elődeiktől – a negyvenes évek tolvajaitól, fosztogatóitól. „Miben? – vetette ellen a főcsoportfőnök. – Pofásabbak, kövérebbek? És televíziót néznek? A bandita minden időben bandita." – „Ha védjük a törvényességet – válaszolta Kosztyenko a csoportfőnöknek – s közben igyekszünk összetörni a letartóztatottat, megalázni, megmutatni neki saját fölényünket, úgy könnyen magunk is bűnössé válhatunk, főcsoportfőnök elvtárs. A leleplezés nem jelenthet erőszakot. S ha kiderül, hogy tévedésből vettek őrizetbe valakit? Akkor mi a helyzet?" A főcsoportfőnök azt felelte: „Bocsánatot kérünk. Ha becsületes szovjet ember, megérti. Ha pedig gazember, hadd sértődjék meg, ezt már megszoktuk." S íme, most ez a Szlávik az én főnököm…

– Öreg – mondta Kosztyenko, letéve a kagylót. – Figyelj, öreg, új hírem van.

– Jó? – kérdezte Szadcsikov.

– Hogy mondjam neked? Érdekes. Őszintén szólva, időnként mazochista örömöt érzek, amikor egy-egy elméletem felborul, nem szeretem vizslának érezni magam, aki mindig tévedhetetlenül halad a nyomon.

– De kételkedni fognak a leleplezőkészségedben, megbírálnak az értekezleten.

– Kibírom. Nem vagyok érzékeny. Szóval, öreg, az orvosok megküldték a választ: csak valeriángyökeret és Seduxent írtak fel Kesalavának. Semmi mást, különösen nem erős hatású altatót.

– Ezzel bajosan szorítod sarokba.

– Csak ezzel valóban bajosan. De van itt más is. Egyetlen öltönyében sem találtak altatónyomokat, csak abban az egyben, a kékben, ami rajta volt, s abban is csak maradványokat. Átkutattak mindent a lakásában – hiába. Hol tartja az altatót – ez a kérdés.

– Meg vagy győződve, hogy tart még altatót? Már négy embert eltett láb alól, minek neki altató? Elég pénze van tíz évre, ha úgy számoljuk, hogy mindenkitől hét-hétezret vett el.

– Csak három embert küldött a másvilágra. A negyedik él. És az a legérdekesebb, hogy ennek az eltűnt és élő negyediknek a közvetlen főnökét, Pimenovot, a gyárigazgatót, itt tartották Moszkvában, a főigazgatóságuk vezetőjének különös halálesete kapcsán.

– Hogy? – Szadcsikov nem értette meg azonnal.

– Telefonáltak a bűnügyi rendőrségről: megkértem a fiúkat, hogy nézzenek körül valamennyi ékszerárugyárban, nincs-e valami újság. Az egyik főnök, Proszkurjakov, tegnap meghalt egy étteremben, miközben összeverekedett Pimenovval.

– Hol van ez a Pimenov? Letartóztattátok?

– Miért? Nem ő ütött, őt ütötték… Ő lesz a tanú. Proszkurjakowal infarktus végzett. Átmegyünk a Petrovkára? Meg akarom nézni, hogyan hallgatják ki Pimenovot, előfordulhat, hogy Kesalava kövei az ő gyárából származnak… Megyünk, öreg?

– Valakinek itt kell maradnia, hogy tartsa a kapcsolatot a kaukázusi köztársaságokkal. Hátha telefonálnak, hogy megtalálták Nalbandovot. Én szeretném elsőként megörvendeztetni a főnökömet.

22.

Pimenovot Jermasova hadnagynő hallgatta ki a moszkvai bűnügyi rendőrség II. osztályáról. Első évét töltötte a Petrovkán, egyenesen az egyetemről került ide, s eleinte ha meglátta valaki munkatársai közül a folyosón ezt a modern frizurás, rövid szoknyás lányt, arra gondolt, hogy kihallgatásra idézték be valamilyen „erkölcsi ügyben".

– Mondja, Pimenov polgártárs, amikor megérkeztek az étterembe, nem vett észre semmi különöset Proszkurjakov állapotában? Nem utalt semmi a veszélyre?

– Például? – Pimenov futó pillantást vetett a belépő Kosztyenkóra.

Kosztyenko nyomban észrevette, hogy Pimenov figyelmét nem kerülte el az a gyors mozdulat, amellyel Jermasova fölállt asztala mögött, sem az, hogy elpirult, amitől halántékára hüllő hajtincsei világosabbnak tűntek. És Pimenovnak ebből a reakciójából megérezte Kosztyenko, hogy ez a kis, lobbanékonynak látszó ember jó megfigyelő és igencsak gyors eszű ember.

– Folytassa, Irina Vasziljevna, folytassa – kérte Kosztyenko, érezve a belépésével keltett zavart – nem fogom feltartani, csak az orvosi jelentést szeretném megnézni.

– Itt van ebben az irattartóban – válaszolta Jermasova és ismét elpirult.

Kosztyenkót a Petrovkán valóságos legenda övezte, a fiatal munkatársak rajongva néztek rá.

Kosztyenko a fényképeket nézegette és áttanulmányozta a szakértői jelentéseket, s közben figyelte, hogyan vezeti Jermasova a kihallgatást.

– Ott tartottunk, hogy…

– Tudom. Nem értettem pontosan, mi érdekli magát. Valószínűleg arra gondol, hogy vajon sápadt volt-e, vagy verejtékes a homloka? Igen?

– Igen. Éppen ez érdekel engem.

– Az a szörnyű, hogy semmit nem észleltem rajta. Pirospozsgás volt, vidám, élénk, mint mindig. Nem is ember volt, inkább gépezet – örökké mozgásban, tűzben.

– És mondja, miért ütötte meg magát?

– De hiszen már elmondtam az elvtársaknak a kapitányságon. Nem ütött meg. Istenem, de nevetséges. Fölösleges az elhunytat alaptalanul vádolni, huligánt faragni belőle. Tiszteljük azt, akinek már nem áll módjában felelni. Különben is, kiváló ember volt. Már elmagyaráztam, mi történt. Egy pillanat alatt megmerevedett, a kezében meg ott volt a pohár. Áthajoltam az asztalon, ő előreesett, egyenesen az arcomba a pohárral.

– De miért nem az asztalra esett, hanem a maga széke mellé?

– Hogyan emlékezhetnék minden apróságra? Véreztem, érteni semmit se értettem, én is leestem, azután: kiáltozás és lárma hallatszott, berohantak a pincérek. Fölocsúdva megláttam magam mellett a halottat és olyan sokkot kaptam, hogy két napig nem tudtam beszélni. Az idegeim, ez érthető… Kiváló ember volt…

Ha nem jöttem volna el, gondolta Kosztyenko, akkor a kihallgatás alighanem befejeződött volna Pimenov magánszámával. Ez a lány nehezen tesz fel kemény kérdéseket,

hiszen egy tiszteletre méltó ember ül vele szemben, gyárigazgató, többszörösen kitüntetett gyárigazgató. Gúnyolódunk az „értelmiségi erélytelenségen”, pedig ez a mi hiányos ismereteinktől ered. Az igazi értelmiségi sohasem lehet erélytelen, puhány. Az igazi értelmiségi mindig feltárja a probléma lényegét, nem riadva vissza attól, hogy ennek során valamit esetleg megsért a kérlelhetetlen és egyenesen feltett kérdésével. Az „erélytelen értelmiségi” két olyan szó, melyek alapvetően kizárják egymást az adott értelemben. Erélytelen lehet egy kispolgár, nyárspolgár. Bárhogyan állítsa is magáról egy erélytelen ember, hogy ő értelmiségi, lényegét tekintve kispolgár. Amikor pedig az igazság kiderítéséről van szó, nevükön kell nevezni a dolgokat, és előre közölni kell a játékszabályokat.

Kosztyenko megvárta, amíg Jermasova kezdte papírra vetni Pimenov válaszát és megkérdezte:

– Mondja, amikor a Fecskébe mentek, Proszkurjakov nem ugrott be a kórházba?

– Nem tudom.

– Hát nem egy kocsiban utaztak?

– Mi? Nem. Én taxin, ő szolgálati kocsin. Kérdezze meg a sofőrjét – nagyon rendes ember – pontosan megmondja: elvitte-e őt még valahova, vagy nem.

– Köszönöm. Ezt majd megteszi Irina Vasziljevna. Bocsásson meg – fordult Jermasovához hogy engedély nélkül beavatkoztam a munkájába.

– Ugyan, Vlagyiszlav Nyikolajevics, tessék csak.

– Akkor, ha megengedi, felteszek még néhány kérdést.

– Természetesen.

– Mondja Pimenov elvtárs – kezdte Kosztyenko, eltolva maga elöl a szakértői véleményeket tartalmazó irattartót. Fölállt a székről és szokott mozdulatával leült az íróasztal szélére – Proszkurjakov mértékletes volt az italozásban?

– Igen, egyáltalában nem ivott. Csak a társaság kedvéért.

– Gyakran volt társaságban?

– Nem, csak alkalomadtán.

– Korábban sohasem panaszkodott a szívére?

– Soha.

– Maguk gyakran ittak együtt?

– Hogy mondjam? Talán ha háromszor ittam vele.

– Hol?

– Egyszer, amikor eljött hozzánk a gyárba, kétszer itt, Moszkvában.

– Mikor ittak először?

– Erre már nem emlékszem.

– Hol?

– Szintén nem emlékszem. Azt mondta: „Gyerünk, Pimen, megvacsorázunk valahol, rossz a kedvem, a család a nyaralóban van, egyedül nem érzem jól magam."

– A végzetes napon mit mondott magának?

– „Menjünk, Pimen – mondta – megvacsorázunk, jó? A parton elüldögélünk egy kicsit, elbeszélgetünk. Ott nyugalom van, csak a sirályok röpködnek." És elbeszélgettünk.

– Ezt mikor javasolta? Hány órakor?

– Úgy hét körül, munka után természetesen.

– Látogatói nem voltak?

– Nem, akkorra már mindent elintézett.

– És magának?

– Hogy-hogy nekem?

– Szintén mindent elintézett?

– Megbeszéltük, amit kellett.

– Úgy… Folytassa.

– Már mindent elmondtam, mit lehet itt folytatni?

– Nem mondott el mindent. Szóval meghívta magát. Mi történt azután?

– Elmentünk a *Fecskébe.*

– Éppen ez érdekel: miért mentek külön, ha már mindketten végeztek a munkával?

– Ezt nem érti?

– Nem teljesen – ismerte be Kosztyenko és rágyújtott, megkínálva Pimenovot is.

– Köszönöm, inkább a sajátomat szívom – válaszolta és előhúzott egy gyűrött csomag Szevert. – Arról van szó, hogy neki kényelmetlen a beosztottak előtt, nekem meg a főigazgatóság dolgozói előtt, ha együtt látnak. Tudja, milyen pletykásak az emberek: ha a főnök barátkozik az alárendeltjével, nyomban fecsegni kezdenek.

– Régóta barátkozott Proszkurjakovval?

– Igen.

– Háznál is?

– Tessék?

– Azt kérdezem, hogy a lakásukon is meglátogatták egymást?

– Mi? Én voltam nála, de az asszony nélkül, mert ő nem utazhat a reumája miatt. Voltam nála néhányszor.

– Ki javasolta, hogy külön menjenek a *Fecskébe?* Lehetséges, hogy Proszkurjakov ennyire félt a pletykától? Egy ilyen tiszteletre méltó ember, a főigazgatóság vezetője.

– Lehet, hogy előbb a sofőrjével még elment valahová. Meg kell kérdezni a gépkocsivezetőt.

– Ezt meg fogjuk tenni – egyezett bele Kosztyenko, és szokásos mosolyával rápillantott Jermasovára. – Igaz, Irina Vasziljevna?

– Már hívattam a gépkocsivezetőt.

– Az őrszobán nem hallgatták ki?

– De igen. Azt mondta, hogy a főigazgatóságról egyenesen a Kotyelnyicseszkaján levő felhőkarcolóhoz vitte Proszkurjakovot. A *Fecske* közvetlenül mellette van.

– Látja, Pimenov elvtárs, Proszkurjakov nem ment el a kocsival máshová.

23.

Kosztyenko tisztában volt vele, hogy az utóbbi tizenöt évben erősen kifejlődött benne a „megérzés tulajdonsága”. Időnként valamiféle pontos indikátornak érezte magát, amely felfogja és tévedhetetlenül elválasztja a hazugságot az igaztól. Egyszer a belügyi klubban Wolf Messing előadást tartott pszichológiai tapasztalatairól. Kosztyenko az előadás után odament hozzá és sokáig beszélgettek. Az alacsony termetű, ősz hajú, választékos eleganciával öltözött Messing, ujjait Kosztyenko karjára téve, azt mondta:

– Minden ember kifejlesztheti magában a telepátia, a ráérzés vele született tulajdonságát

– Inkább a ráérzését, mint a felismerését –, csak akarnia kell, csak célt kell állítania maga elé…

Az első időben, ha Kosztyenko a kihallgatáson megérezte hogy az illető hazudik neki, s bár az operatív célszerűség nem tiltotta meg, hogy szóvá tegye azt, mégis hallgatott, hogy ne sértse meg fölöslegesen a másikat, noha minden másnál jobban feldühítette, ha arcátlanul a szemébe hazudnak. Azon kapta magát, hogy megérezve a hazugságot, teljesen bizalmatlanná vált a másikkal szemben, később már az igaz vallomásban is kételkedve.

És most Kosztyenko ráérzett Pimenov szavaiban – amelyek egyébként őszintének, nyíltnak tetszettek – a nem igazra, és nem az egyszerű, olyan hazugságra, amely felszínességből, vagy zavarból adódik – sokan hazudnak azért, hogy ne lássák őket

nevetségesnek, vagy szánalomra méltónak –, nem, Pimenov szavaiban különös, kiszámított, előre felépített hazugság rejtőzött. Miután rájött erre, Kosztyenko nem tett fel több kérdést, de elhatározta, hogy behívatja majd egy komoly beszélgetésre, melyre gondosan felkészül, mert túlságosan is sok minden kapcsolódott össze ebben az ügyben, a látszatra véletlenül felbukkanó mellékszereplők között: Kesalava – Nalbandov, Nalbandov – Pimenov, Pimenov – Proszkurjakov.

– Nem zavarom tovább. – Kosztyenko fölemelkedett. – Viszontlátásra, Irina Vasziljevna!

– Viszontlátásra, Vlagyiszlav Nyikolajevics!

– Viszontlátásra – mondta Kosztyenko félig Pimenovhoz fordulva –, előfordulhat, hogy még beszélgetnünk kell néhány kérdésről, melyek érdekelnek engem.

– Kérem – válaszolta készségesen Pimenov –, hazarepülök, utánanézek a termelésnek és akkor visszajöhetek, ha szükség lesz rá.

– Úgy gondolom, hogy most nincs miért hazarepülnie.

Jermasova megkérdezte: – Szerezzek írásbeli letiltást?

– Szükségtelen – felelte Kosztyenko. – Csak megkérjük Pimenov elvtársat, hogy maradjon itt két-három napig. A címét megadta?

– Igen, Turiszt Szálló, 94-es szoba, ötös épület. De nekem legalább egypár napra haza kellene mennem, elvtársak. Már így is a két nap helyett, egy hétig maradtam. Jól érzem itt magam, de a gyár dolgozik, sok kérdésben intézkednem kell.

– Kár volna az állam pénzét repülőjegyre költeni – mondta hasonló tónusban Kosztyenko.

– Legalább hetven rubelje rámegy, és ezt mi nem fizetjük meg magának, mi csak a bűnözők útiköltségét vállaljuk magunkra.

Kosztyenko keze már az ajtókilincsen volt, de egy pillanatra visszafordult:

– Köztünk szólva, szeretnénk magát szakértőként bevonni a munkába. Segítene nekünk?

– Attól függ, miről van szó.

– Drágakövekről. A mi szakértőink nem tudnak közös nevezőre jutni.

– A kövek különbözőek. Brilliánshoz, smaragdhoz nem értek, csak a karneolhoz, gránáthoz, rubinhoz. Ezek a mi gyártmányaink, ebben tudok segíteni.

– Előre is köszönöm. Adok le belépőt. Ogarjov utca 6. Második kapu.

24.

Kosztyenko kirakott Pimenov elé két maroknyi drágakövet: az egyikben azok a gyémántok hevertek, amiket tegnap kért be a moszkvai ékszerárugyárból, a másikban a Kesalava által Toropova színésznő szobájában hagyott gránátkövek.

– Nézze csak, Pimenov elvtárs – mondta Kosztyenko –, szeretném, ha most megcsillogtatná szakmai ismereteit: az érdekel engem, hogy milyen kövek ezek, mennyit érnek darabonként, hol gyártották őket és hogyan forgalmazzák a kereskedelmi hálózatban? Erre a papírlapra leírtam a kérdéseimet. Nem zavarom magát, ha keresnének a telefonon, mondja meg, hogy fél óra múlva visszajövök.

– Egy pillanatra – állította meg őt Pimenov, a homlokát ráncolva. – Egy pillanatra, kérem. Bocsássa meg, de nem tudom a nevét.

– Kosztyenko.

– Nem szükséges, hogy félórára magamra hagyjon, Kosztyenko elvtárs. Azonnal elmondhatom, hogy a moszkvai gyárból származó gyémántokhoz nem értek, de ezek a gránátkövek – a mieink. Az én gyáramból származnak. Egyenként száz-százhúsz rubelt érnek.

– Biztos benne, hogy ezek a szép kövek a maga gyárából valók?

– Teljesen biztos vagyok Kosztyenko elvtárs. A legkisebb kétség sem férhet hozzá. Hogyan kerültek magához? Hiszen mi

központilag kezeljük őket, őrség kíséretében szállítjuk az ékszerkereskedelmi vállalatnak.

– Ebben van egy kis ravaszság, Pimenov elvtárs. Kérem, írja le legyen szíves a véleményét, azután, ha visszajöttem, elmagyarázom, hogyan kerültek az irodámba.

Kosztyenko még az előző napon megkérte Szadcsikovot, hogy lépjen kapcsolatba a Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztály apparátusával, s különösebb feltűnés nélkül vizsgálják meg a főigazgatóság és a prigorszki gyár levelezését. Ugyancsak Kosztyenko kérésére, megbízták a prigorszki körzeti rendőrség hasonló osztályát, hogy a területi ellenőrző-revíziós bizottság szerveinek segítségével tartsanak váratlan revíziót a gyárban.

– No, mi újság, öreg? – kérdezte Kosztyenko, benézve Szadcsikovhoz. – Megkezdték a főigazgatóságnál a dokumentumok átnézését?

– Dolgoznak rajta. Most készülök hozzájuk, Szláva.

– Tudod, azonnal megállapította, hogy ezek a vörös rubinok…

– Gránátok.

– Igazad van, gránátok. Szóval azonnal megjegyezte, hogy az ő gyárából származnak.

– No, és?

– Igen, ez általában semmit sem jelent. De azért nézz utána egyúttal, öreg, hogy, milyen szabályok szerint kell őrizni a készárut. Lépj kapcsolatba a moszkvai gyárral és az uráli vállalattal. Előbb konzultálj velük, azután faggasd ki őket, hogyan lehet elcsenni ilyen köveket a termelés folyamatában, éppen a

termelési folyamatban. A technikai ellenőrzési osztály szerepét ne hangsúlyozd ki…

– Ravasz vagy, Szláva.

– Ezért kapom a fizetésem.

– A ravaszságért? Ezt felejtsd el, Szláva. Minket az eszünkért fizetnek, az eszünkért. A ravaszságnak egyre kevesebb az értéke. Ravas kodsz-ravaszkodsz, végül megütöd a bokád. No, megyek.

– Várom, hogy jelentkezz. Két óra felé kapok valamit Tbiliszből, Szergo Szuhisvilitől, azután megkezdem a második kört Kesalavával.

– Voltál az ügyészségen?

– Még rosszul áll az ügy. Nem hagyják jóvá a letartóztatást. És azt hiszem, igazuk van: közvetett bizonyítékaim egyelőre nagyon vékonyak…

– És a kövek? Hogyan kerültek Kesalavához?

– De miért volnának éppen az ő kövei? Egyedül Toropova vallomása alapján nem lehet vádat emelni. Vagy lehet?

25.

Amikor Kosztyenko visszatért az irodájába, Pimenov átnyújtott neki egy kis papírdarabot:

– Tessék.

– Nem, ilyen kis papírra fölösleges írni.

– Félreértett. Ezt a számot hívja fel. A klinikáról keresték. A véleményemet nagyobb papírra írtam. Ez a klinika telefonszáma.

– A klinikájé?

– Igen, valamilyen Larin telefonált.

– Larin? Nem, ez Larik lesz. Nagyon köszönöm, a barátom.

Nemrégiben Kosztyenko a stadionban találkozott Lazarral (a Dinamó és a Szpartak játszott), és elpanaszolta, hogy az utóbbi időben ugyancsak rosszul érzi magát. A fáradtság már koradélután rátör, s csak nagy akaraterővel tudja kényszeríteni magát, hogy olyan legyen, mint reggel. Néha így is be kell zárnia irodája ajtaját, hogy ledüljön kicsit a heverőre. Félórás szunyókálás után tovább tud dolgozni este kilencig…

– Tudod, Larik – mondta eltűnődve Kosztyenko újabban félek a másnaptól: hátha nem tudok fölkelni. Azelőtt arra vágytam, hogy kiszakítsam magam a munkából, összejöjjek veled egy korsó sörre, egy kis harapnivalóra. Most pedig csak azt szeretném, ha holnap fölébredek, ne fájjon a gyomrom és ne érezzem ezt a pokoli fáradtságot.

– Mi újság otthon?

– Minden rendben, ismered Mását, valóságos szent…

– Egyébként te sem vagy ördög. No, mutasd a nyelved. Sárga. Hogy ne izgassuk magunkat fölöslegesen, gyere be hozzám, gyorsan megcsináljuk a kivizsgálást.

Larik ezután háromszor is telefonált Kosztyekónak, hogy menjen be hozzá a klinikára, ahol főorvosként dolgozott. Tudta, hogy Kosztyenko utál orvoshoz járni és megígérte neki, hogy egy, legföljebb másfél órára tartja csak ott. „Kellemetlen időben élünk, testvér – mondta Larik – szinte tenyésztjük a mikrobákat, nincs semmilyen garancia a kezünkben. Gyere csak el hozzám, ne könnyelműsködj, neked még föl kell nevelned a lányodat. Tegnapelőtt, korán reggel, mielőtt munkába ment volna, Kosztyenko beugrott a klinikára, Larikhoz. Negyven perc alatt végigjárták az összes rendelőt.

– Halló, Larik – jelentkezett be Kosztyenko, miután föltárcsázta a számot. – Már megint erőszakoskodsz velem? Találtál egy kis fekélyecskét?

– Fekélyt nem találtam, de ma meg akarlak mutatni Ivanov professzornak.

Ivanovnak? Ő mivel foglalkozik?

– Vérrel. Nem tetszik nekem a véred.

– Ezen nem veszünk össze – Kosztyenko belenevetett a kagylóba –, bár én nagyon meg vagyok elégedve a véremmel.

– Figyelj, Szlávik, ez persze nem komoly dolog, de ma látni akarlak.

– Kizárt dolog. Majd a jövő héten valamikor.

– Szláva, nagyon kérlek, hogy ma gyere el. Egy félórára. Ezzel nem szabad viccelni.

– Hány órakor?

– Háromtól – bármikor.

– Tizenegykor lehet?

– Hétig várlak – mondta Larik és letette a kagylót. Nehéz volt folytatnia a beszélgetést Kosztyenkóval. Nem tudta, hogyan mondja meg barátjának, hogy az analízis cáfolhatatlanul bizonyította: Kosztyenko szervezetében gyulladásos folyamatot fedeztek fel, mely rosszindulatú is lehet.

– Ezek az orvosok – mondta Kosztyenko, töprengőn a telefonkagylóra pillantva. – Védik a dolgozók egészségét. Egyébként válaszolok a kérdésére, Pimenov elvtárs. Ezeket a gránátköveket nem az ékszerkereskedelmi vállalattól kaptuk. Egy bűnözőtől koboztuk el.

– Kiraboltak egy üzletet?

– Az az érdekes a dologban, hogy egyetlen üzletet sem raboltak ki. Az ékszerkereskedelmi vállalat hálózatában az egyenleg a legteljesebb rendben van. Ha megvan győződve arról – s én úgy látom, meg van győződve róla –, hogy ezek a kövek a maga gyárából származnak, akkor a lopás csak ott történhetett.

Nalbandov, ez az állat! – Pimenov azonnal mindent megértett. Csakis ez a parazita lophatta el, különben az ellenőrzés jelentette volna, ő, a csirkefogó, a szemét! Ezért félt visszatérni a városba, ezért fecsegett annyi ostobaságot! Én tökfilkó! Hittem neki! Kevesellte a tűket, még köveket is kellett lopnia! Ez kell nekem! Drágakövet lopni! Kinek akarta eladni őket? Semmi sem elég ennek a kapzsi gazembernek, micsoda hitvány féreg!

– Ez nem lehet, Kosztyenko elvtárs.

– Lehet, Pimenov elvtárs.

– El kell küldenie az embereit, hogy ellenőrizzék a raktárakat. Meglehet, mást is elloptak? Hiszen nálunk gránátok, rubinok, ametisztek is vannak. Mikor lopták el ezeket a köveket?

– Nem sokkal ezelőtt. Ami az embereinket illeti – jó ötlet. Tudja, mit csinálunk? Most felhívom az üzemét. Ki helyettesíti?

– A főmérnök.

– Nagyszerű. Felhívom őt, maga pedig megkéri, hogy este vezesse végig munkatársaimat a gyáron, vizsgálják meg – a zárakat, ajtókat, ablakokat. Nincs kifogása ellene?

– Hogy lenne kifogásom, amikor én javasoltam?

– Akkor köszönöm. Nagyon jó. Elintézhetjük a másik formaságot is?

– Parancsoljon.

– Megkérdezném, hogy milyen szabályok szerint őrzik az értékeket, és milyen lehetőségek nyílhatnak a lopásra? Egyetért?

– Természetesen! Ez a közös célunk! Leülünk együtt és kiderítjük, hogyan is történhetett ez meg. De istenemre nem tudom elhinni, komolyan mondom. Ez úgy ért engem, mint derült égből a villámcsapás. Mindent tisztázni kell, egy az egyben…

– Akkor hát… Az első kérdésem. – Kosztyenko ismét mosolygott és ujjaival megtapogatta egyik jobb oldali bordáját, ahol fájdalmat érzett. – A gyári személyzet közül kinek van joga bemenni a készáruraktárba?

– Az igazgatónak. Vagyis nekem. Mindig, bármely időpontban.

Nem tetszik nékem ez a kígyó, gondolta Pimenov, ahogy megfigyelte, mint jegyzi fel Kosztyenko a válaszát. – Puhára veti meg a fekvőhelyet az ördöngős, nem szeretnék azon a priccsen

aludni, amelyet ő készít el. Már tegnap rájött, hogy én is sok mindent tudok, ezért hozott el a lánytól…

– És még kinek?

– A főmérnöknek.

– Úgy. És még?

– A helyettesemnek, a műszaki ellenőrzési osztály vezetőjének és az üzemőrség parancsnokának. Más nem léphet be.

Prigorszkban még nem szaglászik, gondolta nyugodtabban Pimenov, de hát ott én amúgy is tiszta vagyok. De Nalbandovot el kell rejteni. Az még hidegre tesz engem. Rá kell hárítani mindent – csak nagyon óvatosan. Hiszen amúgy is ő a bűnös. Akárhogy is, nem lehet olyan csökönyös tökfilkó, az volt a megállapodásunk, hogy ő magára vállal mindent, majd aztán én kimentem a bajból. Sürgősen oda kell repülnöm hozzá, a hegyekbe. Azonnal. Feleljen csak azokért az átkozott kövekért! Szent isten, s ha nemcsak a kövek, hanem a teljes áru ehhez a tiszthez került? Ha Nalbandov együtt tartotta a köveket a lemezjátszó tűkkel?

– A felsorolt munkatársai egyedül is beléphettek a raktárba, vagy csak az üzemőrség parancsnokával?

– Természetesen, egyedül is. Nem szeretem bizalmatlansággal megalázni az embereket.

– Ez is érthető.

Megmutathatja Nalbandov fényképét, mert az elhagyta az idegen igazolványt. Pedig megmondtam az idiótának, hogy hagyja a végső esetre, ne használja az igazolványt, őrizze, jó lesz az arra az esetre, ha futásra kerül a sor. De miért nem kérdez ez a

kígyó éppen Nalbandovról? Ködösít? Lehet, hogy van még valami ütőkártyája tartalékban?

– Hallgatom – szakította meg Pimenov töprengését Kosztyenko. – Akar még mondani valamit?

– Nálunk minden azon az elven nyugszik: bízz és ellenőrizz – folytatta Pimenov. – Nyolc év alatt egyetlenegyszer sem szólalt meg a riasztócsengő, egyszer sem, Kosztyenko elvtárs. Mindig miénk lett a vándorzászló, és a tervteljesítésben is mindig az élenjárunk.

– Egyszóval, a megnevezett munkatársain kívül senkinek sincs joga belépni a raktárhelyiségbe?

– Nincs.

– Előfordulhat, hogy esetleg ön nem figyelt fel a késztermékek őrzésére vonatkozó előírások valamilyen jelentéktelen megsértésére? Sajnos, előfordul nálunk ilyesmi. Például a főmérnök épp nagyon elfoglalt, és megkéri a titkárnőjét, hogy menjen ő a raktárba. Ilyesmi nem fordult elő?

– Ugyan, hova gondol! Erre nálunk nagyon szigorúan ügyelnek!

– És a közbeeső fázisban! Amikor az ásványi követ mégcsak megmunkálás alá veszik? Hiszen a műhely elég nagy ott maguknál, nem?

Pimenov leereszkedően elmosolyodott – gondosan betanulta ezt a leereszkedő mosolyt, s Kosztyenkóhoz fordult.

– Ha kiadunk negyven ásványkövet, vissza is kapjuk mind a negyvenet az ellenőrzésre, Kosztyenko elvtárs. Aztán meg a munkásaink egészen kiváló emberek. Nem, ezt én elvetem, teljesen. A munkásember, az munkásember.

– Tehát, ha az embereim azt állapítják meg, hogy a gyár területére nem hatoltak be betörők, akkor marad számunkra a lehetséges tolvajok teljes listája, nem igaz?

– De így van. Csakhogy az embereim közül én valamennyiért kezeskedem.

– Tehát úgy véli, hogy a gyár területére bűnözők hatoltak be?

– Igen. Ez a legvalószínűbb.

– Milyen gyakran ellenőrzi a rendészet parancsnoka a zárak, ablakok, ajtók állapotát? Ellenőrzik a padlásokat és a pincéket?

– Minden az előírásoknak megfelelően történik Kosztyenko elvtárs, minden az előírások szerint… Hogy mit is szoktak ellenőrizni, azt most pontosan nem tudom, de amit előírásszerűen kell, azt ellenőrzik, feltétlenül.

– A rendészet parancsnoka soha nem jelzett önnek semmit? Nem kérte, hogy további őrhelyeket állítsanak fel, vagy javítsák a riasztóberendezéseket?

– Nem. Nyolc éven át minden biztonságos volt.

– Tehát ön megerősíti, hogy a főmérnökön, az igazgatóhelyettesen, a műszaki ellenőrzési osztály vezetőjén és az őrség parancsnokán kívül a raktárhelyiségekbe senki sem mehetett be?

– Senki.

Miért nem faggat még mindig Nalbandovról? – töprengett lázasan Pimenov. – Hiszen nem ok nélkül hozta a fényképet azonosításra.

– Ugye megérti, hogy ellenőriznem kell a megnevezett személyeket?

– Megértem. De egy embert még kihagyott.

– Felsoroltam mindenkit, akit megnevezett.

– Nem, Kosztyenko elvtárs. Engem kifelejtett. Először engem kell ellenőriznie.

– Igen? Na jó. De remélem, hogy ez a beszélgetésünk köztünk marad?

– Akár írásba adom, hogy nem fecsegem ki.

– Létezik ilyen írás? – kérdezte Kosztyenko, elgondolkozva. – Rendben. Nem fogom sokáig visszatartani. Arra kérem, hogy még két napot bírjon ki a fővárosban, jó?

– Bajba sodor engem, Kosztyenko elvtárs.

– Gondolja? – kérdezett vissza Kosztyenko, és aláírta a belépőcédulát. – Várjon egy kicsit a folyosón. Ha kapcsolják Prigorszkot, azonnal behívom. Adjon utasítást a helyettesének, vagy a főmérnöknek az embereinkkel kapcsolatban.

26.

Itt a hideg esz meg, a büntetőtelepen – a munka. Mi a különbség? És zabálnivaló sincs. Miért nem jön, miért kárhoztat halálra engem? – Nalbandov a gyomrához húzta térdeit. Lefogyott ezalatt a négy nap alatt, s most ha lehajtja a fejét, térdeivel könnyedén megérintheti az állát. Itt-tartózkodásának első két napján fel tudott melegedni, ha óvatosan kibújt a vadászkunyhóból. Akkor még volt némi kenyere, kétszersültje és egy zacskó cukra. Most már mindez elfogyott, tegnap éjjel pedig beköszöntött a talajmenti fagy. A hegyek fehérbe burkolóztak, körül pedig szüntelenül ropogott valami, mintha valaki ólálkodna a kunyhó környékén, amiért is Nalbandov le sem hunyta a szemét, csak szorította kezében a megtöltött vadászpuskát. Ha ma sem jön el, le kell mennem a városba. De hol szerezhetek éjjel ennivalót? Felhívom, hozzon ki ő, ki másnak is telefonálhatnék? Ő vitt bele ebbe a dologba, most találja ki, hogyan másszunk ki belőle, ő a hibás mindenben, én nyugodtan dolgoztam, becsülettel néztem mindenkinek a szemébe.

Nalbandov bedugta fejét a nemeztakaró alá, és fújni kezdte megdermedt ujjait. Gyerekkorában, amikor a testvérével nyáron elutaztak falura a nagymamához, hideg éjszakákon pontosan így bújtak a takaró alá és sokáig, fülcsengésig fújtak-leheltek, amíg ki nem melegedtek.

Nalbandov az öccsére gondolt. Sztyepán most fejezte be az aspirantúrát a leningrádi konzervatóriumban. Háromszor is volt

külföldön, Belgiumban a harmadik helyen végzett. Fél évvel ezelőtt kitüntették *az* Érdemes Művész címmel.

Miért is kellett ezzel a Pimenovval összeakadnom?, gondolta sóhajtva Nalbandov, s érezte, hogy most még erősebben fázik, pedig szemei előtt fekete-zöld karikák táncoltak az erőlködéstől, hogy felmelegítse ujjait, s a mellét. Én vagyok a bűnös. Nem kellett volna beleegyeznem és kész. Sőt, bejelenthettem volna a népi ellenőrzési bizottságban, hogy milyen javaslatot tett a kiváló igazgató. Semmit se háríthatok Pimenovra! Ő meg nem tud a drágakövekről. Én vagyok a bűnös, egyedül én. Láttam, hogyan él Sztyopka és én is úgy akartam: hogy legyen autóm, öt öltönyöm, nyersgumi talpú cipőm, szép ingeim, hogy étteremben reggelizzem – vacsorázni ott a bolond is tud –, de éppen reggelizni, konyak meg vodka nélkül, és a pincér sem kérdezné ostobán, – hogy „tejjel kéri?", mert ismeri a vendégeit, akárcsak Sztyopát, és kis rézkancsóban hoznák a kávét, és hogy a külföldiek pedig meresztgessék a szemüket, s megkérjék a pincért, hogy ugyanúgy szervírozza a kávét nekik is, de a pincér azt felelné: „Ez csak speciálisan Nalbandov érdemes művésznek jár." Sztyopik – érdemes művész. És ki vagyok én? Miért élnék úgy, mint ő? Azt mindig csak tanítják nekünk hogy – egyenlőség, egyenlőség, De miféle egyenlőség ez, ha egyesek előtt minden kitárul, másoknak pedig rejtőzködniük kell, hogy valamit is elérjenek, s ha valamire szert tesznek, ismét rejtőzködhetnek, hogy ne kezdjenek szaglászni utánuk: honnan vették a pénzt, miből költenek annyit? Hiszen ha gyermekkorunktól arra tanítanának: „Ő okosabb, tehetségesebb, több is jár neki!" Megint kifogást keresek. – Nalbandov nagyot sóhajtott. – Most ugye már

az iskola is bűnös. Ha nem hoztam volna el a köveket – még mindent jóvá tehetnék. Pimenov maga mondta: „Várni kell türelmesen. Ha nem forgatják föl a gyárat, ez azt jelenti, hogy a tűk ahhoz a ficsúrhoz kerültek, nem a belügyi szervekhez. Az az ember le fog bukni, feltétlenül le fog bukni, hiszen bandita, de az még odébb van, addigra át tudjuk szervezni a termelésünket, más árura összpontosítunk, ebből már úgyis megkaptuk a hasznunkat. Moszkvai barátaim megsúgják majd, hogy mire érdemes rámennünk, egyelőre nem sietünk barátocskám, mindent elérhetünk, csak nyugalom, csak semmi kapkodás! A tűkön nem kapnak rajta, minden oldalról be vagyunk biztosítva." De ha Viktor lebukik a kövekkel? Ő nem tudja nekik elmagyarázni, hogy azokat én mentettem ki a selejtből. Hogyan fogja megmagyarázni, ha lebukik? Állandóan két műszakot dolgoztam végig, hogy megmentsem ezeket a felaprózott köveket. Én gondoltam ki az új éleket, új rajzot, új formát hoztam létre. Én! Előttem senki sem tudott a világon forgácsokból, szilánkokból ismét drágakövet csinálni. Ezt én találtam ki! Más igazgató ezért százezer rubelt utalt volna ki nekem! De én nem is beszélhettem róla, mert nekem Volga kellett. Hej, Vitya, Vitya, elkaplak én még téged, csak egyszer innen kikerüljek.

Megtalállak, te gazember, ha kell felkutatom az összes évfolyamtársadat, kiderítem a neved és akkor jaj neked, találkozol a halállal, ha nem adod vissza önként az áramat. Azonnal Tbiliszibe kellett volna repülnöm, nem pedig Pknenovra hallgatni, öreg már, százszor is begyullad naponta, ott már megtaláltam volna ezt a jóképű Vityenkát, ezt az alávalót!

Nalbandov ledobta magáról a nemeztakarót, fölállt, kiment a kunyhóból. Köröskörül a holdfényben minden fehér, reliefszerű és pattogó-ropogó volt. Elkezdett egy helyben ugrálni, majd körülfutotta a vadászkunyhót, de nem tudott fölmelegedni.

Eszébe jutott, mennyire elsötétült Pimenov arca, amikor bevallotta az igazgatónak, hogy Ukrajnában vett ki szobát Urusadze személyi igazolványára. Sosem látta Pimenovot ilyen arckifejezéssel – pedig öt esztendeje dolgozott az üzemben.

„Miért csináltad ezt, fiam? – kérdezte akkor Pimenov hosszú-hosszú szünet után. – Megmondtam neked, hogy azt az igazolványt meg kell őrizni végszükség esetére. Fehércseléd vagy, vagy mi? Vagy valami nőügybe keveredtél?”

Nalbandov elmondta, hogy megismerkedett egy nővel, „gyönyörű nő, szőke, kék szemű, molett, telt idomú” – a Turiszt Szálló háromágyas szobájába mégsem vihettem fel! Egy napra kivett egy osztályon felüli szobát, ott találkozott azzal a csirkefogóval, aki megígérte neki a Volgát. Onnan hívta fel a jelenlétében a telefonfülkéből Grigorij Vasziljevicset, azután azt javasolta, hogy menjenek föl az ő szobájába, az Ukrajnába, mindent pontosan megbeszélni.

„Készíts ezret Grigorijnak – mondta Viktor – és még ezret a boltigazgatónak. Menjünk valahová, nyilatkozatot kell írni, hogy megvásárolhatod az én kocsimat. Bár megírhatjuk nálad is, de inkább az üzletben vegyél egy üveg konyakot, miért fizessük a drága éttermi árat?” Az a konyak így is sokba került. A harmadik pohár után elgyöngültem. De hogy keverte az altatót a konyakba az a szörnyeteg? Hiszen én magam vettem az italt. Igaz, az ő üvegében már korábban benne lehetett az a rondaság. Pedig

észrevettem, hogy az a palack, amit ő vett elő a táskájából, nem gyárilag volt lezárva. Azzal magyarázta, hogy egyenesen a gyárból hozta, tízéves párlat. Valószínű, hogy magának az én palackomból töltött, nekem pedig a sajátjából. Pontosabban, megkért, hogy hozzak neki egy pohár hideg vizet. Kimentem a fürdőszobába, ezalatt töltött nekem a mérgezett konyakból, a disznó. És még nem átallott rendőrért kiáltani!

Nalbandov megakadt, amikor ráeszmélt, hogy miről beszélt magában. Csöndesen fölnevetett: „Tolvaj, tolvajt lopott meg…" Csaknem leült a földre a nevetéstől. Félt hangosan hahotázni ebben a kihalt, ropogó, hatalmas erdőben.

Legyek átkozott! Fellélegzett, érezvén, hogy kezd átmelegedni. Legyek háromszor átkozott! Mindennek én vagyok az oka. Hogyan nézek Sztyopik szemébe, ha majd a tárgyaláson őrök vezetnek be a terembe – kopaszon, nyakkendő és nadrágszíj nélkül?! Hogyan nézek a szemébe! Hogyan magyarázom meg neki, hogy nem a haszonlesés vezetett, hanem az a vágy, hogy olyan legyek mindenben, mint ő; hogy ne hozzak szégyent rá viseltes, zsírpecsétes, régi ruhámmal, rikító színű zoknijaimmal, hogy ne mondja a barátainak: „Ismerkedjetek meg, ő a Pável", – és hogy kellemes legyen neki, ha bemutathatja a barátainak, színészeknek, balerináknak bátyját, a híres bányamérnököt, „aki saját Volgáján visz engem reggelizni", és általában, a tizenegy hónapos, szomorú, prigorszki vegetációt kompenzáljam legalább egyetlen hónap gondatlan élettel, az én tehetséges, szeretett fivérem mellett. Ezt sehogy sem tudom megmagyarázni neki. Jobb meghalni, mint ilyen bánatot okozni Sztyopkának. Ha engem lecsuknak kettétörik az ő élete is. Nem, ehhez nincs jogom.

Én alávaló, meg akartam szerezni azt, ami nem adatott meg nekem, s emiatt szenvedjen Sztyopka? Azért, mert a bátyja ostoba, felelőtlen ember? Küldjön el Pimenov két-három évre, valamilyen geológiai kutatómunkára, el kell rejtőzni, majd az idő mindent megold. És ha nem old meg? – vetette ellen magának. – Akkor hogyan tovább? Végig kell csinálni, bármit elvállalok, csak ne kerüljek börtönbe. Hiszen nem magamat féltem, különben is ki az, aki a mi századunkban magát félti? A gyermekeiért, a kedveséért, a szüleiért fél mindenki. Nekünk az egész világon nincs más: csak Sztyopik, meg én. Mindent megteszek, mindent… Újra futni kezdett, hogy felmelegedjék. A füvet picit megcsípte a fagy és egy gyermekmese díszletének tetszett, amit együtt láttak Sztyopikkal a gyermekszínházban, valamikor régen – olyan régen, hogy alig-alig emlékezett rá: lélegzete akadozott, szemébe könnyek tolultak.

27.

– Üljön le, Kesalava.

– Átadta a levelemet az ügyésznek?

– Természetesen.

– És *az* eredmény?

– Majd elmondom. De előbb engedje meg, hogy feltegyek néhány kérdést.

– Az én kérésem nem törvényellenes, ezért választ várok rá. Ellenkező esetben nem vagyok hajlandó beszélni mindaddig, amíg ide nem hívják az ügyészség képviselőjét.

Kosztyenko, úgy gondolta, hogy amíg apróságokon veszkelődik Kesalavával, érdemes leállítani a diktafont, de azután elhatározta, hogy teljesen kikapcsolja, mert ma másféle vezérelv szerint akarta lefolytatni a kihallgatást, azt ajánlva Kesalavának, hogy minden egyes válaszát írja alá a jegyzőkönyvben. Most nem kell magnetofonszalag – az ügyészségen lefolytatandó következő csatáig mindenesetre nem. Az ügyész, akit ma felkeresett Kosztyenko, nem volt hajlandó meghosszabbítani Kesalava őrizetbe vételi idejét.

„Ezredes elvtárs – mondta az ügyész –, ön pontosan tudja, hogy nincs elegendő bizonyítéka. Az intuíciót, bár vitathatatlanul érdekes dolog, nem tudja mellékelni az előírásokhoz. Tanuljuk meg magunk tisztelni a törvényt, a legapróbb dolgokban is, tanítsunk meg erre minden embert az országban, ez a legjobb garancia a mi nyugodt öregségünkre, és gyermekeink nyugodt fiatalságára is.”

Ellenérvei nem voltak, annál is inkább, mert az ügyész éppen azt mondta, amivel Kosztyenko elvileg egyetértett, s épp ezért annál kellemetlenebb volt ezt egy másik ember szájából hallania – úgyhogy el is romlott tőle a hangulata.

A bűnüldöző szervek vezetője, megismerkedve Kosztyenko érveivel, fölhívta telefonon a főügyész helyettesét, aki miután meghallgatta a főcsoportfőnök kérését, nem volt hajlandó azonnali választ adni.

– Végig kell néznem az anyagokat és be kell hívatnom az osztályvezetőt – mondta. – ön is azon a véleményen van, hogy a bizonyítékok nem állnak össze logikus rendszerré. Ha lehetséges, kérje meg a munkatársait, hogy írjanak részletesebb és motiváltabb indoklást.

– Az ügy sürgős. Ha leültetem őket írni, ki fog dolgozni?

Az ügyészséggel való tárgyalás után a főcsoportfőnök magához hívatta valamennyi olyan szerv képviselőjét, amely részt vesz a „gépkocsi ügyben", és megkérte Kosztyenkót, hogy részletesen fejtse ki a helyzet állását, nemcsak az utolsó napig, hanem az utolsó óráig bezárólag. Sokáig hallgatta a különböző szempontokat és véleményeket (Kurocskin ezredes azt javasolta, hogy különítsék el egymástól az ügy szereplőit: Kesalavát, Nalbandovot és Pimenovot – külön „feldolgozásra"; Kurocskinnal nem értett egyet Rogyin őrnagy, mivel Kosztyenkót támogatta, aki meg volt győződve arról, hogy nem szabad szétszakítani az ügyet a gyanúsított személyek szerint), majd felemás döntést hozott: *addig* amíg nem lesz meg a Társadalmi-Tulajdonvédelmi Osztály vizsgálati eredménye a prigorszki gyárban, s nem találják meg Nalbandovot, nem kell az ügyet a

szereplők szerint szétdarabolni, de ismét hangsúlyozta, hogy csak *addig,* majd bezárta az értekezletet, megígérve Kosztyenkónak, hogy Kesalava őrizetbe vételi idejének meghosszabbítása érdekében érintkezésbe lép a miniszterhelyettessel.

De mindezideig nem érkezett jelzés a főcsoportfőnöktől, és Kosztyenko, közelről Kesalavára pillantva, elhatározta, hogy „összpontosított" támadást indít ellene. Valahogy meg volt győződve róla, hogy ez az „összpontosított" támadás meghozza a gyümölcsét.

28.

Kosztyenko nem sietett Kesalava kihallgatásának megkezdésével. Gunyorosan szemügyre vette a letartóztatottat, kényelmesen rágyújtott egy cigarettára, amelyet a gáztűzhely sütőjében jól kiszárított. Erre a kiszárítási módra Ganov őrnagy tanította, amikor néhány esztendeje, még a Petrovkán, a főcsoportfőnök „összeférhetetlen természete" miatt áthelyezte Kosztyenkót a banditizmus ellen harcoló csoportból arra az osztályra, amely a kiskorúakkal foglalkozott – vagyis a fiatalkori bűnözés kérdéseivel. Valaki a legfelsőbb vezetők közül azt mondta akkor, hogy most éppen ez a legfontosabb probléma, és nyomban megszerveztek egy osztályt, amelyre kezdetben nagyon rászoktak a fejesek. Mint mindig, Kosztyenko vitába bocsátkozott. „Naiv dolog ez – mondta. – Miért süppedünk bele ebbe a formalizmusba, főcsoportfőnök elvtárs? Ez most a háborús, apátlan nemzedék… Nézze meg a táblázatot: a fiatalkorú bűnözők legtöbbje negyvenötös születésű, kisebbik része – negyvennyolcas. Tizenöt-tizenhatéves sihederek. Többségük kartonján az apai név helye ki van húzva. És csak ebben az évben költöztek ki anyjukkal a pincékből az új lakásokba. öt év múlva a gyermekbűnözés csökkenni fog, semmi szükség erre az osztályra, amelynek nincs perspektívája. Az iskolákban, iparitanuló intézetekben, gyárakban kell jobban dolgozni, fejleszteni a gyermekturizmust, több jó könyvet kiadni, uszodákat építeni." A főcsoportfőnök tréfásan azt javasolta Kosztyenkónak, hogy a főnökséggel való egyet nem értés miatt adja be nyugdíjazási

kérelmét, Kosztyenko viszont, aki nem tudott uralkodni magán, bár Szadcsikov az asztal alatt figyelmeztetően megérintette a lábát, megjegyezte: „Örömmel megtenném, ha nálunk nem lenne megvetendő az idő előtti nyugdíjaztatás."

A főcsoportfőnök, mint mindig, szigorúan leszidta Kosztyenkót jakobinusságáért, de a szemében eközben szomorúság ült és szidása sem tetszett igazán őszintének, inkább az hallatszott ki belőle, hogy alapjában egyetért Kosztyenkóval, csak „zabolátlan szabadgondolkodását" nem fogadja el.

Kesalavára figyelve, Kosztyenko gondolatban folytatta a vitát a főcsoportfőnökkel. Valóban, a fiatalkori bűnözés az utóbbi időben erősen visszaesett: a mostani tizenhétévesek közül kevés van, akinek a személyi lapján ki lenne húzva az „apja" rubrika. Az „éhező" bűnelkövetők tragikus kategóriája eltűnt.

Kesalava patologikus eset, gondolta Kosztyenko, szociális indíttatást nem érdemes keresni nála. Ha megvédi a disszertációját, legalább kétszáz rubelt fog keresni. Egyedül él, családja nincs. Ha pedig összeszedi magát és megvédi a doktorit is – kap ötszázat és akkor legfeljebb valami korlátolt alak, vagy valami részeges, rosszindulatú alja népség veti szemére ezt a fizetést. Akkor hát miről van szó? Hazai Lombroso?[3] Vagy a gengszterfilmek romboló hatása? Akkor rám miért nincs ilyen

---

3Lombroso, Cesare (1836—1909): olasz orvos és büntetőjogász, a „büntetőjogi antropologizmus" megalapítója. Ma már megcáfolt, mélyen reakciós elmélete szerint a bűntények túlnyomó többségét ún. bűnöző típushoz tartozó személyek követik el, akik fizikai tulajdonságukban is különböznek a normális emberektől. Innen a köznyelvben máig is használatos Lombroso-koponya, Lombroso-alkat stb.

hatásuk? Hiszen én is szeretem a bűnügyi filmeket, sőt egyenesen rajongok értük. A biofizikát kell segítségül hívnunk ebben a kérdésben. Honnan van saját rendkívüliségének ez a veleszületett érzése? Ki nevelte Kesalavában a „mindent szabad" nietzschei szellemét? Ki programozta be genetikai kódjába? Tehát nem az „átkos múlt anyajegyei"? Hanem az „örökölt gének"? Talán pszichikai anomália? Nevetséges pszichikai rendellenességre hivatkozni, amikor megfontolt, alaposan kitervelt cselekedettel van dolgunk. Azt hiszem, folytatta gondolatai kalandozását Kosztyenko, komótosan rá-rápillantva Kesalavára, a „bürokrata" fogalmát túlságosan is helytelenül értelmezzük. A „büro" – nem olyan rossz, különösen akkor nem, ha pontos, folyamatos, eredményes munka folyik benne. S ha én most fölemelkedem e rosszul értelmezett fogalom magasába, el fogom érni, amit kell!

– Válaszolok a kérdésére – mondta végre Kosztyenko, szétrakva asztalán a kihallgatáshoz szükséges űrlapokat. – A beadványát még aznap átadtam az ügyészségnek – ezt majd ellenőrizheti az iktatószám alapján. A válasz még nem érkezett meg: kevés idő telt el ahhoz. Így senki sem sértette meg az ügykezelési előírásokat.

– Nem fogok felelni a kérdéseire, amíg nem kapok választ az ügyészségtől.

– Tessék, írja ezt le nekem egy külön papírra. Erre.

– Többet írni sem fogok.

– Így is jó – egyezett bele Kosztyenko. – Köszönöm! Ezzel megkönnyíti a feladatomat: lesz alapom rá megkérni az ügyészséget, hogy őrizetbevételét változtassa át letartóztatásra. Ismeri az ide vonatkozó paragrafust?

Ezt a paragrafust Kesalava nem ismerte, erre Kosztyenko azonnal rájött. Telefonált az ügyeletesnek, megkérte, hogy hívja az őrkísérőt, aki elvezeti az őrizetest a cellájába.

– Jól van – mondta Kesalava –, válaszolok a kérdéseire. Remélem, utána elenged?

– Ez attól függ, mit válaszol nekem. Tessék, írja alá legyen szíves. Hogy a törvény előtt felel érte, ha hamisan vall. Nem, ne ide – lejjebb.

Szétrakva a szakértői jelentéseket, még egyszer belenézve a furcsa, csak az ő számára érthető feljegyzésekbe, Kosztyenko – ez kétségbeejtő rosszkedvében szokott vele előfordulni – szilárdan hitte, hogy most megszorongatja, sarokba szorítja Kesalavát, s megszerzi a bizonyítékot, amellyel meggyőzheti az ügyészséget és megkapja a letartóztatási parancsot. Csak nem szabad siettetni az eseményeket, most a kitartás versenye dönt el mindent.

Kosztyenko életében akadtak nehéz napok, amikor éjszakánként nem tudott aludni. Borzasztotta a gondoláit, hogy a cellában egy ártatlan ember ül, ő pedig, Kosztyenko, aki őrizetbe vette azt az embert, meleg takaró alatt fekszik, kedvére füstölhet, és hallgatja, amint a falevelek finoman súrlódnak az ablaka előtt. Ártatlan embert börtönbe ültetni – kegyetlenség, aljasság… Az utóbbi időben többször is fölmerült benne a gondolat: miért nem kételkedik egyáltalán ennek a jóképű, jól nevelt embernek a bűnösségében, aki olyan nyugodtan és magabiztosan viselkedik a kihallgatáson? „És ha mégse ő?”

Kosztyenko ellenőrizte Toropovát. Rjabinyina hadnagy kikérdezte a színésznő ismerőseit: „Jólelkű, önzetlen, becsületes, nyílt szívű, igazi orosz színésznő; megvált két színháztól is,

elment alacsonyabb fizetésért, csak azért, mert nem akart ponyvahősnőket alakítani; sohasem hazudik, mindig szemtől szembe megmondja az igazságot… Erkölcsileg? Mennyi »komoly« ember sündörgött és forgolódik most is körülötte, de ő fütyült rájuk, ő egy átlagos színészbe szeretett bele, s már három esztendeje egy szuterénban bérelnek szobát." A szállodai ügyeletes kategorikusan kijelentette, hogy egész este a helyén ült és Kesalaván kívül senki sem lépett be Toropova szobájába. Kosztyenko magához kérette Toropovát, hosszasan elbeszélgetett vele a Szuhumiban töltött, emlékezetes éjszaka körülményeiről.

„Lehet, hogy egyszerűen csak részeg volt? – mondta elgondolkozva Toropova. – Talán nem kéne olyan szigorúan megítélni."

„Úgy? – csodálkozott Kosztyenko. – Teljes megbocsátás, nagylelkűség?"

„Egyszerűen sajnálom azt az embert. Olyan tapintatos, figyelmes volt egész este; valami furcsa metamorfózison ment át a szobámban – teljesen megváltozott. Megijedtem tőle. Nem minden színész tudná úgy eljátszani azt, hogyan alakul át egy ember fenevaddá."

„Szóval, védelmezzük a fenevadakat?"

„Jól meg kell dorgálni őt – és elég. Egész életre szóló lecke lesz a számára."

„És az, hogy egy maroknyi drágakövet vett elő – nem zavarja magát?"

„Ez az egy, ami zavar."

„Látja. Arra kérem, ha levelet kap tőle, amelyben bocsánatot kér és azt, hogy vonja vissza korábbi vallomását, akkor azonnal telefonáljon nekem, rendben?”

…Kosztyenko rágyújtott és továbbra is farkasszemet nézett Kesalavával.

– Így – mondta, megvárva, hogy a tinta megszáradjon a papírlapon – jól van. Miután úgy látom, hogy maga a nehéz kliensek kategóriájába tartozik, meg kell kérnem, írja alá minden egyes válaszát. Nincs kifogása ellene?

– Tessék – felelte Kesalava, feszesebben helyezkedve el a székén.

– Azt állította, hogy az utolsó két hónapot a tengerparton töltötte, hogy kipihenje komoly betegségét?

– Igen.

– Írja alá. Köszönöm. Egyetért Lebegyev professzor véleményével, hogy most teljesen egészséges?

– Igen.

– Írja alá. Nem érez levertséget?

– Nem.

– Ismét jól alszik?

– Igen.

– Ezt is írja alá. Nemi értelemben egészséges?

– Erre nem válaszolok.

– Miért?

– Tapintatlan kérdésnek tartom, ráadásul semmi köze sincs az ügyhöz.

– Már említettem, hogy az utóbbi két hónapban, Tuapszében, Moszkvában, Szocsiban és Leningrádban egész sor olyan erőszakos nemi közösülést követtek el, amelyek – első fázisukban – ahhoz hasonlóak, amiért magát őrizetbe vettük.

Kosztyenko észrevette, hogy Kesalava feszült, összeszedett tekintete néhány pillanatra megváltozott.

Hogy tartja magát! – lepődött meg Kosztyenko. Másodszor szúrtam bele ezt az éles tüskét, és tartja magát. Más már megkönnyebbülten föllélegzet volna.

– Úgy értsem, hogy változatlanul erőszakoskodással gyanúsít engem?

Ez *az,* gondolta elégedetten Kosztyenko, legalább a hangja megremegett.

– Nem válaszolt a kérdésemre: soha nem panaszkodott nemi rendellenességre?

– Az érdekli, hogy nem vagyok-e nemi pszichopata? Nem. A nemi pszichopaták, véleményem szerint, fejlődésben elmaradt emberek. Egyébként, mi van a zakómmal? Sok vérfoltot találtak rajta?

– Majd erre is válaszolok. Később. Előbb még térjünk vissza a betegségére. Mióta nem szed gyógyszert?

– Amikor elutaztam a tengerre, abbahagytam.

– Szóval, az utolsó két hónapban nem szedett gyógyszereket?

– De, egy darabig még szedtem.

– Pontosan mikor fejezte be a gyógyszerszedést?

– Már megint nem értem, hogy mi köze mindennek az ügyhöz?

– Sok köze van, Kesalava. Például, hogy ne írjon panaszos levelet az Egészségügyi Minisztériumnak, mondván: beteg embert vett őrizetbe a rendőrség. Mert akkor be kellene fektetnem Kascsenko klinikájára kivizsgálásra, s az három hónapot rabolna el. Meg akarom kímélni magam minden fölösleges bonyodalomtól.

– Ismétlem, most teljesen egészséges vagyok. A legutóbbi hónapban abbahagytam a gyógyszerszedést, hogy a szervezetem ne szokj a meg az állandó hatását.

– Minden gyógyszer szedését abbahagyta?

– Igen.

– Írja alá. Soha nem élt narkotikummal?

– Nem.

– Írja alá. És sorolja fel, milyen gyógyszereket szedett.

– Seduxen, trioxazin, valerián-gyökér kivonat.

– Ez minden?

– Igen.

– Írja alá.

Így, most be vagyok biztosítva – gondolta Kosztyenko. – Hamisan vallott. A zsebében olyan altató volt, amelyet kizárólag pszichiátriai gyógykezeléskor használnak, szigorú orvosi felügyelet mellett, minimális adagokban. Ezzel a gyógyszerrel öltek meg három embert. Az egyiket éppen azon a napon gyilkolták meg, amikor a „beteg” Kesalava Leningrádba utazott, miközben Gagrában volt bejelentkezve. És a Kesalava zsebében talált köveken, melyeket abban a Prigorszkban csiszoltak, ahol az eltűnt Nalbandov dolgozott, ugyanolyan méregnyomokat fedeztek fel, amit erős hatású „álompornak” neveznek.

– Befejeztük? Vagy van még kérdése?

– Csak most kezdjük, Kesalava. Ahogy Odesszában mondják; *mindenről beszélni sem lehet.* Kérdésem a következő. Honnan repült Miljutyinhoz ruhát próbálni?

– Délről.

– Gondoltam, hogy nem a Jeges tengertől. Abban az időben szállodában lakott, vagy a parton aludt, a hullámverés zajában?

– Nem emlékszem.

– Maga nem emlékszik, de én tudom. Akkor a *Gulripsé*ban vett ki szállodai szobát.

– Lehetséges. Valóban megszálltam ott néhányszor, ha volt szabad szoba.

– Tehát azon a napon a *Gulripsé*ban volt szobája?

– Ezt ön mondja. Én azt mondom, hogy lehetséges.

– Ismerkedjen meg a nyilvántartó könyv kivonatával. Ezek a maga útlevelének az adatai?

– Igen.

– Írja alá. Köszönöm. Szóval tizenkettedikén a *Gilripsé*ben vett ki szobát?

– Igen.

– Kérem írja alá. Miért vett ki szobát, ha elrepült Leningrádba? Miért?

– Leningrádba egy napra utaztam, három óra oda, három vissza, reggel elrepültem, napközben elintéztem a dolgom, este visszatértem. Vagy a következő reggel. A lényeg, hogy visszatérhettem a szobámba. Másként nem lehet helyet kapni a szállodában. Az utcán mégsem alhatok!

– Írja alá.

– Miért írja le minden szavamat?

– Összekevertem talán valamit? Vagy magam tettem hozzá? Vagy pedig az elhangzottak szerint jegyeztem le a szavait?

Kesalava aláírta válaszát. Kosztyenko elszánta magát az első nyílt csapásra – elhatározta, hogy megtöri a kihallgatás tempóját. Azután, amit most fog mondani Kesalavának, az át fog térni a kurta „igen" vagy „nem" válaszokra. Éppen ezekre van most szüksége Kosztyenkó-nak, ezekből lesz a csapda, amit eddig előkészített.

– Azt kérdezte – kezdte Kosztyenko nem sietősen – miért írom le olyan részletesen a válaszait. Megmagyarázom. Látja, maga aláírta a válaszát. Maga írta alá, igaz? „Az utcán mégsem alhatok!" Az előző kihallgatáson viszont azt mondta, hogy a legjobban nem szállodában szeret aludni, hanem a tengerparton, más szóval az utcán.

– A „tengerpart" és az „utca" – különböző fogalmak.

– A Guzrípsétól a tengerig alig száz méter. Mehetünk tovább? Következő kérdésem: mindig egyágyas szobát vett ki?

– Igen.

– És ha nem volt egyágyas?

– Kifizettem a kétágyas szoba árát.

– Mondja, távollétében senki sem vehette föl az öltönyét? Valaki, aki hasonlít magára?

– Nem.

– Írja alá. Köszönöm. Kérdés: előfordulhatott-e, hogy egy ismeretlen bűnöző elvitte a szobájából a maga ruháját, és abban, követett el bűncselekményt?

– Nem.

– Írja alá. Miért nem fordulhatott elő?

Kosztyenko pontosan számított: Kesalava nem olyan ember, aki bekapja a horgot – valamilyen ismeretlen bűnöző éjjel magára öltötte a ruháját… Nem, ő a saját játékát játssza, nem hajlandó senkinek a kezére játszani.

– Azért, mert mint hogy ön mondta, az erőszaktevő különböző városokban tevékenykedett, s azért is, mert valószínű, hogy ön szembesít engem az áldozatokkal, akik majd bizonyítják: nem én vagyok, akit keres.

– Írja alá. Köszönöm. A baj csak az, Kesalava, hogy aki megerőszakolta, az meg is ölte az áldozatait.

– Hogy?

– „Hogy”? Az érdekli, milyen módon gyilkolta meg őket?

– Nem, ez engem nem érdekel. A „hogy” – az adott esetben csodálkozásomat és haragomat fejezi ki.

– Szóval, tagadja annak a lehetőségét, hogy a tettes a maga öltönyét használta?

– Tagadom.

– Írja alá, kérem. Mára végeztünk.

– Vissza akar küldeni a börtönbe?

– Igen.

– Milyen alapon? Legalább magyarázza meg.

– Nem kell, Kesalava. Maga, mint meggyőződtem róla, okos ember. Megérti, hogy nem engedhetem szabadon mindaddig, amíg nem ellenőriztem minden lehetséges verziót ebben az ügyben. Ha azt mondta volna nekem: „A Toropovánál maradt drágaköveket száz rubelért vettem egy részegtől a bazár környékén” – akkor szabadon engedtem volna magát, megkérve,

hogy segítsen az állami tulajdont fosztogató tettes felkutatásában. De amennyiben kategorikusan tagadja a tényt, azt állítva, hogy Toropova megrágalmazta magát és semmilyen drágakövet nem látott, nem engedhetem el. Gondolja meg, mit tenne az én helyemben?

– Megengedi, hogy írjak még egy kérvényt?

– Itt nálam, vagy az őrizetescellában?

– Önnél, ha lehet. A cellában most öten vagyunk, rettenetes emberek, borzalmasan viselkednek, akár az állatok.

– Jól van, írjon. Itt van papír és toll. Megint az ügyészségnek?

– Nem. A képviselőmnek írok. Úgy gondolom, ez hasznosabb lesz. A képviselő – az egyetemünk rektora, jól ismer engem, az ő számára nemcsak adat vagyok egy ügyben, hanem szovjet ember, élő ember, ahogy mondani szokás.

– Nosza, írjon csak – egyezett bele Kosztyenko. – Lehet, hogy igaza van.

29.

Az ügyész meghallgatta Kosztyenko magyarázatát, aki, többek között, rámutatott arra, hogy »Kesalava állítása szerint, egy hónapja nem szed altatókészítményeket, ugyanakkor elveti annak lehetőségét, hogy öltönyét másvalaki felhasználta. Így, Kesalaván kívül senki sem tehette kabátja zsebébe a különösen veszélyes, mérgező „álomport", amellyel három embert meggyilkoltak és súlyosan megmérgezték Nalbandovot. Operatív okokból félbeszakítottam a kihallgatást, a kifejtett tények azonban alapot adnak a Kesalavával való további foglalkozáshoz.«

– Akkor hát – mondta az ügyész – most már megvádolhatjuk, és ez törvényes vád lesz.

Amikor Kosztyenko visszatért a minisztériumba, már hat óra volt. Éppen gépkocsit akart kérni az ügyletes helyettesétől, hogy elmenjen Larikhoz, megmutassa magát Ivanov professzornak, amikor összetalálkozott a vidám, fürge tekintetű Szadcsikovval.

– Szlávik, meg akarlak örvendeztetni. Egy bizonyos, Nodar Gokieli nevű hegyi vezető, a fénykép alapján felismerte Kesalavát. Tudod, hol látta? A hegyekben, a *Trud* nevű alpinista tábor körül. És tudod, mikor? A Nalbandov-epizód másnapján. Aznap a hegymászók útra keltek egyedül Lomer Moradze instruktor maradt a táborban. Ezt már én derítettem ki, nem a hegyi vezető. Moradze pedig Kesalava szomszédja Tbilisziben.

Kosztyenko a K-vonalon azonnal fölhívta Szuhisvilit.

– Szergo, szeretném, ha elrepülnél Moradzé-hez. Bennünket most a legfontosabb érdekel: – meg akarjuk találni azt a helyet,

ahol Kesalava berendezte a rejtekét. Ott van valahol a hegyekben, máshol nem lehet.

– Még nem dolgoztuk fel a nagynéni vonalát. Az öregasszony most falun él. Állítólag valami hercegi ivadék.

– A nagynéni – maradhat későbbre, de az a tény, hogy Kesalava Moszkva után azonnal a hegyekbe rohant, ez fontosabb mindennél, Szergo. Ez a legsürgősebb.

30.

Hat óra negyvenötkor Larik telefonált.

– Öreg fiú – mondta erőltetett élénkséggel átadom a kagylót Ivanov professzornak.

Kosztyenko olyasmit akart válaszolni, hogy „ezeket a nőies fogásokat nem szeretem”, meg hogy „ez butaság és udvariatlanság”, de nem volt ideje rá, máris meghallotta a hangot – a furcsa száraz, éles, hangszínre érdektelen, de parancsoló és kissé raccsoló hangot.

– Figyeljen ide, Kosztyenko, Ivanov beszél. Azonnal üljön taxiba, és jöjjön el hozzám. Ha nincs magánál pénz, majd én elintézem. Maga nagyon érdekel engem, világos? Érdekel!

– Én nem tudok mesélni…

– Tessék?

– Mondom, nem tudok mesélni a munkámról. Ez a Lazar Boriszovics becsapta magát, ha azt mondta, hogy jó elbeszélő vagyok.

– Maga nem mint elbeszélő érdekel engem, hanem mint beteg. Siessen, legyen szíves, itt tartottam a röntgenológust.

És letette a kagylót.

Kosztyenko Szadicsovhoz fordult:

– Honnan újíthatok egy kocsit, öreg?

– Hová?

– A klinikára.

– Mi történt?

– Ördög tudja. Elmegyek, megtudom. Azt mondják, a véremmel van valami.

Szadcsikov telefonált az ügyeletesnek, tizenöt percre elkérte a szolgálatos Volgát, amely elvitte Kosztyenkót a Kirov sugárútra.

Ivanov professzor magas, kopasz, nemes tartású ember-, nagy, köves gyűrűvel a kisujján.

– Nem intelligens dolog ez – mondta, nem válaszolva Kosztyenko üdvözlésére. – Menjünk, vár az öreg hölgy.

Amíg mentek a folyosón a röntgenszobába, Bljumina „öreghölgyhöz", Ivanov folytatta Kosztyenko ócsárlását, Larikhoz fordulva, mintha a másik ott sem lett volna.

– Dicsekszünk vele, hogy Kafkát olvasunk, de orvoshoz nem megyünk. Ez nem intelligens dolog: érezzük a fájdalmat, a fáradtságot, munkaidőben bezárkózunk az irodába, hogy kipihenjük magunkat, de nem fordulunk orvoshoz. Nyugaton, drága pénzért, havonta megmutatják magukat az emberek a pszichiátrián, nálunk erőszakkal sem lehet elcipelni őket: „Mi vagyok én, elmebeteg!" Nem így van?

Larik aggodalmasan Kosztyenkóra tekintett, nem fog-e vitatkozni, Ivanov ugyanis nem tűrte az ellentmondást.

– Igor Pavlovics – jegyezte meg Larik –, ez a nem intelligens ember mentette meg a maga tanítómesterének az életét.

Ivanov hirtelen megtorpant, mintha falba ütközött volna, még karjait is maga elé emelte.

– Maga az? – Oda fordult Kosztyenkóhoz.

– Maga rendőr?

– Ezredes – jegyezte meg sértődékenyen Larik.

– Maga mentette meg Galjanovszkij professzort?

– Igen – ismételte örömmel Larik ő volt az.

– Jó, hogy elmondta nekem, Lazar Boriszovics, mert haragomban még mást is kivágnék belőle a vakbelével együtt… Mivel tüntették ki azért az ügyért? Galjanovszkij szeret mesélni róla, hogyan mentette meg őt a banditáktól. Érdemrend? Kitüntetés?

– Egy Zárja órával, amelybe bevésték a nevemet – válaszolta Kosztyenko.

– És hogy van az a fiatalember, akibe belelőttek a banditák?

– Roszljakov? Semmi különös. Ebcsont beforr…

Bementek az irodába, Larik a fülébe súgta:

– Vetkőzz le.

– Hol van most ez a Roszljakov? Galjanovszkij olyan szívműtétet csinált neki, hogy ma is tanulmányozzák a medikusok.

Kosztyenko nem válaszolt, mert rájött, hogy a professzor ahhoz a típushoz tartozik, akik nemigen várnak feleletet, csupán azért beszélnek, hogy hangot adjanak saját gondolataiknak.

– Szóval egészséges ez a Roszljakov? Úgy, álljon ide, közelebb… Az atlétatrikóját miért nem vette le? Dobja csak le valahova, itt a padló is tiszta.

Ivanov professzor erős ujjaival megragadta Kosztyenkót és odanyomta a röntgengép hideg vásznához.

Íme, a védtelenség, gondolta Kosztyenko, pedig az értelmező szótárban egészen másképp fogalmazták meg.

– És hol van most ez a Roszljakov? Együtt dolgoznak? Ne lélegezzen. Tartsa vissza a levegőt. Hol van most? Hm?

– Válaszoljak, vagy tartsam vissza a levegőt? – kérdezte Kosztyenko, érezve, hogy nő az ingerültsége ezzel a gyűrűs kellemetlenkedővel szemben.

– Válaszoljon.

– Elment a rendőrségtől. Most…

– Ne lélegezzen. Jöjjön még közelebb hozzám. Ne mozogjon!

– Hideg ez a fém.

– Majd megmelegszik. Szóval, hol van?

– Ügyvédi pályán.

– Forduljon balra. Miért ment el? Köhögjön. Erősebben. Itt fáj?

– Nem.

– Ne hazudjon!

– Mellette fáj.

– És itt?

– Nagyon, majd kiugrik a szemem. Ne nyomja jobban, mert ordítok.

– Ordítson csak, akkor is nyomom. Itt?

– Nem.

– S így?

– Fáj.

– Csak nyilall, vagy erősen fáj?

– Nyilall is, fáj is.

– Forduljon jobbra.

– Nem tudok a karomtól.

– Emelje föl a karját. Köhögjön. Erősebben. Most ne lélegezzen. Fáj? Fáj?

– Azt mondta, ne lélegezzek.

– Másszon ki és öltözzön fel. Lazar, adjon egy cigarettát, az enyém a felöltőmben maradt.

Kosztyenko halkan megkérdezte Bljuminát, az „öreghölgyet" – aki egy mindössze harmincesztendős röntgenorvos volt:

– Rosszul áll az ügyem?

– Ki mondta ezt magának? – A nő elnevette magát, nem véve le szemét a diagnózisról, amihez éppen most hozzáírt valamit. – Teljesen kielégítő állapotban van.

Miután felöltözött, Kosztyenko kiment a folyosóra. Ivanov professzor az ablak mellett állt és cigarettázott. Larik kapkodva mondott neki valamit, de amikor meghallotta az ajtócsikorgást, elfordult és elhallgatott.

Rosszul áll a szénám, döntötte el magában Kosztyenko, s fáradtságát nyomban egy eladdig ismeretlen, furcsa, s bizonyos fokig türelmetlen vágy váltotta föl; meg kell tudnia a teljes igazságot, magáról és a betegségéről. Az, hogy komolyan beteg, most véglegesen világossá vált előtte, s visszaemlékezett, hogy a napokban még tréfásan mondta a feleségének: „Biztosan rákom van, Masulja" – és egyáltalán nem félt ezektől a szavaktól, de most hirtelen borzadás fogta el, és erősítgette magát, hogy nem lehet semmiféle rákja, ez ostobaság, csupán mellhártya- vagy májgyulladása, s ezzel elvágta magában a hirtelen keletkező félelmet, a felvillanó gondolatra összpontosítva figyelmét a „szokásos gyulladásról" és az is eszébe jutott, hogy a komolyan beteg emberek védőcsapattal veszik körül magukat az igazság ellen.

– Professzor, én is az intelligencia híve vagyok – mondta Kosztyenko. – Az az álláspontom, hogy a betegnek mondják meg

az igazságot. Lehet, hogy ez kegyetlenség, a gyöngét feltétlenül összetöri, de nem szükséges követni azt a fajta orvosetikát, amely csak a gyönge emberekre épül. Számomra a legirgalmasabb dolog az igazság.

Ivanov figyelmesen végighallgatta, elszívta a cigarettáját, eljátszott a csikkel ujjai között, majd ledobta a földre és azt mondta:

– Maga beteg, nem volt szándékomban titkolódzni. Komolyan beteg. Rák? Nem tudom. Nem vagyok meggyőződve róla. A legvalószínűbb, hogy epehólyag- és hasnyálmiriggyulladása van, ami szintén nem apróság – legalább négyórás műtétet garantálhatok magának. Ugyanakkor – s Ivanov lassan elindult Larik orvosi szobájába, menet közben folytatva határozott mondatait – nem zárhatom ki a rosszindulatú daganat, vagyis a rák lehetőségét, a jobb tüdejében. Százhetven rákbeteg közül, klinikánkon Zarjalova doktor száztízet tett munkaképessé. Nyolcvan százalékuk – nem idős ember, magával egykorú. Az öregek belehalnak. Nyíltan beszéltem magával, valóban nincs értelme hazudni: látom, hogy meg akar gyógyulni, és van is ereje hozzá. Holnap reggel be kell feküdnie az onkológiai intézetbe.

– Holnap nem megy.

– Miért?

– Nem megy – ismételte Kosztyenko. – Előbb akárhogy is, de be kell feküdnöm a mi klinikánkra kivizsgálásra, én fegyveres testülethez tartozom, professzor. Meg aztán van egy sürgős ügyem is.

– Ezt hagyja a fenébe. Az ilyen válaszokat hagyja meg az íróknak, akik hősdrámákat írnak. Magára egészségesen, van szüksége az államnak, éppen elég a betegeknek nyugdíjat fizetni.

– Professzor, ezt a munkámat nem halaszthatom el. Nagyon jól fizet. – Kosztyenko hirtelen elmosolyodott, és érezte, hogy most olyan természetesen mosolyog, mint bármikor máskor, nem félelmében, vagy a visszafordíthatatlan gyötrelem érzetében. – Ezért prémiumot kapok, s nálunk mostanában jelentős prémiumokat osztogatnak, teljes fizetést minden hónapban. És mindehhez öt napra van szükségem. Hozzájárul? Mindent elintézek öt nap alatt. Legföljebb hét nap alatt.

– Jól van, nem vitázom tovább, nem teszem tönkre a rangsort – mondta Ivanov. – Egy hetet adok magának, de csak olyan feltétellel, hogy holnap és holnapután reggel megjelenik nálam – idejében meg kell ejteni néhány vizsgálatot. Nem vagyok meggyőződve, hogy nincs rákja, egyáltalán nem. Ahogy mondják: fifti-fifti. De ne felejtse el: minden nap döntő jelentőségű lehet. Minden egyes nap. Ha a vizsgálatok azt mutatják, hogy nem adhatok haladékot, akkor már holnap befekszik. Fölhívom a kórházuk igazgatóját – jól ismer engem – a tanítványaimat szokták oda hívni onkológiai konzultációra.

31.

– Szláva! Szláva!

Kosztyenko megfordult: a padon, a már levelét hullató fa alatt Szadcsikov ült.

– Ez Szadcsikov – mondta Larik által szokatlanul furcsa hangon Kosztyenko. – öreg barátom. Ismerkedjetek meg.

– Viasz.

– Mi? – Szadcsikov nem értette.

– Viasz vagyok, ez a nevem.

– Ja úgy, Én pedig Szadcsikov. No, Szláva? Mit találtak a doktorok?

– A fene tudja. Lépgyulladás. Igaz, Larik?

– Majdnem.

– Nagyon izgultam.

– Tulajdonképpen volt is rá okod. Egy hét múlva, testvér, elhagylak: befekszem a klinikára. Igaz is, Larik, elfelejtettem megkérdezni: mennyi időre akarnak lekapcsolni?

– Egy hónapra számíthatsz. Ha az epehólyagot kell eltávolítani, az úgy két hét.

– Ne engedj meg semmit kivágni magadból. A szervezetben nincs fölösleges holmi.

– Beülhetnénk valahová egy kicsit, srácok? – javasolta Kosztyenko. – Van egy dugi tízesem.

– Ha te üldögélni akarsz, akkor nem komoly a dolog, – mondta Szadcsikov –, ha viszont nem komoly, akkor én elmegyek haza.

Amikor eltávozott, Kosztyenko azt mondta Lariknak: – öregszik a bátyó, már át lehet rázni,

– Hiszen nem ráztad át, igazat mondtál neki.

– Szerinted talán nincs hazug igazság? Gyere Larik, menjünk be egy pelmennajába. [4] Emlékszel? Diákkorunkban mindig pelmennajákba jártunk.

– Menjünk. És ne lógasd a fejed, testvér… Én tudom, hogyan beszél Ivanov azokkal, akiknek valóban rosszul áll a szénájuk.

– Larikom, nem kell… Az én átkozott hivatásom megtanított egyre-másra. Pontosan megkülönböztetem a hazugságot az igazságtól, és még nem öregedtem meg annyira, mint Szadcsikov. Inkább adj tanácsot, megmondjam-e Másának, vagy ne?

– Nem érdemes.

– De úgyis meglátja majd a feliratot: onkológiai intézet.

– Nem látja meg. Mondd neki, hogy csak egy napot engedélyeztek látogatásra, azon a napon majd átviszlek a belgyógyászati osztályra, a főorvos jó barátom… Figyelj, nem volna jobb, ha most nem ülnénk be a pelmennajába?

– Menjünk csak, menjünk. Szeretném ismét diáknak érezni magam.

Először Levon hozta el őt ide, aki akkorra már rendesen összeismerkedett a szakácsokkal, pincérnőkkel, a könyvelővel és a vezetővel. Amikor belépett, mindnyájan körégyűltek: „Üdv,

Levuska! Énekelj, Levuska! Mesélj egy jó viccet, Levuska!” Ő pedig elénekelt egy új dalt – nagyon tudták ezt csinálni, tercelve,

---

4 Jellegzetes orosz kisvendéglő, ahol elsősorban sokféle pelmenyt (húsos derelyét) szolgálnak fel.

Mitya Sztyepanovval; elmondott egy-két új viccet, megjavította Jekatyerina Szaveljevnának, a ruhatárosnőnek az ébresztőóráját; nevelő célzatú beszélgetést folytatott Elvira szakácsnő tizenötéves fiával (aki most védte meg kandidátusi disszertációját finomkémiai technológiából), és tanúskodott a bíróságon, amikor a büfésnő férje Jakutföldre szökött a gyermektartás elől. Saját emberükként kezelték a pelmennajában, azt is megengedték neki, hogy maga készítsen különleges pelmenyt a barátainak; amikor elfogyott az ösztöndíja, Levon hitelt is kapott, ő pedig elcipelte magával Mitya Sztyepanovot, és Kosztyenkót, ökleire támasztotta a fejét, mosolyogva figyelte, hogyan falják barátai a harcso-levest.

Egyszer, néhány évvel később, Sztyepanov hívta meg őket ide: akkor jelent meg az első könyve, és elhatározta, hogy nem étteremben, se nem az írók Klubjában ünnepli meg, hanem éppen ebben a kicsiny, csöndes pelmennajában – amely oly kedves a szívének. Mindjobban távolodik az ifjúság, az ember egyre erősebben vágyik azokra a helyekre, amelyek ifjúságára emlékeztetik.

Hét órára szándékoztak jönni; Sztyepanov nem messze várt rájuk.

– Rendezzünk egy ünnepi lakomát, Levon – mondta Sztyepanov. – Az aktatáskámban van konyak, a pelmenyt pedig te fogod elkészíteni osztályon felüli minőségben.

– Ígérem, hogy a pelmeny rendkívüli lesz, extra finom – mondta Levon és kinyitotta a táskáját. – Nézzétek, vettem a piacon tejfölt, szalonnát, és kindzát meg másféle grúz fűszereket is.

– Az ébresztőóra minek? – csodálkozott Kosztyenko. – Még az esti programod alatt is előírásokhoz kötöd a felvételi idődet?

– Dehogy, ezt a ruhatárosnőnek, Kátya-néninek hoztam… Elvirának lengyel rúzst, Anna Pavlovnának hajhálót: azt mondják a hajháló hiánycikk.

Kosztyenko és Sztyepanov akkor összenézett, s azonnal lesütötte a szemét, mindketten szégyellték magukat és közben büszkék voltak Levonra.

Bementek a pelmennajába. Kátya helyén egy öregember ült, Elvira elutazott Gelendzsikbe, Anna Pavlovna meghalt…

– No mindegy – mondta Levon. – Az órát odaajándékozom az öregnek, hadd hallgassa a ketyegését… Semmi baj… De fogadjuk meg, hogy azért néha eljövünk ide, jó? Ha valaki nagyon jól, vagy nagyon rosszul érzi magát, rendben?

32.

A pelmennajából Larik telefonált Sztyepanovnak, aki félóra múlva szintén megérkezett.

– Mi újság, ezredes? – kérdezte élénk mosolyt erőltetve az arcára. – Elment az eszed? A divatot majmolod?

– Mit iszol?

– Kocsival vagyok.

– Hagyd itt a kocsit. Majd gyalog megyünk. Ami a divatot illeti, ez a Larik ijesztget engem. De én a saját orromnak hiszek. Nincs rákom. Érted? Nincs… És tegyünk pontot a kérdés után. Nem kell nyugtatni engem. Egészségedre, te firkász!

– A tiédre is, hekus! Meg a tiédre is, gyógynok!

A pelmeny már régen kihűlt, a tésztaburkolat szétmállott, látni lehetett a tölteléket – egy-egy csipetnyi darált húst.

Kosztyenko elmosolyodott.

– A szakács, adagonként legalább öt kopejkát keres tisztán.

– Miért nevetsz ezen, ezredes? – kérdezte Sztyepanov. – Menj a konyhába és tartóztasd le azt a tolvajt.

– És az engedély? Nincs hozzá felhatalmazásom, és ez nagyon jó, Mitya, hogy nem mehetek be a konyhába, csak úgy, ukmukfukk letartóztatni a szakácsot.

Sztyepanov rápillantott Kosztyenkóra, aki lefogyott az utóbbi napokban, s beesett szemét sűrű ráncháló fonta be. Irtózattal gondolta: „Szláva Kosztyenko, istenem, Szláva, úgy tetszik, mintha csak most végezte volna el az egyetemet, most vetné magát teljesen bele a munkájába!” Visszaemlékezett rá, hogy egy

évvel ezelőtt, Szláva csaknem naponta eljött érte, fölzavarta bánatából, hogy ne dermedjen az íróasztalán heverő papírjai fölé, elvitte uszodába, kényszerítette, hogy leússzon egy kilométert, futballozzon, s amikor megértette, hogy Sztyepanov végre magához tért és eltűnt a bánat a szeméből, ismét csak hetenként, vagy még ritkábban jelentkezett. Meglepő képessége volt ahhoz, hogy mindig éppen akkor jelenjék meg, amikor Sztyepanovnak rosszul ment a sora – vagyis nem tudott írni, amikor pedig nem írt, az élet szürkévé, kibírhatatlanná, unalmassá vált a számára. Sztyepanovnak Kosztyenko állandó erőt jelentett, amelyre mindenben támaszkodhatott. És ez a Szlávka Kosztyenko most tréfálni igyekszik, nem néz a másik szemébe, hogy el ne árulja félelmét, fájdalmát és kétségbeesését; nyugodtnak, magabiztosnak akar látszani. De Sztyepanov látja, hogy mindez nem úgy van, ismeri Kosztyenkót, azonnal észrevette, mennyire megváltozott Szláva egyetlen nap alatt – egy ilyen közönséges latyakos, rohangászós és váratlanul szörnyű nap alatt…

– Figyelj ide, literátorom – mondta Kosztyenko, rendelve még fejenként egy deci vodkát – tudod, mit csinálunk most?

– Iszunk.

– Te mindig pragmatikus voltál, Mitya

Iszunk, ez a taktika. De én a stratégiáról kérdezlek.

Larik közbeszólt. – A stratégia az, hogy holnap befekszel a kórházba, testvér.

– Egy hét múlva. Megállapodtunk. A stratégia abból áll, hogy téged most hazakísérünk. Utána Mityával van még egy elintéznivalónk.

– Nők után most hiába kódorogsz – morogta Larik.

– Ej, barátom, félrebeszélsz! – Kosztyenko elmosolyodott. – Az első nap óta, hogy összeházasodtunk Marjával, abszolút szabadnak érzem magam. És nem egykedvűen szabadnak, hanem valóságosan szabadnak, amilyennek minden férfinak lennie kellene. Akkor nem létezne házasságtörés. Úgy vélem, csak a cselekvés szül ellencselekvést, mint ahogy a raktárakat is az éhes emberek környékezik. Nem, Mityával mi most egy bizonyos házba megyünk. Ne haragudj, Larik, ott csak ránk kettőnkre van szükség.

– Nem kell, Mitya – mondta Kosztyenko, miután hazakísérték Larikot – nem kell. Hiszen látom. Őszintén mondom neked, csodabogár, én nem hiszem. Érted? Nem egyszerűen úgy, ahogy a tökfilkók nem hiszik. A logikám alapján nem hiszem. Nincs hozzá joga, hogy *az* legyen. Miért lenne az? Egyszerűen nincs rá szükségem, érted?

Miért lett volna rá szüksége Levonnak? gondolta Sztyepanov.

– Levon… más dolog – folytatta Kosztyenko, mintha csak meghallotta volna Sztyepanov kérdését. – Nálatok másként van, mint nálunk. Nektek egymással kell harcolnotok és ez keserves küzdelem, gyakran a legerősebbek maradnak alul – akik képtelenek az aljasságra, akik magukra vonják a csapást. Számomra minden győzelem – akár az üveg. Én nyugodtan alszom éjszakánként, nem kell kínzón emlékeznem azokra a csapásokra, melyeket az enyéimnek okoztam, hogy én győzzek. Értesz engem? Tudod, hová vezetlek most? Elviszlek Nágya nénihez. Itt lakik egy udvari épületben, kettesben az unokájával. A lányát is Nágyának hívták. Vigyázzva lépj, sok itt a gödör, kitörheted a lábad. Gyakran eljövök hozzájuk. Tizenhét éve

látogatom őket. Ha valami történik velem, Mitya, te patronáld őket. Fordulj jobbra, Mitya. Az építőipariak olyanok – akár a vandálok: mindent szétvernek, csatatér marad utánuk nem felvonulási terület.

Kosztyenko megállt egy apró, piszkos kapu mellett. Bágyadt lámpafény hullt az arcára. Szemei különösek voltak – hidegen, hunyorogva tekintettek Sztyepanovra.

Vajon, akik távozni készülnek, feltétlenül gyűlölni kezdik az élőket? Nem, Szlávka nem lehet ilyen, gondolta Sztyepanov. Vagy olyan törvény ez, amely mindenkire érvényes?

– Várj, Mitya. Várj egy kicsit, kifújom magam. Hallgass végig, azután mondd él a véleményedet, ez most nagyon fontos nekem. Emlékszel, hogy én nem utaztam el veletek Arhipovkába, amikor ti Levonnál, Fjodorovszkijjal, Cvetovval, meg az egész társasággal útra keltetek? Emlékszel?

– Emlékszem.

– Ez még ötvennégyben volt, akkor fejeztük be a tanulmányainkat.

– Miért beszélsz úgy, mint némely színdarabokban? „Szervusz, Kolja, emlékszel rám, én vagyok, a feleséged, Nyura…”

– Hallgass, Mitya, ne szakíts félbe, kérlek. Tudod, miért nem utaztam el veletek akkor? Szégyelltem a szemetekbe nézni. Emlékszel, elmeséltem, hogy lefogtam Sevcovot? Az az ügy még ötvennégyben kezdődött. Nágya – fejével a kapura bökött – kicsapongó életet élt, apró tolvajlásokból tartotta fenn magát, és szép volt, Mitya, de még milyen szép! És okos. Apja nem volt, éhezett, és kézről kézre járt. Behívattam kihallgatásra, az volt

életem első kihallgatása, s nem tudom miért, de Nágya olyan őszinte volt hozzám, annyira nyíltan beszélt az életéről… Talán, mert okosabb volt nálam, talán érdekesebbnek látott a többieknél, később ő tett fel nekem kérdéseket, Mitya… Szóval, másnap elmentem a főnökökhöz, kérve őket, hogy engedjük őt szabadon. Kinevettek és kész. Ki kellett vinnem Nágyát a tetthelyre, ahol a barátai tolvajkodtak. Elvittem, a gépkocsit elengedtem, az egész napot átsétáltam vele a városban: elmentünk a Tretyakovba, az Udarnyik Moziba, megebédeltettem egy kávézóban, fölültünk egy hajóra is. Azután arra kért, hogy vigyem el abba a bölcsödébe, ahol a fia, Kolja élt. A kerítésen át nézte a gyerekkocsikat, egyetlen könnyet se hullatott, csak akkor dermedt meg, amikor a gondozónők altatni kezdték a kicsinyeket. Jó otthonnak látszott. Másnap elárulta nekem, hogy Sevcov egy málnásban rejtőzik, akkoriban Froszka körül még voltak málnások. Nosza, razziát tartottunk, de lövöldözni kezdett és meglépett a csirkefogó. Nágya akkor fölajánlotta, hogy megkeresi Sevcovot – ő volt az első férfi az életében. Újra javasoltam, engedjük a nőt szabadon. Hümmögött a főcsoportfőnök, szentimentalizmussal vádolt, olyasmit mondott, hogy „ezek a borzas nőszemélyek csak a saját hasznukat nézik”, de azután mégis beleegyezett: a saját felelősségemre elengedhetem, de vigyázzak, ki ne törjem a nyakamat.

– Három nap múlva Nágya fölhívott telefonon. Eljöttem ide. Az anyja, Nágya néni teát tett az asztalra, s olyannak látszott, mintha félne valamitől, és elmenni készült, hogy magunkra hagyjon bennünket. Nágya erre tanította. „Maradj, mama – mondta akkor Nágya ülj le velünk, igyál egy csésze teát, hogy jól

megjegyezd ezt az embert magadnak." „Minek jegyezzem meg, kislányom? Most jött, azután elmegy…" „Így van, mama, de ő segített nekem. Én már nem tudtam magamon segíteni, nem volt erőm hinni az emberekben." Megittuk a teát, az anyja kiment a ház elé, hogy kiöblítse a csészéket, Nágya pedig azt mondja: „Megígérték, hogy ma elvisznek a szeretőmhöz, úgy látszik, találkozni akar velem, megkérdezni, hogy van a fiúnk. Hiszen a fiú tőle van." Valami új vonást fedeztem fel rajta, amikor megszólalt – hideg, kegyetlen vonást. „Holnap reggel betelefonálok – mondta – amikor még aludni fog. Majd erősen elaltatom." – .„Képes leszel ezután felhívni?" – kérdeztem tőle, és valószínűleg nem ügyeltem eléggé az arckifejezésemre – emlékszel Mitya, hogy megtanítottál pedig, hogy arra mindig ügyelni kell? „És amikor ő átadott a barátainak? Akár egy megunt párnát… Ő képes volt rá?" És látod, Mitya, nem bíztam benne, utána küldtem az embereimet. Nem hittem neki. Érted? A fiúk elkísérték egészen a házig, még ma is áll az a ház a Molcsanovkán, s onnan telefonáltak értem. Rohantam oda, a szobában ott feküdt Nágya, elvágott torokkal, a mellén papírlap: „Halál a szukákra!" Lehet, hogy Sevcov észrevette az embereinket, vagy a nő elmondta, hogy mi a véleménye róla – nem tudom, de máig érzem a bűnöm súlyát, Mitya. Talán emiatt kell most fizetnem? Hm? Azután egymagam elkaptam Sevcovot. Kész voltam a halállal is szembenézni… az egész tárát kilőtte a fickó, és a golyók egy centiméterrel fütyültek el a fejem mellett? Mit gondolsz, hm?

Kosztyenko nem várta meg Sztyepanov válaszát, belépett a kapun, becsöngetett a sötét viaszosvászonnal bevont ajtón. Amikor az öregasszony meglátta Kosztyenkót, örömében elsírta

magát, a szobából pedig kijött egy magas, karcsú, szép vonású fiú, rámosolygott Kosztyenkóra, aki átölelte őt, hirtelen lehunyta a szemét, és arcát odanyomta a fiú halántékához, mintha az kisgyerek volna…

Sztyepanovot furcsa érzés fogta el, amikor látta, hogy Kosztyenko átölelte a kamaszt, a bandita Sevcov fiát, és Nágyáét, aki azért halt meg, mert Kosztyenko nem tudott bízni benne…

33.

Reggel, miután visszatért a klinikáról, Kosztyenko szinte megrökönyödött, olyan meglepő eredménnyel zárult az a szakértői vizsgálat, amelyet Romanov ezredes, a Szocialista Tulajdonvédelmi Főosztály munkatársa vezetett. Bebizonyosodott, hogy a prigorszki gyárban nem használták ki a munkagépek termelési kapacitását, különösen nem az újonnan kapott, hiánycikknek számító gépekét. A hatalmas, krómtól és rozsdamentes acéltól csillogó aggregátok nem hoztak jövedelmet az államnak; ily módon ezek a gépek a nap minden órájában megkárosították az országot, hiszen a célszerűség mérlegén a nyereség hiánya, sohasem válhat „passzívvá", mindig is „aktív" kár marad.

Vaszilij Romanov, ez az okos, gyors felfogóképességű, jól képzett és vele született éles eszű ember, meggyőzően bizonyította, hogy a gyárban nincsenek rendben a dolgok, azt kellett megtalálni, hogy ez miben rejlik. Lehet, hogy mindennek a rossz gazdálkodás, a hanyagság az oka, de az is lehet, hogy visszaélésről van szó.

Kosztyenko gyorsan fölállt az asztala mögül és fölment a harmadik emeletre. Megfigyelte, hogy ugyanolyan gyorsan lépkedett a lépcsőn, mint régebben, s egyáltalán nem félt attól, hogy a fájdalma kiújul. Így is kell, gondolta Romanovhoz igyekezvén, különben olyan levert, boldogtalan pácienssé válok, aki úgy néz orvosára, mint az ártatlanul letartóztatott – a nyomozóra.

– Vászja – mondta Kosztyenko – nem sajnáltam négyszáz lépést, hogy személyesen köszönetét mondjak és térdet hajtsak előtted.

– Látod, kedves barátom, jólesne téged fél térden látni – kezdte Romanov, úgy beszélve, mintha énekelne minden mondatot, s mondatai olyan kellemesek és ravaszak voltak, akár egy konspiratív lakás –, de nem illet köszönet! Magamnak is szörnyen érdekes volt ez a vizsgálat.

– Mindent kifejtettél a szakvéleményben?

– Tudod – énekelte tovább Romanov –, nem lehet mindent kifejteni, mert hiába vannak emócióim, azok nem bírják el egy jelentés érdes nyelvét.

– Most jön hozzám éppen ennek a gyárnak az igazgatója, Vászja. Nem segítenél nekem beszélgetni vele?

– Beszélgetni nem érdemes vele, Szláva. Ki kell őt hallgatni. Azután leültetni. Ott panama folyik, Szláva. Óriási panama.

– És ha nem ültetjük le? Ha becsukom, az nem hasznos nekem. Látnom kell, hogyan viselkedik otthon. Vagy úgy gondolod, hogy gyorsan el tudja tüntetni a nyomokat és megnehezíti a nyomozást?

– Tudod – énekelte készségesen Romanov –, itt a gazdaságról van szó. Ezt ne vedd sértésnek. És komoly bűntényről, Szláva. A gazdaságot nagyon gyorsan szét lehet zilálni, rendbe hozni, sokkalta nehezebb, barátom. A te igazgatód legalább egy éve semmit sem csinál. A mi termelésünk és ellátásunk szférája elég bürokratikus, emiatt néha dühönghetünk is, azt viszont garantálja, hogy a fosztogatókat elfogjuk, feltétlenül elfogjuk.

Hogy a jelen esetben mi volna a jobb, nem tudom. Vagy talán tudom, de félek elmondani neked.

– Nézd meg az én páciensemet, Vászja, jó? Azután elmondod a véleményedet. Hiszen ismered az ügy lényegét…

34.

Pimenov láthatólag összerezzent, amikor Kosztyenko, megismertetvén vele a szakértői véleményt (a gyár raktárablakainak védőrácsait és a zárakat rendben találtuk, a tulajdonvédelmi intézkedések betartása előírásszerű), elővett egy másik, vastag, több száz ívet tartalmazó dossziét, és azt mondta: – Ez pedig itt a gazdálkodási szakvélemény, Pimenov elvtárs. Szeretnék pontosítani egy sor kérdést. Ha sikerül mindent megbeszélnünk, akkor még ma hazamehet.

– Ki lehet térni egyetlen napon ennyi dokumentumra, Kosztyenko elvtárs? – szörnyűlködött Pimenov. – Ehhez egy hét is kevés lenne!

– Bennünket most csak az eredményességre vonatkozó adatok érdekelnek – szólt közbe Romanov –, nincs értelme részletekbe bocsátkozni.

– Romanov elvtárs közgazdász – magyarázta meg Pimenovnak Kosztyenko –, segített nekünk a szakértői vizsgálatban. Nincs kifogása ellene, hogy most is segítsen nekünk?

– Istenem, hogy is lenne kifogásom? Tessék, hadd segítsen ön, Romanov elvtárs, közelebbről milyen képesítésű szakterületre specializálta magát?

– Az én szakterületem nagyon széles, Pimenov elvtárs.

– Szintén munkatárs?

– A közgazdasági tudományok kandidátusa vagyok. Témám a termelési kapacitás kihasználása.

Közelítenek az átkozottak, értette meg Pimenov, bekerítenek. Csak engednének haza, csak engednének haza!

– Tessék, írja alá ezt a nyilatkozatot, a hamis vallomás következményeiről – mondta Kosztyenko –, és máris kezdjük. Hogy lehet pontosan megfogalmazni a kérdést – fordult Romanovhoz – a szerszámgépekkel kapcsolatban?

– Engem, mint szakértőt az érdekel, Kosztyenko elvtárs – válaszolta Romanov kissé félrehajtott fejjel és összehúzott szemmel –, ismeretes-e az igazgató előtt a gyárba érkezett gépek kapacitása?

– Akkor hát megfogalmaztuk a kérdést. Tessék, Pimenov elvtárs.

– Valamit nem értek, Kosztyenko elvtárs, miért van erre szükségük? Nem értem, hogy mi köze ennek a kérdésnek azokhoz a kövekhez, amelyeket mutattak nekem?

– A kövek a maga üzeméből származnak, nem?

– De igen, hogyne!

– Ezért érdekel bennünket minden, ami a maguk gyárával kapcsolatos: ha azt állítja, hogy a raktárhelyiségekből nem tulajdoníthatták el azokat a köveket, ha a raktárakba csak megbízható emberek léphettek be, akkor végig kell mennünk minden vonalon. Így már érti a kérdést?

– Mit nem érthetnék rajta? Természetesen értem. Hogy ne ismerné egy igazgató a szerszámgépei kapacitását? Azonkívül én nem egy holmi tintanyaló tisztviselő, vagy tudós vagyok, magam is a gépek mellől jöttem.

– Hagyjuk a lírát, Pimenov elvtárs! – Kosztyenko arcára kényszerített egy mosolyt. – Szóval, ismeri a gépek termelési kapacitását?

– Természetesen.

– És valamennyi új gép kapacitását is, amely a gyárba érkezett?

– Igen, ismerem.

– Összhangba hozta az új gépek kapacitását az árutermelési tervekkel?

– Ezzel egy egész osztály foglalkozik.

– És maga?

– Megbízom a munkatársaimban.

– Látja – kapcsolódott be Romanov – ezek a kérdések engem is foglalkoztatnak, mint közgazdászt, különösen az új gazdasági reformmal kapcsolatban. A gazdasági vezetők nálunk gyakran kikönyörögnek gépeket maguknak „tartalékba". De az ilyen vezetők a tervükbe is bekalkulálják a „tartalékot".

– Másként nem megy – Pimenov elmosolyodott. – A tartalék nem húzza a zsebet.

– Akkor semmit sem értek, Pimenov elvtárs. A beérkezett mutatók alapján, a munka termelékenységének a gyárában és a hozzá tartozó műhelyekben hat százalékkal kellett volna növekednie. De csak másfél százalékkal növekedett. Mivel magyarázza ezt?

– Ki hozta ki ezt a hat százalékot?

– A közgazdászok – mondta Romanov. – Számítógéppel ellenőriztük az adatokat.

– Majd ha minket is ellátnak elektronikus számítógépekkel, akkor mi is így fogunk számolni. De amíg a golyós számológépen végezzük az elosztást, s ez nem csak az én gyáramban van így – érdemes belelapozni a Pravdába addig mindig felvetődik az elektronikus számológépek kérdése!

– Ebben igaza van – jegyezte meg Romanov egyetértőn – ez vitathatatlanul általános probléma.

– Látja, maguk közgazdászok segíthetnének nekünk. Mi fizetjük az útiköltséget, csodálatos vendégházunk van, eljönnének hozzánk egy-két hónapra és átadnák a tapasztalataikat.

– Van még egy kérdésem – szakította félbe Kosztyenko – az új gépek három éve kezdtek érkezni magukhoz; mikor készítették el a rekonstrukció tervét?

– A jó gazda legalább egy esztendővel előbb felkészül mindenre, Kosztyenko elvtárs.

– Ez azt jelenti, hogy három évvel ezelőtt már kész volt a rekonstrukciós tervük?

– Hogyne! Természetesen.

– Megismerkedhetnék vele?

– A fejünkben volt ez a terv, a fejünkben, Kosztyenko elvtárs.

– Akkor nem értem, milyen alapon kaptak különleges gépeket? Gondolatok alapján – legyenek azok bármilyen érdekesek is csak nem oszthatják el a szerszámgépeket?

Romanov helyesbített:

– Kiutalják, Vlagyiszláv Nyikolajevics. A gépekről azt mondják, hogy „kiutalják”. Elosztani, a kiskereskedelmi árukat szokták. A központi alapokból biztosított berendezéseket a tervezési főhatóság megfelelő határozata alapján utalják ki.

Kosztyenko meg volt győződve róla, hogy Pimenov régen várja azt a kérdést, ki utalta ki neki a szerszámgépeket, és jó előre fölkészült a megválaszolására. Ezért Kosztyenko váratlan támadásra határozta el magát:

– És mi van Nalbandovval?

– Ki… kivel?

Hoppá, figyelt fel Kosztyenko, most összerezzent! Megzavarodott az érdemes direktor, akkor jól léptem. Továbbra is két irányban kell haladnom. Amelyik elvezet Nalbandovhoz is, Proszkurjakov halálához is. Igen, ezt kell folytatnom.

– Vlagyiszláv Nyikolájevics – énekelte Romanov –, ha megengedi, én most elmegyek, értekezletem lesz.

– Igen, igen, köszönöm, Vaszilij Szilics!

Mi van, kandidátus, a belépődet nem láttamoztatod? gondolta Pimenov, elnézve Romanov után sandítva. Vége! Bekerítettek!

– A belépőt a titkárságon írják alá – mondta Kosztyenko.

– Nem felejtettem el – válaszolta Romanov és kilépett az irodából.

Vagy csak pánikba estem? lélegzett fel Pimenov. Beijedtem? Lehet, hogy nem szorítottak sarokba? Lehet, hogy ez a hosszú sátánfajzat valóban kandidátus?

– Ott tartottunk – folytatta Kosztyenko –, hogy Nalbandov felől érdeklődtem.

– Igen, igen, értem. Pontosan mi érdekli? Jó dolgozó. Kiváló dolgozó.

– Nem, az érdekel, hogy hol van most?

– Beteg. Kiszállásra utazott és megbetegedett. – Pimenov alig észrevehetően elmosolyodott. – Azt hiszem, a szívével lehet valami. Lobbanékony ember.

– Maga nem látogatta meg őt?

– Hol?

– Hát, hol van most?

– Nem tudom.

– Régóta beteg?

– Talán egy hete.

– Ki helyettesíti őt a gyárban?

– Ez a hogy is hívják… Afonyin. Nyugdíjas, komoly ember. Csak nem Afonyinra gondol? Nem, ő hajlíthatatlan jellem, a legbecsületesebb párttag.

– A múltkor nem említette a nevét.

Megcsörrent a telefon.

– Szláva – énekelte Romanov a kagylóba –, érdekes ember ez a mai páciensed. Nagy ügybe keveredett. Még egyszer belenéztem a szakértői jelentések másolataiba. Ez a te Pimenovod jócskán a markában tartotta az elhunyt Proszkurjakovot. Bízd meg a beosztottaidat, hogy érdeklődjenek a főigazgatóságon az elhunytról. Megállapodásuk volt, Szláva.

– Mondja, Pimenov elvtárs – tette le a kagylót komótosan Kosztyenko –, hogy van ez; már napok óta nem jelentkezik Nalbandov, és maguknál senki sem nyugtalankodik egy ember miatt?

– Fiatal ember, Kosztyenko elvtárs, és ilyesmi még soha nem fordult elő nála.

– Hát az a szép lengyel nő?

– Neki? Lengyel nő? – Pimenov előrehajolt. – Egy külföldi?

– Maga általában jól ismerte Nalbandovot?

– Egész jól.

– Akkor miért nem kérdezett egyszer sem róla?

– Én? Miért kellett volna öntől kérdeznem róla?

– Pimenov elvtárs, magának nem egy egyszerű járókelő mutatta meg azonosításra Nalbandov fényképét, hanem a rendőrség munkatársa. Kérték, hogy azonosítsa a fényképet?

– Igen.

– És maga még ezután sem nyugtalankodott a sorsa miatt?

– Nem is gondoltam, hogy valamilyen lengyel nője van.

– Nem neki volt, hanem az Ál-Dimitrijnek – mondta Kosztyenko és Pimenov elé tette Urusadze igazolványát Nalbandov fényképével.

– Idegen igazolvánnyal tartózkodott Moszkvában a maga műszaki ellenőre.

– Tényleg ő az? Valóban ez a gazember fosztogatott volna? – kérdezte Pimenov és bizonytalanul nézett Kosztyenkóra, igyekezvén kiolvasni a szeméből, mit várhat még.

– Próbáljon visszaemlékezni: azelőtt is gyakran meghosszabbította ez a Nalbandov a kiszállását?

– Nincs mire emlékeznem: soha nem fordult elő ilyesmi.

– Milyen ügyben küldte olyan gyakran Moszkvába a műszaki ellenőrzési osztály vezetőjét?

– Én? Én nem küldtem.

– Akkor ki?

– A helyettesem.

– Maga csak tudott róla?

– Én? Tudtam. De apró dolgokba nem avatkoztam bele – azért megy, mert szükséges. Egyébként olyan napokon utazott el, amikor nem ment ki áru a gyárból. Ilyenkor nem volt szükség rá, hát elutazott. Diplomás mérnök, hadd nézze meg az újdonságokat, ez később hasznos lehet.

– Az újdonságokat állami költségen nézte meg?

– Itt nincs mit titkolni, nem a saját költségén utazott. Ez természetesen nem helyes, ebben igaza van.

– Pontosabban ez a pénzügyi fegyelem megsértése, amiért felelősséggel tartozik. S végül: átnéztem egy sor dokumentumot. Furcsa dolog derül ki belőlük. Proszkurjakov három év alatt több gépet utalt ki magának, mint az összes többi üzemnek.

– Akkor azt is nézze meg, hányszor elutasított engem ez a Proszkurjakov! A halottról vagy jót, vagy semmit, de mennyi időt töltöttem el az előszobájában, s hányszor mutatott ajtót nekem!

– Olvastam ezeket az elutasításokat. Az ostobaságokra vonatkoztak. Vagy a nyilvánvalóan túlzott kérésekre. Ugyanakkor maga olyan hiánycikkeket kapott, amelyekre a prigorszki gyárban nem is volt szükség.

– Egyszerűen nem tudom, mit válaszoljak erre a kérdésre, Kosztyenko elvtárs.

– Gondolkozzék csak.

– Nincs min gondolkozni. Furcsának találom a kérdést. Bizalmatlanságot látok benne.

– Jól látja.

– Hogy értsem ezt?

– Ahogy mondom. Miért volt szüksége olyan gépekre, amelyek számára hely sem volt az üzemében?

– És a kooperációt mivel oldottam meg?

– Hogyhogy?

– Más műhelyekkel kooperáltam, amíg a gyári rekonstrukció megvalósul.

– Kié volt a nyereség: a magáé, vagy a műhelyeké?

– Erre most nem emlékszem pontosan. Ön mindent jegyzőkönyvbe vesz, nem akarok a hasamra ütve válaszolni. Engedje meg, hogy fölhívjam a gyárat és akkor megadom a hivatalos tájékoztatást ezekkel a gépekkel kapcsolatban.

– Prigorszkra három órát kell várni, túlterheltek a vonalak.

– Akkor sürgős beszélgetést rendelek. Ez az ügy kellemetlen fordulatot vett. És Nalbandovval is elkeserített engem. Amikor megmutatták nekem a fényképét, természetesen azonnal fölismertem, de az ottani rendőrség vezetője megnyugtatott. „Semmi különös nem történt vele” – mondta. Most meg összejöttek a dolgok. Jaj, a szívem azonnal kiugrik a helyéről. Nincs önnél nyugtató, Kosztyenko elvtárs?

– Sajnos.

– Akkor leszaladok a patikába, ha megengedi.

– Tessék, itt mellettünk, a Herzen utcában talál gyógyszertárat.

35.

Pimenov azonban nem tért vissza Kosztyenkóhoz. Nem mutatkozott a szállodában sem. Kosztyenko végigtelefonálta a kórházakat és a halottasházakat – Pimenovot nem találta meg. Este kilenckor körözést adott ki, de másnap reggel K-vonalon telefonált a prigorszki rendőrség parancsnoka és csaknem nevetve közölte, hogy nem érti, miért kellett körözést kiadni Pimenov ellen, amikor az ott van a saját irodájában és rendkívüli értekezletet tart.

– Milyen értekezletet? – érdeklődött Kosztyenko. – Mi a témája?

– A témája fontos: Harc a hanyagság ellen. Meghívott embereket a területi tervbizottságtól, tőlünk, a városi pártbizottságról és mindent átszőröz, mondván, hogy folt esett a nevén.

– Értem – mondta elgondolkozva Kosztyenko és kezével óvatosan megérintette a bordáit; a klinikán ma ugyancsak megnyomkodta őket Ivanov, úgy, hogy a tompa fájdalom most az egész gyomrára kiterjedt. – Értem – ismételte meg –, szóval ezt eszelte ki. Kérem, hogy tartsák rajta a szemüket.

– Hogyan?

– Nem világos? Tartsák megfigyelés alatt.

– De hiszen visszautazik Moszkvába. Azt mondta, csupán három órára repült haza, hogy értekezletet tartson, előkészítse a dokumentumokat, s nyomban visszarepül.

– Kísérjék el egészen a repülőgépig.

– A jóváhagyás?

– Hivatkozzanak rám.

– A hivatkozás nem dokumentum, Kosztyenko elvtárs. Mit ér a hivatkozás írásos megerősítés nélkül? Azt nem lehet az ügyirathoz csatolni.

– Helyes! Tegye le a kagylót, hamarosan visszahívom, és adok egy hivatalos telefontáviratot.

– De vegye figyelembe, hogy Pimenov a mi körzetünkben tekintélyes és tiszteletre méltó személyiség. Fényképe állandóan kinn van a dicsőségtáblán. Nekem… értesítenem kell a területi pártbizottságot.

– Értesítse, ez minden tekintetben jó lesz. Azt is mondja meg, hogy Pimenov bűnvádi felelősségre vonásra kerül. Holnap elküldöm a rendelkezés másolatát.

Lehet, hogy most el kell repülnöm Prigorszkba? – töprengett Kosztyenko, helyére téve a telefonkagylót. Hiszen Pimenov nem azért rohant oda, hogy értekezletet tartson, ez a napnál is világosabb. Nalbandov-Urusadze. A hétszázát, ezért repült oda! Miért is másért? Úgy gondolná, hogy egyetlen nap alatt rendbe hozza a dokumentációját? Ez naiv dolog, ő pedig ért az ügykezeléshez. Csak Nalbandov. Rá fogja venni, hogy vállaljon mindent magára. Hol van Nalbandov? Lehet, hogy Pimenov lakásán rejtőzik? És ha az igazgató elhatározza, hogy véglegesen „elrejti” őt? Csábító gondolat lehet az egész sikkasztást egy hulla nyakába varrni.

Nem, egy ilyen színvonalú gazdasági vezető nem szennyezi be vérrel a kezét, neki nem kell gyilkolnia. Valami mást talál ki. De mit?

Kosztyenko ismét fölhívta Prigorszkot.

– Figyeljen ide, őrnagy – mondta –, még egy kérésem van magához. Nalbandovról nem tudnak semmi újat?

– Semmit.

– Vizsgálják át gondosan Pimenov lakását, hátha ott van.

Kosztyenko nevetést hallott a vonal túlsó végéről: nyilván az őrnagy nevetett, tenyerével elfödve a kagylót.

– Értettem, ezredes elvtárs – mondta aztán köhécselve az őrnagy – megcsinálhatjuk, ha úgy gondolja.

– Úgy gondolom – mondta ingerülten Kosztyenko. – Nalbandov a maguk körzetében tartózkodik.

– Ez kinek a véleménye?

– Az enyém. Az én véleményem. És méltóztassék eligazítani a munkatársait. Világos? Nalbandov valahol a maguk körzetében tartózkodik, és nekünk feltétlenül szükségünk van rá. Holnap odarepülök, a reggeli gépre rendelek jegyet.

36.

Az értekezlet után Pimenov visszatartotta a gyárőrség parancsnokát és az igazgatóhelyettest és ezt mondta nekik:

– Azonnal indulok a repülőtérre, elvtársak. Visszamegyek Moszkvába, kiiszom a keserű poharat. Amit mondani akarok maguknak… Még ma tartsanak műhelygyűléseket az éberségről. Ez egy. Utasítsák a gyárőrséget: tartóztassanak fel minden gyanús egyént, akit észrevesznek a gyár területén, vagy a kerítés mentén. Ellenkezés esetében – lőni! Lelőni a gazembert! Egy banditának nem okoz nehézséget, hogy másolatot készítsen a raktárak kulcsairól. A rendőrség megvizsgálta, nem történt-e betörés. Miért kellett volna feltétlenül betörni? Közülünk is készíthetett valaki kulcsmásolatot – akkor hiába keresik a betörés nyomát. A gyárőrség ellenőrizze a fegyvereit, gondolom valahol bezsírozva hányódnak. Te pedig – fordult Pimenov a helyetteséhez, Guszevhez – gondoskodj róla, hogy közgazdászaink holnapra végezzenek az elszámolással. És hogy a kalkulációkból világos legyen – a kooperáció haszna is, a közvetlen kapcsolatok szükségessége is, hogy mindenki számára világos legyen, aki minket kompromittálni akar – mi mindig óvtuk, óvjuk és a jövőben is óvni fogjuk a népvagyont. Mindig az vezérelt bennünket, hogyan lehet a dolgokat jobban végezni. Ha nem igyekeztünk eléggé, javítsuk ki a hibákat, mutassanak rá a hiányosságokra, de nem engedjük meg, hogy alaptalan gyanúsítgatásokkal befeketítsék az egész kollektívát, nem olyan időket élünk…

37.

Előző éjjel, miután visszarepült Prigorszkba. Pimenov elhatározta, hogy azonnal fölmegy a hegyekbe. Kigördítve a fészerből motorkerékpárját, figyelmeztetni akarta a feleségét, de a ház ablakai sötétek voltak – az asszony korán lefeküdt aludni. „Még sötétben visszaérek – gondolta – azt sem fogja tudni, hogy este van-e, vagy reggel. Semmi baj, az a legfontosabb, hogy eljussak a hegyekbe, mielőtt még lefogna valaki.” Megnézte a fészerben, hogyan borítja be a tűzifa a rejtekhelyet, eltöprengett egy pillanatig, ne vegye-e magához a pénzt és az aranyat, de úgy döntött, hogy nem érdemes – a rejtekhely megbízható, amúgy sem kerül sor házkutatásra, különösen azután nem, amihez hozzáfogott.

A sokat tapasztalt, sajátosan okos, gyors döntésű és logikai ítéleteiben pontos ember, Pimenov, felépítve most viselkedésének fonalát, olyan hibát követett el, ami mindazokra jellemző, akik tudatosan léptek a bűn útjára. Figyelmen kívül hagyott egy lényeges körülményt: minden bűntény kiderül – előbb vagy utóbb, de feltétlenül kiderül, mert a bűnözőket összekötő titok mindig gyöngébbnek bizonyul az embereket összekötő világos törvénynél.

Réggel öt órakor Pimenov hazatért, visszatette motorkerékpárját a fészerbe, s vigyázva, hogy föl ne ébressze a feleségét, maga is lefeküdt. De egyetlen pillanatra sem tudott elaludni.

Ó, az ördöngösök, gondolta Pimenov, óvatosan elmozdulva felesége mellől, mindenütt körül vagyok velük véve. Követik egymást, elállják egymás útját, mintha nem mind a földben végezné. Proszkurjakovval való kapcsolatomat ki tudom magyarázni, ez tény. Miért nekem juttatta a gépeket? Mert ez kiváló üzem, ki másnak adta volna? Akik állandó lemaradásban vannak? Csakhogy erről nem én fogok beszélni, hallgassák meg a közvélemény hangját. Kutathatnak az irattárban is, az csak jó nekem. Nem, most Nalbandov elintézése a legfontosabb, adja isten, hogy minden úgy sikerüljön, ahogy elterveztem. Akkor tiszta leszek. Jól tettem, hogy Sztyopikra, a bátyjára hivatkoztam… Ezt azonnal bevette. Most mindent megtesz, csak ne hozza szégyenbe őt. A kígyó, most a saját bőréért remeg: „És ha az őrség észrevesz?" Buta fráter, befolyásolható. Más az ő helyében könyörgött volna: „Távolítsd el az őrséget, vedd el a lőszert tőlük…" Ez hisz a minden garancia nélküli becsületszavamban; úgy gondolja biztos, hogy én valóban mindkettőnkért izgulok… Legföljebb hanyagságért felelősségre vonnak, tegyék csak, végtére is ez nem nagy ügy. Ah, Nalbandov, Nalbandov, hogy nyüszített az a disznó! Fizessen csak a hazugságáért! „Ugye, jóra fordul minden?" És hogy nézett rám. Akárha Mózes prófétát bámulná… Áruló féreg! Jól mondják: mindenkinek meg lehet bocsátani, csak az árulónak nem. Elhordta a köveket a raktárból a disznó, a cicababáinak! A pénz nem volt elég neki! Igényes, nagy lábon akar élni! És ha életben marad? Ha csak megsebesült?…

Pimenov elhidegülő ujjaival idegesen előhúzott egy cigarettát. Akkor mi lesz? Ha ilyen vadbarom volt korábban, akkor pont

most félholtan tenne észről tanúbizonyságot? Nem, nem szabad, hogy fecsegőként másszék ki a szorult helyzetből, jobb ha elhallgat. Olyanok ezek, mint a svábbogarak: mozgatják a bajuszukat, de ha veszély közeledik – a hátukra fordulnak.

Pimenov óvatosan fölkelt az ágyból, felöltözött, és kiment a fészerbe. Ott, szétrakva a fahasábokat, leereszkedett a feltárulkozó nyílásba. Megragadta a pénzzel és arannyal telt bőröndöt, letörölte róla a port, s bevitte magával a házba.

Nyolc órakor az igazgató már a gyárban volt. Fél kilencre kibővített értekezletet hívott össze, megkérve a titkárnőt, hogy hívja meg rá a társadalmi szervezetek képviselőit is, mert a sürgős és aggasztó ügyről mindenkinek tudnia kell, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket”.

38.

Aznap este öt órakor, a Belügyminisztérium eligazítójából, Pimenov felhívta a bűnügyi osztály ügyeletesét:

– Kérem, elvtárs, mondja meg Vlagyiszlav Nyikolajevics Kosztyenkónak, hogy Pimenov telefonált. Holnap reggel mindent megmagyarázok neki. Éppen most érkeztem Prigorszkból, egyenesen a repülőtérről. Tegnap rendetlenkedett a szívem, csak estére lettem jobban. Az éjszaka dolgoztam, hogy ne jöjjek üres kézzel. Kérem, feltétlenül hagyjon egy cédulát Kosztyenkónak, hogy már Moszkvában vagyok és reggel kilenc órára adjon le a részemre belépőt. Elnézést, kivel beszéltem? Reznyikov elvtárssal? Köszönöm, Reznyikov elvtárs. Hol szálltam meg? Még sehol, ha kapok szobát, közölni fogom. Tudja, milyen nehéz a szállodákban szobát szerezni. Viszontlátásra, Reznyikov elvtárs.

Végre, gondolta Pimenov, letéve a kagylót, végre van alibim! Most már csak ki kell várni, hogyan alakulnak az események.

Kilépett az előcsarnokból, rápillantott a Belügyminisztérium nagy, fehér-sárga épületére, és szívébe hirtelen félelem nyilallt: Lehet, hogy mindent elrontottam? Kivel is pereskedem, istenem? Talán visszakoznom kéne? De hogyan? Késő… Elintéztem a dolgot, visszaút nincs.

39.

Lomer Moradze megsimogatva pelyhes kecskeszakállát, még egyszer nehéz-sötéten rápillantott Szuhisvilire, és köhécselve megkérdezte: – Nem teljesen értem látogatásának célját, ezredes elvtárs. Valószínűleg nem azért jött ide, hogy megmássza a hegycsúcsot?

– Be se venne a csapatba. Nem olyan a felszerelésem.

– Ez nem volna akadály, bőséges készletem van, tudnánk felszerelést adni. Balesetünk nem volt, betörés, banditatámadás sem – ezért nem világos előttem, mi érdekli önt?

– Az az útvonal érdekel, amelyen Kesalava bejárta a hegyeket.

– Kicsoda?

– Kesalava. Viktor Kesalava.

– Ő nem járt a hegyekben. Beteg ember, neki veszélyesek a mi hegyi túráink.

– Akkor miért utazott ide?

– Ez kihallgatás?

– Beszélgetés. Mondjuk, hogy beszélgetés.

– Bocsánat, ezredes elvtárs, de én nem szívesen beszélgetek a rendőrség munkatársaival.

– Miért nem?

– Nagyon nem szeretem a rendőrséget. Nem bízom az embereiben.

– Megmagyarázná, miért?

– Ez hosszú, régi és szomorú történet.

– Szívesen meghallgatnám ezt a hosszú, régi és szomorú történetet.

– Rendben van. Elmesélem. Elmesélem, de kívülállóként, elbeszélő stílusban. Beleegyezik?

– Hogyne. Dohányzik?

– Nem, köszönöm.

– Én rágyújthatok? – kérdezte Szuhisvili.

– Tessék… Gyufája van?

– Nincs…

– Nekem sincs gyufám – válaszolta Moradze, holott Szuhisvili jól látta azt a doboz gyufát, amely a gyertya mellett hevert az ablakpárkányon, és Moradze tudta, hogy Szuhisvili látja a gyufát.

– Akkor elmondom az okát, miért nem szeretem önöket – folytatta Moradze komótosan.

– Képzeljen maga elé egy huszonöt éves fiatalembert, az alpinista sport mesterét, aspiránst, öt perccel a kandidátusi cím előtt, aki éppen hogy visszatért Indiából, ahol megbirkózott egy hétezer méter magas csúccsal és aranyérmet hozott Tbiliszibe… El tudja képzelni?

– Megpróbálom.

– El kell képzelnie ezt az embert, az örömét és büszkeségét, azt, hogy szinte a mámoros boldogság állapotába került. Azt hiszem, ezt nem olyan nehéz elképzelni… ön nem alpinista, de bizonyára átélte már ezt az érzést, mondjuk, amikor jutalmat kapott egy bűntény százszázalékos felderítéséért.

– Tegyük fel.

– Figyeli, hogy meg tudom magát sérteni úgy, hogy közben nem szegem meg a Büntetőtörvénykönyv paragrafusait?

– Igen.

– Nos, ez a fiatal bajnok, miközben a kávéházban ülve várta a barátait, lehajtott néhány konyakot. Aztán kimegy a mellékhelyiségbe, ahol hozzácsatlakozik három jóképű, sportos típusú fiatal és az egyik megszólítja: „Figyelj, barátom, olvastuk, hogy Olaszországba utazol sziklát mászni. Ott elkelne neked a dollár, különösen amikor lemászol a hegyekről. Nekünk van dollárunk, az ára – egy a hathoz." Természetesen a mi bajnokunknak hallgatnia kellett volna, vagy csöndben elsomfordálnia. De őt a jó és a hősiesség szellemében nevelték, így elhatározta, hogy föltartóztatja a seftelőket. De azok erősek voltak – említettem, hogy sportembernek néztek ki. Egyszóval, amikor a motorkerékpáros rendőrök megérkeztek, csak a bajnokunkat vitték el, a seftelőket pedig megkérték, hogy tegyenek írásos vallomást a mi sportmesterünk huligán cselekedetével kapcsolatban. Hiába erősítgette, hogy ennek a söpredéknek a zsebei tele vannak dollárral, bajnokunkon valóban érződött a konyak, az üzérek pedig nem isznak munka közben. Az őrszobán az alpinista kiabálni kezdett, követelte, hogy vegyék őrizetbe a valutázókat, de Nyenahov kapitány, az ügyeletes, a hangoskodásért átvitette őt az egyik cellába. A baj csak fokozódott azáltal, hogy a hegycsúcsok meghódítója otthon hagyta a hatéves unokahúgát. Egyedül hagyta – kérem, hogy ezt jegyezze meg. És kénytelen volt ismét kiabálni: „Legalább telefonálni engedjen, hogy a szomszédok vegyék magukhoz a kislányt." Nyenahov kapitány nem engedte meg a hangoskodó aspiránsnak a telefont. Ekkor hősünk gorombáskodni kezdett a kapitánnyal. Ezért másnap reggel átvitték a börtönbe, onnan a bíróságra, ahol

megkapta a maga két évét huligánkodásért. Ebből azt is megértheti, hogy nem utazott el Olaszországba és nem védte meg a kandidátusi disszertációját sem. Később, míg az igazságért a börtönben ült, őrizetbe vették a valutázókat is.

– Mikor történt ez? Miután azokat a valutázókat letartóztatták, nem fordult a rendőrséghez?

– Én sohasem fordulok a rendőrséghez. Semmilyen ügyben. És nagyon reméltem, hogy itt, kétezer méter magasan a tengerszint felett, a rendőrség sem fog soha hozzámfordulni.

– Értem mondta elgondolkozva Szuhisvili, odament az ablakpárkányhoz, fölvette a gyufásdobozt és rágyújtott. – Megértem magát.

Moradze ásított egyet, majd tüntetően ránézett az órájára.

– Nem sokáig tartom fel – mondta Szuhisvili. – De mégis ki kell kérdeznem, mert maga az egyike azoknak, akik őrizetbe vétele előtt, utoljára látták Kesalavát.

– Őrizetbe vették?

– Igen.

– Kesalavát? Valutázásért?

– Nem, ez egy kicsit más ügy.

– Milyen, ha nem titok?

– Nem titok. Erőszakos nemi közösülés kísérletével vádolják.

– Nevetséges!

– Miért?

– Mert a nők ragadtak volna rá, de ő közömbös volt irántuk.

– Jegyzőkönyvbe vehetem *ezt* a válaszát?

– Nem. Nem fogok felelni a kérdésekre.

– Köteles válaszolni a kérdéseimre, mert úgy jöttem magához, mint tanúhoz.

– Ám legyen. Akkor kérdezzen.

– Mikor látta utoljára Kesalavát?

– Nem emlékszem.

– Ebben, vagy a múlt hónapban látta őt utoljára?

– Nem emlékszem.

– Nyolc nappal ezelőtt volt itt.

– Ismétlem, hogy nem emlékszem.

– A maga szobájában aludt?

– Az én szobámban mindig alszik néhány ember. Meg a verandán is. Nem emlékszem, hogy aludt-e nálam Kesalava.

– De járt magánál.

– Járt.

– Ezt fölveszem a jegyzőkönyvbe.

– Vegye.

– Milyen időpontban érkezett?

– Nem emlékszem.

– Egyedül vort?

– Erre nem figyeltem.

– Hozott valamilyen holmit magával?

– Nem emlékszem.

– De akar emlékezni?

– Aligha.

– Aligha… – elgondolkozva ismételte meg Szuhisvili. – Milyen feltételek között tudna emlékezni?

– Azt képzeli, hogy ki akarom alkudni a rehabilitációmat?

– Nem képzelek semmit, csupán föltettem a kérdést.

– Ha bizonyítékok alapján leleplezi Kesalavát, ha valóban bizonyítja a bűnösségét, akkor lehet, hogy visszaemlékszem látogatásának bizonyos körülményeire. De most, bocsásson meg, ideje lefeküdni. Egy órával ezelőtt megvolt a takarodó, mi szigorú rendben élünk. Ha óhajtja, holnap este folytathatjuk a beszélgetést, ha visszavezettem az embereket a hegymászásból. Látja, megengedtem magamnak azt a gondolatot, hogy otthon maradt egy kis rokona, s egy bizonyos Nyenahov nem engedi meg Kesalavának, hogy fölhívja a szomszédait.

– Viszontlátásra! – mondta Szuhisvili s felállt.

– Minden jót!

40.

Szergo Szuhisvili késő éjjel érkezett vissza Tbiliszibe, mert vihar miatt a gépnek várakoznia kellett Szuhumi repülőterén. A vihar alacsonyan tombolt a tenger színe fölött, a fekete felhőket kék-sárga tűzvillámok hasították darabokra, s egy pillanattal azután, hogy a vihar, erejét kiadva elcsöndesedett, egy furcsa fa körvonalait hagyta maga után az égen – kettétört derékkal, harmatvékony ágakkal…

Reggel Szuhisvili utánanézett Moradzénak, megtalálta a valutaüzérkedéssel vádolt Galperin, Sztolov és Revadze periratait, azután magához hívatta Nyenahovot, akiről kiderült, hogy három hónapja van hátra a nyugdíjazásig.

Nyenahov azonnal felismerte az ügyiratokhoz mellékelt fényképen Moradzét.

– Ez egy csirkefogó, ezredes elvtárs – mondta meggyőződéssel Nyenahov –, keveset adtak neki.

– Említette magának, hogy az üzérek valutát ajánlottak neki?

– Mondani mindent lehet. Beivott, huligánkodott, azután sértegetni kezdett engem is meg Goroberidzét is.

– Ez le van írva itt. Mondta magának, hogy azok hárman mit javasoltak neki?

– Mondani könnyű. Hallotta volna csak, milyen szavakat vágott a fejemhez.

– Engem az érdekel, százados, mit mondott magának.

– Hogy az unokahúga otthon van. Követelte, hogy engedjek meg neki egy telefont. Ezek a huligánok mind ilyenek, felöntenek

a garatra, azután telefont követelnek és fenyegetőznek, hogy panaszt tesznek a miniszternél.

– Ez később történt. Mit mondott magának, amikor beszállították az őrszobára?

– Azt mondta, hogy azok hárman valutázók.

– Őrizetbe vette azokat az embereket?

– Minek vennék őrizetbe becsületes embereket? Kulturált emberek, jólöltözöttek, nem úgy mint az… az ágrólszakadt huligán. A szakálla még épp csak hogy kinőtt, rendetlenül jött be a kávéházba, rövidkabátban, nyakkendő nélkül. Botrányt rendezett, elszakadt a kabátja.

– Válaszoljon, kérem: Elmondta Moradze, hogy az a három ember dollárt ajánlott fel neki?

– A részeg huligán száz kibúvót is talál, ezredes elvtárs.

Szuhisvili egy papírlapot tolt Nyenahov elé:

– Írja ezt le nekem. Írja le, hogy Moradze megkérte magát, vegye őrizetbe Galperint, Sztolovot és Revadzét üzérkedésért. És magyarázza meg, miért nem tette ezt.

Szuhisvili ránézett Nyenahov lehajtott fejére, akkurátusan szétfésült választékára, vékony nyakára, nagy, a körmöknél megvastagodó ujjaira és kettétört egy gyufaszálat, hogy ne vágjon ököllel az asztalra, ne ordítson rá erre az emberre, aki huszonnégyórás szolgálatában a szovjethatalmat személyesíti meg egy rendőrségi körzetben.

Nekem meg pirulnom kell, gondolta Szuhisvili, elnyomva kitörni akaró indulatait, és találjak ki mindenféle mentségeket, ha olyan emberekkel találkozom, mint Moradze, vagy fiatalokkal a gyárakban, egyetemeken, s védenem kell a mundér becsületét.

Amíg léteznek ilyen zápfejűek, akik számára az ember a nyakkendőnél, ápolt szakállnál, vagy a jól szabott zakónál kezdődik, addig nem érünk el semmit, semmit…

Elolvasván Nyenahov vallomását, Szuhisvili átnyújtotta neki a letartóztatott üzérek anyagát.

– Tessék – mondta nagyon halkan, hogy ne csapjon át kiabálásba – ezek azok a kulturált fiatalemberek, akiket Moradze a törvény kezére akart juttatni. Az a nyakkendő nélküli ember, igaz, konyakot ivott, ámde az okos bűnözők mindig józanok, ha munkához látnak. Mi a véleménye, Nyenahov?

– Honnan tudhattam volna, hogy azok valutázók, ezredes elvtárs?

Szuhisvili fölkelt az asztal mögül, többé nem tudott uralkodni magán.

– De hiszen figyelmeztette magát! – ordította. – Mondta, igaz? Mondta, vagy nem!

41.

Trud, Alpinista Tábor, Moradze.

Ügyének. Ítélete megsemmisítve. A BM indítványozta a sportbizottságnak, sportmesteri címének visszaadását. Aspirantúráról történt kizárását érvénytelenítették.

Szuhisvili

42.

Hajnali három órakor telefoncsengés ébresztette föl Kosztyenkót: a BM ügyeletese közölte, hogy negyven perccel ezelőtt Prigorszkban megtalálták Nalbandovot. A gyári raktár kifosztási kísérlete közben súlyosan megsebesült, most eszméletlen állapotban fekszik a városi kórházban.

Másfél óra múlva Kosztyenko elrepült Prigorszkba.

– Hall engem? – halkan kérdezte Kosztyenko, Nalbandov feje fölé hajolva.

Olyan szobában feküdt, amelynek ablakai a hegyekre néztek. Éjjel leesett az első hó, a nap most kéken tündöklött, mintha csodálatos drágakövek síkjairól verődne vissza.

Az orvos a sebesült fölött állt, ujjait a pulzusán tartotta.

– Hall engem, Nalbandov? Válaszoljon, beszélhet – mondta halkan. – Én operáltam meg magát, megengedem, hogy beszéljen.

– Hallom – suttogta Nalbandov. – Inni… kérek…

A nővér ajkához emelte az ivócsészét.

– Keserű – mondta Nalbandov. – Keserűt adott nekem…

– Ez gyümölcslé. Finom savanykás, igyon…

Kosztyenko elővette zsebéből Kesalava fényképét és megmutatta Nalbandovnak.

– Ő itatta meg magát a saját üvegéből? – kérdezte Kosztyenko. – Ő hozott magával egy konyakosüveget a szobájába?

– Igen… ő az. Ő vette elő… a saját konyakját … a táskából… diplomata …

– Milyen diplomata?

– Diplomatatáskából… fekete táska…

Valahol hátul, távol maradt most emlékezetében Pimenov, aki sültcsirkét, fehér kenyeret és egy üveg vodkát hozott neki az elmúlt éjjel. Mint valami furcsát, valószínűtlent, az életéből régen eltávozottat hallotta Nalbandov Pimenov szavait. Emlékezett az egész beszélgetésre, de most nem tudta volna felidézni, mert az a hosszú, kétórás, részletes beszélgetés valahogy egységes egésznek és olyan súlyosnak tűnt Nalbandov előtt, mint a gránitkőlap. Igaz, Nalbandov időnként egyedül maradt. Nem volt sem Pimenov, sem az az utolsó beszélgetés, amelyben elmagyarázta, miért kell imitálni a gyári raktár kirablását, és nem volt az a félelem sem, amely belülről égette egész héten át, mióta visszatért Prigorszkba, és meghúzódott a kunyhóban. Ez az elfelejtett, de hozzá tartozó érzés abban a pillanatban támadt újra fel benne, amikor hátulról hatalmas ütést érzett és végigvágódott a földön. De amikor meghallotta maga fölött az őr ijedt kiáltását, aki felismerte őt, ez a sajátos érzés ismét eltűnt, ő pedig ordítani kezdett elviselhetetlen, égető fájdalmában.

– Emlékszik ennek az embernek a nevére?

Nalbandov tagadóan intett a fejével.

– A keresztnevére sem?.

– Vitya… az egyetemen Vityeknek hívtuk… Meghalok?

– Az élete biztonságban van – válaszolta a doktor. – A pulzusa is rendben.

Kosztyenko észrevette, hogy Nalbandov viaszos arca könnyű mosolyba rándul: előbb a szemhéjai rebbentek meg, majd kicsinykét meggörbültek az ajkai, végül megmozdult hegyes orra is, átadva a remegést a fehér orrlikaknak.

Vajon én is így fogok hinni, mint ő? – tűnődött Kosztyenko.

Azt mondta, hogy nem szabad válaszolnom, ötlött fel Nalbandovban Pimenov figyelmeztetése. De hogyan ne válaszolnék, ha kérdeznek?

Nalbandov sajnálni kezdte magát és sírva fakadt. Az orvos rápillantott Kosztyenkóra, majd kifejezőn behunyta a szemét.

– Történt ott még valami? – kérdezett újra Kosztyenko. – Válaszoljon, hiszen letartóztattuk Kesalavát. Meg akarta ölni magát.

– Engem mindenki meg akar ölni – válaszolta Nalbandov, és meghalt.

Egy félóráig küszködtek még, hogy visszahozzák a halálból, de mindhiába.

– Őszintén szólva, nem hittem, hogy ilyen sokáig kihúzza – mondta a doktor. – Erős szervezete volt. Megsérültek a csigolyái, cafatokra szakadt a mája, és még hét óráig élt.

– A hasnyálmirigye nem sérült meg? – kérdezte Kosztyenko. – Vagy az epevezetéke?

– Az epevezeték még nem olyan nagy baj. De a hasnyálmirigy az egyetlen szerv, amellyel szemben tehetetlenek vagyunk.

Kosztyenko előtt felködlött Ivanov professzor arca és kiment a kocsijához.

43.

Guszev, a gyárigazgató helyettese – egyike a nyugdíjba készülőknek – feszes, parancsoló hanghordozású ember volt, enyhén kidülledt kék szemekkel.

– A gyárban teljes nyugalom van – közölte, felpattanva az íróasztala mögött. – Különös esemény nem történt, ezredes elvtárs.

– Leszámítva, hogy megölték Nalbandovot.

– Megsebesítették.

– Meghalt.

– Aj-jaj-jaj! Hiszen még egészen fiatal volt. Pimenov elvtárs reggel telefonált, teljesen megváltozott a hangja, amikor elmondtam neki.

– Mikor telefonált?

– Úgy félórája.

– Nyugtalankodik, hogyan mennek az ügyek nélküle?

– Hát hogyne! A szívét-lelkét kitette ezért a gyárért!

– Ő kérdezett Nalbandovról, vagy maga mondta el neki?

– Honnan tudhatott volna erről, ezredes elvtárs? Természetesen én mondtam el neki.

– De legalább megkérdezte, hogy él-e Nalbandov, vagy egyből agyonütötték? A mi igazgatóink gyakran nem látják az ügyek mögött az embert.

– Nem, Pimenov nem ilyenfajta. Az első dolga volt, hogy megkérdezte, hogyan leplezték le a tolvajt, és hol, és utasítást adott: azonnal jelentsük be a rendőrségen. Amikor megjegyeztem,

hogy minden intézkedést megtettünk, nyomban érdeklődött az állapotáról. Bűnöző vagy nem bűnöző, mégiscsak ember. Nem, a mi igazgatónk nem kérges szívű. Mintha előre megérezte volna, amikor összehívta az értekezletet. „Fokozzák az éberséget – mondta – az orruk előtt hordják szét az üzemet."

– Nagyszerű, így is kell. Mi volt az értekezletnek a napirendje?

– Sok mindenről szó volt, ezredes elvtárs. Arról is beszélt az igazgató, hogy nem tudunk számolni, hogy minden tervet felül kell vizsgálni a termelés hatékonyságának növelése szempontjából és hogy sürgősen közgazdasági tanfolyamokat kell szervezni.

– Igen, kiváló ember ez a Pimenov, kiváló! Bizonyára ő oktatta ki az őrséget is?

– Természetesen. „A fegyverük – mondta – biztosan bezsírozva hever valahol."

Guszev úgy válaszolt, mintha jelentene, Kosztyenkón pedig olyan érzés lett úrrá, hogy ez a kék szemű, gondosan fésült öreg a legszívesebben állandóan „vigyázzban" állna.

– Mondta neki, hogy beszéltem Nalbandovval?

– Természetesen, természetesen. Mindenről tájékoztattam. Önről is, az orvosbrigádról is.

Akkor vége, akkor most meglép, vonta le a következtetést Kosztyenko, elnyomva magában a vágyat, hogy lefeküdjön a hűvös, viaszosvászonnal bevont díványra, ahol az állához húzhatná a lábát, hogy csillapítsa a fájdalmát. Telefonálni kell Szadcsikovnak! Bár aligha találja már meg Pimenovot.

– Guszev elvtárs, megkérném egy-két dologra…

Guszev nyomban fölemelkedett és szokás szerint megigazította esetlenül álló zakóját.

– Figyelek.

– Először is kérje meg a személyzeti osztály vezetőjét, hogy hozza be nekem a gyár vezetőinek személyi anyagait. Azután elbeszélgetnek magával az elvtársak a helyi rendőrségtől. Kint várják az előszobában. Ez csak a szokásos eljárás, mindenkivel fogunk beszélni. És még egy utolsó kérés. Ha megengedi én még itt maradok egy darabig és innen beszélek Moszkvával. A titkárnő ne vegye föl a kagylót, szolgálati beszélgetés lesz. Jó?

– Magától értetődik, ezredes elvtárs. Nem kér egy kis teát?

– Köszönöm, nem. Legtöbbször vizet iszom, nem vagyok oda a teáért.

– Hozassak fel ebédet?

– Nem, nem, ne fáradjon, kérem.

44.

Húsz perc múlva jött be a moszkvai vonal. Szadcsikov volt a telefonnál.

– Öreg, vegyél embereket magad mellé, menj el a Hotel Turisztba 94-es szoba, ötödik épület – mondta Kosztyenko. – Ez a korábbi szobája.

– Jó – felelte Szadcsikov.

Hogy megért mindent, istenem, hogy megért mindent, ötlött Kosztyenko fejébe, és micsoda igazságtalanság, hogy én vagyok most az ő főnöke, s nem fordítva! Van ebben valami tisztességtelen. Hiszen nem ő tehet róla, hogy először harcolnia kellett azután – anélkül, hogy ideje lett volna a tanulásra – rögtön a bűnözőket kellett üldöznie.

– Valószínűleg már nem találjátok ott.

– Ah, így állunk?

– Bizony… Ott helyben határozz, rendben?

– Hogy érzed magad?

– Gyere, birkózzunk egyet.

– Szláva, lehet, hogy neked most haza kell jönnöd, nem? Akarod, hogy leváltsalak?

– Majd csak kihúzom.

– Nem fáj a pocakod?

– Nem különösebben… Miért érdeklődsz a pocakom iránt?

– Ez csak az elvtársiasság megnyilvánulása.

– Szadcsikov elnevette magát és sóhajtva letette a kagylót.

Miután Kosztyenko háromszor átolvasta Pimenov önéletrajzát, készített néhány feljegyzést, azután magához kérette a körzeti kapitányság bűnügyi osztályának felügyelőjét, megmagyarázta neki, mennyire fontos, hogy beszéljenek a gyár minden dolgozójával, s minél több adatot szerezzenek Pimenov személyéről, szokásairól, hajlamairól, valamint ismerőseiről, rokonairól.

Kosztyenko szerette volna minél gyorsabban elvégezni ezt a munkát, nem várva meg, amíg Szadcsikov közli, hogy Pimenov eltűnt.

45.

Délután négy órakor Kosztyenko, immár bizonyosan tudva, hogy Pimenov eltűnt Moszkvából, s hogy Prigorszkban sem bukkant föl, közölte Szadcsikovval az igazgató valamennyi moszkvai ismerősének és rokonának nemcsak a nevét, hanem a címét is, így Szadcsikov elkezdhetett dolgozni ezen a vonalon. Kosztyenko közben megtudta, hogy Pimenov itt, Prigorszkban, senkivel sem barátkozott különösebben, vodkát keveset ivott, nőügyei nem voltak, minden szabad idejét vadászattal és horgászattal töltötte.

Ezen a ponton Kosztyenko megállt.

– Nos – kérte meg a körzeti kapitányság parancsnokát – derítsük ki, hova járt horgászni és vadászni. Ki volt a hajtója, volt-e azon a szakaszon gátőr?

– Gátőr nincs errefelé, a folyó lassú, zátonyos – felelte a kerületi rendőrfőnök – hajtó sincs, nálunk minden vadász önmaga hajtója is. Mindenki fölállít egy kunyhót és körülötte vadászik.

– Vadászkunyhót? Pimenovnak is volt? Hol?

– Sajnos, nagy az erdő.

– Hogy jutott el oda?

– Motorkerékpárral.

– Milyen motorja van?

– IZS gyártmányú.

– Oldalkocsis?

– Igen.

– Akkor valamilyen jobb ösvényen jött az erdőbe. Sok ösvény van itt?

– A szélhámosok a városban gyülekeznek. – A körzeti rendőr parancsnok elmosolyodott. – Az erdőben csak az orvvadászok kóborolnak, az nem a mi területünk.

– Kár, hogy nem a miénk. Akkor nincs más hátra, mint kikérdezni az itteni vadászokat, lehet, hogy tudja valaki, hol van Pimenov vadászkunyhója. Ez most a legfontosabb, őrnagy.

– De Pimenov hazajön, emlékezzen a szavamra, ezredes elvtárs. Legalább tíz éve ismerem őt, nem olyan ember.

Átnézve a gyár hivatalos levelezését a főigazgatósággal, a társ-üzemekkel és a kis szövetkezetekkel, Kosztyenko úgy érezte, hogy hosszú időre elmerült a különböző színű és formájú, lepecsételt és lepecsételetlen papírtömegbe.

– Tudja mit, Guszev elvtárs – javasolta Kosztyenko – ezeket a papírokat adjuk át a Szocialista Tulajdonvédelmi Osztálynak, a maguk társüzemeinek munkatársai pedig, akiknek Pimenov átadta a legújabb berendezéseket, hozzák ide magának a termékeiket.

Amikor a hosszú igazgatói asztal zöld posztóját telerakták a műanyag- és fémalkatrészekkel, Kosztyenko elmosolyodott, mert eszébe jutott a háborús időkből származó anekdota az öregemberről, aki a bútorüzemből hazahordta a gyártott darabokat, hogy otthon új ágyat fabrikáljon az asszonynak. Hordta a fadarabokat, cipelte, de sehogy sem ágy sikeredett belőlük, hanem géppuska.

Félóra alatt Kosztyenko, két mérnök segítségével, könnyedén összegyűjtötte a lemezjátszóhoz való rubintűket, a legkeresettebb hiánycikket, melyet a gyár jelentéktelen mennyiségben, kísérleti mintapéldányként gyártott csak. A könyvelési adatok szerint

viszont az illető műhelyek olyan mennyiségben látták el a gyárat „félkész termékkel”, amely biztosítja a tömegtermelést.

Este tizenegykor Kosztyenko megtudta, hol található Pimenov vadászlakja. Tavaly Makarjan autóbuszsofőr látta az igazgatót egy szakadék melletti keskeny völgyben.

Kosztyenko megkérte Makarjant, vezesse oda a csoportjukat.

– Holnap menjünk, ezredes elvtárs – mondta a körzeti rendőrség parancsnoka. – Higgyen a szavamnak, az utolsó repülőgéppel megjön. Ha nem, akkor holnap reggel odamegyünk.

– Inkább a fegyverét készítse elő – tanácsolta morózusan Kosztyenko. – Ismerem Pimenovval kapcsolatos álláspontját, már háromszor kifejtette.

Csak reggelre értek az említett helyre, mert a Makarjan sötétben elvétette az utat.

– Vigyázzanak, ne tapossák össze a talajt – kérte Kosztyenko –, csak a fényképész és a daktiloszkópos jöjjön velem.

Az őrnagy mosolyogva nézett az embereire.

Először Kosztyenko lépett be, a kunyhó üres volt.

A saját készítésű asztalon egy csirke maradványai hevertek, egy konzervdobozban a rádobált cigarettacsikkek alatt néhány paradicsomos haldarab látszott. Szever és Prima. Itt állt az üres vodkásüveg is.

– Nos – fordult Kosztyenko a körzeti parancsnokhoz, aki a bejáratnál állt – ki lakomázott itt? A szentlélek? Vagy Pimenov és Nalbandov, tegnap éjjel? A csikkeket, az üveget rögzítse, kérem – mondta a daktiloszkóposnak, azzal kiment a kocsikhoz. Beszállva a Volgába, úgy helyezkedett el a hátsó ülésen, hogy végre

fölhúzhatta a lábait, fájdalma azonnal csökkenni kezdett és sok óra után először érezte fölmelegedni a lábait és az ujjait.

Kosztyenko Levonra gondolt. Lehunyta a szemét – így tisztán látta az arcát: kerek szemeit, kissé szétlapított orrát, amely egy ökölvívóéra hasonlított. „Bennem megalázták az igaz örményt – tréfálkozott Levon, amikor eltört az orrnyerge egy másik egyetem diákjával folytatott ökölvívó mérkőzésen. – Pisze orrú örmény – ez új vonás népem biográfiájában, a szülőföldemen nem fognak rám ismerni." Istenem, gondolta Kosztyenko, hiszen Levon prigorszki származású. Mindig mondogatta: „Sem a jereváni, sem az arznyi-i, sem a kirovabadi Kozarjanok nem hasonlíthatók hozzánk, prigorszkiakhoz…"

Levon sokat tudott, sok mindent látott, de nem volt könnyű élete: negyvenkettőben kezdett dolgozni, amikor még csak tizenegy éves volt. Elvált a feleségétől, akit szeretett, s hogy rejtse bánatát, viharos szerelmi ügyekbe bocsátkozott. Sokan felkeresték tanácsért, s ilyenkor sohasem hibázott. Tudott fáradozni a barátaiért: hosszú órákig üldögélt a fogadószobákban, amikor Kosztyenko és Mása még külön laktak, mert nem volt lakásuk. Levon elutazott Leningrádba, a művészeti tanács ülésére, amikor a Sztyepanov első forgatókönyvét vitatta meg… S amikor a film megbukott és Sztyepanov bánatában inni kezdett, Levon behívta magához az onkológiai klinikára (ez még a legelején volt, az operáció és a besugárzások után), vett egy üveg Sztarka vodkát, levitte Mitykát az alagsorba, vele töltötte az egész napot és a fél éjszakát, hagyta, hogy ott éjszakázzon a kazánfűtőnél és csak másnap engedte őt el, miután előzetesen felhívta Kosztyenkót: „Vége a tünetnek, de azért törődj vele, mert most

nagyon rossz neki.” Kosztyenkónak az is az eszébe jutott, hogy Levon, még a betegsége előtt, bejött hozzá a Petrovkára megpróbálta a szomszédja érdekében. „Szlávik, ő semmiben sem bűnös, nem lehet szélhámos… Szabadon kell engedned őt…” Kosztyenko tudta, hogy Levon szomszédja szélhámos csirkefogó, és semmit sem tudott válaszolni a barátjának, ezért lehunyta a szemét és igyekezett a beszélgetés fonalát Mityka Sztyepanovra terelni, aki akkor Vietnamba utazott, de Levon nem tágított, azt mondta: „Tönkreteszed magad, Szláva, ha már a barátaidnak sem hiszel. Ha akarod, megesküszöm rá, hogy nem bűnös. Kész vagyok jótállni érte. Gondold meg, a kislánya mindössze öthónapos…” Akkor úgy ment el, hogy becsapta az ajtót maga után. Csak öt hónap múlva telefonált, amikor a tárgyalás befejeződött, és a szélhámost elítélték. „Ha akarod, leköphetsz – mondta. – Adj le belépőt, elmegyek hozzád. Összehívhatod az osztály munkatársait: a büntetés nyilvánossága – nevelő hatásának a záloga…”

Amikor valóban megjött, Kosztyenko átölelte és azt mondta neki: – Köszönöm, Levonuska, köszönöm, barátom…

– Mit köszönsz? – csodálkozott Levon.

– Azt, hogy itt vagy… Azt, hogy ilyen vagy…

Kosztyenko felsóhajtott. Rossz nélküle, gondolta, üresebb minden…

46.

Amikor megérkeztek a szakértői vizsgálat eredményei és kiderült, hogy a vodkásüvegen és a cigarettacsikkeken Nalbandov ujjnyomán kívül egy ismeretlenét is fölfedezték, Kosztyenko visszakérte az üveget, figyelmesen megvizsgálta a címkét és nyomban észrevette rajta az „étterem” bélyegzőt.

Kosztyenko kiment a repülőtérre, megkereste az étterem vezetőjét, egy álmos nőt, aki fehér szőrmebekecset viselt, bemutatkozott és megkérdezte:

– Mondja meg, legyen szíves, tegnapelőtt ki dolgozott az éjszakai műszakban?

– Maga is a Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztályról jött? Tegnap már járt itt Sirokov hadnagy és mindent megvizsgált. Istenem, mintha más dolgunk nem is volna…

– Gyakran kínozzák magát?

– Mintha nem tudná!

– Tudom, tudom. Ha nem kínoznák, téglánként széthordanának mindent.

– Ha háromszáz rubelt fizetnének nekem, és nem hetvenet, akkor ötszáz rubel lenne az állam bevétele.

Kosztyenko mosolyogva közbeszólt:

– A közgazdasági vitát halasszuk későbbre, jó? Most pedig segítsen nekem, én a bűnügyi osztályról jöttem.

– Egyik kutya, másik eb – mondta a nő lemondóan és elővett a páncélszekrényből egy köteg gyűrött, zsíros kézzel összefogdosott papírlapot. Megnyálazta az ujját, lapozgatni

kezdett a műszakbeosztási kimutatások között, nem hagyva abba a zsémbelődést: – Azt hiszi, hogy nálunk csak egy-két alkalmazott van? Fenét, tizenöt ember! De minek?! Mindössze tíz asztalunk van az étteremben, de a könyv – nézzen bele – tele van írva panasszal… Legalább egyetlen javaslat akadna köztük, de nem, csak panasz, panasz… Adnának csak szabad kezet az igazgatónak – s ellenőrizzen akár hét társadalmi tulajdonvédelmi osztály, legyen akár a hadnagya helyettesem. – Ha öt rendes emberem volna… Távoli városokból is iderepülnének ebédelni… De tegyek csak egy megjegyzést valamelyik pincérnőnek, azonnal fölmond Itt van… Maklakova, Silkina és Vaszilkova volt az étteremben, a konyhában pedig Krjukov és a ruhatárban Potanyin.

– Amikor az utolsó gép érkezik Moszkvából, az étterem nyitva van még?

– Nincs. Félórával előbb zárunk.

Kosztyenko elővette aktatáskájából az üveget.

– Ez a maguk éttermének a bélyegzője? – mutatta.

– Magam tettem rá.

– És ha valaki bekopogtat az ajtón, szépen kér valamit, adnak neki?

– Nem vagyunk ellensége a pénznek.

– Csirkét is adnak?

– Ez valamilyen jelszó?

– Nem – mondta Kosztyenko valóban sültcsirkére gondolok. Tegnapelőtt árultak a büfében sültcsirkét?

A nő ismét bebújt a páncélszekrénybe, elővett egy másik papírköteget, és egyáltalán nem sietősen, vizsgálni kezdte a feljegyzéseit.

– Ha közvetlen kapcsolatban állnék a kolhozokkal – magyarázta epésen –, azonnal válaszolni tudnék. De hogyan emlékezzek rá, mikor, mit szállít a kereskedelem? Ma csirkét, holnap sertést. És ki veszi át azt a sertést? Tessék, megtaláltam… Jól mondta, tegnapelőtt adtunk csirkét.

Silkina pincérnő a fénykép alapján fölismerte Pimenovot.

– Itt él a városban, gépkocsival jár, valami főnök. Igen, vett nálam vodkát és harapnivalót.

– Az étterem már zárva volt?

– Igen, mert kopogtatott.

– Rubellal kopogtatott neked – komoran jegyezte meg a vezetőnő – ó, milyen jószívű hölgy.

– Miért, elutasítsak egy embert?!

– Munkaidőben szolgálnál ki ilyen lelkesen, mindenkit egy óráig várakoztatsz!

– Inkább a szakácsokat biztatná gyorsabb munkára, hogy ne félóráig klopfoljanak egy darab húst!

Kosztyenko odanyújtotta Silkinának az azonosítási jegyzőkönyvet:

– Írja alá, legyen szíves. Köszönöm. Itt hagyom magukat, folytassák nyugodtan a vitát.

Visszatérve a gyárba, ahol még folytak a kihallgatások, Kosztyenko azt mondta a körzeti rendőrség parancsnokának:

– Kérem, foglaljon nekem helyet az esti járatra és nézze meg nyilvántartásában, mikor veszítette el Pimenov a személyi igazolványát?

– Személyijét? Miből gondolja, hogy elveszítette? Nem emlékszem ilyen részletre.

– Nézze csak meg, őrnagy. Hiszen Pimenov nem jött haza. És Moszkvában sincs. Milyen dokumentummal fog élni, szegény? A szimatom nem csap be: elvesztette az igazolványát, el kellett veszítenie.

47.

Kesalava ma is olyan nyugodt volt, mint mindig. Az arca ugyan a felismerhetetlenségig megváltozott attól, hogy megnőtt a szakálla. Sűrű volt, fölkapaszkodott egészen a szeméig, s szurokfekete hajával összenőve, úgy tetszett, mintha hajzata folytatódna, rácsüngve kigombolt ingnyakára.

Kosztyenko hirtelen elképzelte őt következő áldozata szobájában, amint előveszi a mérgezett konyakkal telt üveget: piperkőcen, simára borotváltan, jó modorúan, a legjobb szabónál varrt öltönyében…

Nem olyankor az igazi, gondolta Kosztyenko. Most az igazi. Most, amikor a vadállatra hasonlít.

Eszébe jutott, hogy egyszer előadást tartott a levéltári főiskola hallgatóinak. Figyelmesen meghallgatták, azután ahogy lenni szokott, vita bontakozott ki a rendőrök kulturáltságáról. Az egyik diák elmesélte, hogy egy rendőr őrizetbe vette őt a barátaival együtt, csupán azért, mert a vizsga után, az utcán, bakugrást játszottak. „Azóta mondhatják nekem, hogy *az én rendőrségem* – fejezte be mondókáját az a diák. – Anyám két napig nyomta az ágyat, a szíve felmondta a szolgálatot!”

Kosztyenko akkor ezt válaszolta: „Maga elbeszélt egy felháborító esetet… Nem kételkedem benne, hogy ilyesmi sajnos előfordul. És az a helyzet, hogy az ilyen rendőrök vannak leginkább a szem előtt. Őket jegyzik meg legjobban az emberek. De azokat, akik tegnapelőtt letartóztattak égy veszélyes bűnözőt, Szkvorcovot, aki meggyilkolt egy lányt, a húszrubeles órájáért,

azok az emberek jóformán láthatatlanok, róluk nem tudnak semmit. Nem ismerik Iván Kupcsenko nevét, aki három hónapig üldözött egy szélhámos bandát. Ez a társaság negyvenkilenc embert lopott meg, többek között két diáklányt is becsapott kétszázhetven rubellal. Nem ismerik Nodar Silaj nevét sem, aki le akart tartóztatni egy banditacsoportot és lövöldözés közben megölték. Nem ismerik Szirotkin hadnagyot sem, aki motorkerékpáron száz kilométeren át üldözött egy gonosztevőt, pedig már hatvanéves. Bevallom, rossz érzés fogott el, amikor Londonban megláttam Sherlock Holmes emlékművét. Higgyék el, nálunk is vannak olyan nyomozók mint az angol. Sok minden megváltozott a rendőrségünknél. Most már egyetemi végzettséggel kerülnek hozzánk a fiatalok, a maguk korabeliek. Megújult a rendőrségünk, teljesen megújult." „És a bűnözők a régiek maradtak?" – kérdezte az egyik hallgató.

„Hogy is mondjam?… Kétféle bűnöző van: az ostoba és a vadállat. Az ostoba keveset változott, a butaság veleszületett tulajdonság, A vadállat – megváltozott. Igyekszik intelligensen viselkedni."

…Kesalava tenyerével megtörülte a szakállát.

– A fodrász költségeit ön fogja fedezni, ezredes elvtárs.

– Nem ismeri ezt a mondást: „A liba nem elvtársa a disznónak?"

– De ismerem. Csak azt ki kell deríteni, melyikünk a liba és melyikünk a disznó.

– Nekem most mást kell kiderítenem Kesalava… Ki kell derítenem, hogy hová rejtette el Nalbandov bőröndjét. Magának

nincsenek kapcsolatai a kereskedelemmel, nehezen tudná értékesíteni a rubintűket.

Kesalava megremegett. Hátrarántotta magát, mintha ütés elől térne ki, látni lehetett, hogy fokozatosan elfehéredik.

– Moszkva többnyire veszélyes város ebből a szempontból Kesalava. Ez nem a maga Szverdlovszkja.

– Nem teljésen értem, miről beszél.

– Hagyja abba. Maga mindent ért. Maga fogja elmesélni, vagy én mondjam el azokat a körülményeket, amelyek között végrehajtotta a három gyilkosságot?

– Ismétlem, nem világos, hogy miről beszél.

– Akkor menjen vissza a cellájába és gondolkozzék. Új verziót kell kitalálnia, adok rá időt.

– Nincs szükségem időre! És nem érdekelnek a verziói!

– Hazudik. Nagyon is érdekli a verzióm. De nekem csak egyetlen verzióm van, érti?

– Miért nem kaptam választ a panaszomra?

– Arra maga nem fog választ kapni. Holnap vádat emelünk maga ellen, és átkísérjük a bíróságra. Csaknem kisiklott a kezemből, Kesalava. De Nalbandov életben maradt, és itt a vallomása ebben a mappában. A kör bezárult. Emlékszik, hogy megkérdeztem, szed-e még altatót? Nem szed. Emlékszik, hogy megkérdeztem, odaadta-e a zakóját valamelyik barátjának? Nem adta oda. A kabátjában, továbbá Nalbandov, Kiknadze, Orbeliani és Gamrekeli szervezetében és azokon a köveken, amelyeket Toropovának akart ajándékozni egy és ugyanannak az erős hatású altatónak a nyomait találták. Ez bizonyíték. Nalbandov vallomása – a másik bizonyíték, a legfontosabb. A többieket

vodkával mérgezte meg, Nalbandovnál elhatározta, hogy kipróbálja a konyakot. De úgy látszik, a konyak, bizonyos mértékig semlegesíti a mérget. Megérti, mennyire melléfogott? A harmadik bizonyítékot, ahogy mondják, a tárgyi bizonyítékot Lomer Moradze adta nekünk…

Kesalava fölugrott a székéről. Tompán, állati módon elbődült, átvetette magát az asztalon, feldöntötte és Kosztyenko gyomrába rúgott. Aztán hisztérikus rohamában fejével neki akart futni a falnak, de Kosztyenko, rettenetes, szúró fájdalmából felocsúdva, megragadta a bokáját.

Csak miután két rendőr berontott a szobába és rávetette magát Kesalavára, akkor ernyedtek el Kosztyenko ujjai és azonnal el is vesztette az eszméletét.

48.

– Vasszervezete van a barátjának, Szadcsikov elvtárs – mondta a sebész, aki a központi kórházban megoperálta Kosztyenkót. – Különleges szervezete.

– Rák?

– Mi?

– Rákja van?

– Mit beszél, elment az esze? Szégyellje magát, ezredes! Gennyes vakbélgyulladás, a rúgás után pedig hashártyagyulladás!

Szadcsikov leereszkedett a székre és könnyeit törülgetve kacagni kezdett.

– Értem, értem, maga nagyszerű ember! Ivanov professzor rákot jósolt neki. Egyenesen a szemébe mondta. Kosztyenko pedig titkolta előttünk, nem akarta hogy mások is megtudják. De megnézte az egész belsejét? – nyugtalankodott újra Szadcsikov. – Lehet, hogy bal oldali rákja van, maga viszont a jobb oldalát nyitotta fel.

– Ne tegyen fel a sebésznek rendőri kérdéseket, sértődékenyek vagyunk. A maga Kosztyenkója kilencvenhárom éves korában fog meghalni, végelgyengülésben. Ha már megunta az életet. Akár írást is adhatok róla. Ami Ivanov professzort illeti, mint minden zseninek, joga van a tévedéshez…

49.

A főcsoportfőnöknél tartott értekezleten Szadcsikov jelentette a helyzetet. A rendőrség új stílusa – járőrgépkocsik a posztoló rendőr-őrszem helyett, elektronikus számítógépek munkába állítása, aspiránsi, kandidátusi, tudományos doktori fokozattal rendelkező nyomozók előtérbe kerülése a gyakorlati emberekkel szemben – szétfoszlatta Szadcsikovban a korábbi magabiztosság érzetét.

Egyszer a felesége, Gálja, azt mondta neki: „Apa, te teljesen elmaradtál a fejlődésben, átvetted az asszony szerepét a családban. Ez tipikusan olyan eset, amikor a férj egyre műveltebbé válik, a konyhában mosogató feleség pedig az elmaradott kotlóstyúkhoz hasonlít."

Vidáman, viccelődve mondta ezt, éppen azután, hogy megvédte disszertációját és a klinikáról áthelyezték Galjanovszkij intézetébe, a sebészeti tanszékre. Azon az estén különösen szép és vidám volt, s olyan okosan beszélt kollégáival a különböző műtétekről, szervátültetésekről, és olyan nyugodt méltósággal fogadta a többiek hódolatát, hogy Szadcsikov ránézett, és eszébe jutottak az első évek, amikor az asszony még az orvosi egyetemre járt, ő pedig már őrnagy volt, s Gálja, a túláradó tisztelet okán, csaknem magázta őt. Szadcsikov akkortájt gyakran biztatgatta: „Dolgozz keményen, Galecska, hogy ember legyél!" Később eljött az idő hogy Gálja – mikor már a klinikán dolgozott – egyszer azt mondta neki: „Apa, nem kéne neked is továbbtanulni? Ma nehéz meglenni felsőfokú képzettség nélkül." – „És mit fogunk enni? –

kérdezett ő vissza akkor. Csak a madár hoz a csőrében eledelt a kicsinyeinek. .Valamikor Gálja féltő érdeklődéssel, gyermeki figyelemmel hallgatta őt, ha a bűnözőkről mesélt neki. Később észrevette, amint az asszony egyszer kiment a konyhába, nem hallgatva végig a történetet.

– Tessék, Szadcsikov – mondta a főcsoportfőnök – hallgatjuk magát.

Szadcsikov fölállt, szomorkásan kinézett az ablakon: apró szemű eső szitált, a párkányon fölborzolt tollú galambok járkáltak oly torzonborzan és védtelenül, mint a nők a fodrászüzletben, mielőtt leülnek a székbe, s várják, hogy a mester becsavarja a hajukat.

– Ismertetem Kosztyenko elképzelését – kezdte – amit én is ésszerűnek tartok. Egyébként legépeltem a mondandómat, hogy ne vegyem el az elvtársak idejét. Kiosszam?

– Semmi baj – mondta a főcsoportfőnök, aki tisztelte Szadcsikovot (ő meg ezt sajnálatnak vélte) –, időnk van, fejtse ki Kosztyenko álláspontját, ami valószínűleg megegyezik a magáéval…

– Pro primo… Kesalava ellen szólnak a tárgyi bizonyítékok és Nalbandov vallomásai. Vele kapcsolatban világos a kérdés. Viszont a második, meg a harmadik összefügg egymással. Az ügyet azonban csak a rejtőzködő Pimenov letartóztatásával zárhatjuk le, akkor tudjuk bizonyítani, hogy ő bujtotta fel Nalbandovot a raktár látszólagos kirablására. Romanov elvtárs bizonnyal elmondja a Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztály vizsgálatának eredményeit, én arra összpontosítok, hogyan tartóztathatjuk le Pimenovot. Kosztyenko megállapította, hogy

Pimenov szenvedélyes vadász és horgász. Én most azzal foglalkozom, hogy Moszkva körül, kétszáz kilométeres körben átvizsgálok minden vadász- és horgásztanyát. Kosztyenko feltételezi, hogy Pimenov „elveszítette" személyazonossági igazolványát. Megpróbálunk hát fölállítani egy verziót: mire változtathatná meg a nevét, ha új igazolványt kérne. Következő nevek jönnek számításba: Pimenovszkij, Tyimenov, Paménov, Tamenov, Tyimenovszkij. Ezek a legvalószínűbb lehetséges változatok. Moszkva minden kerülete és az egész terület utasítást kapott ezeknek a neveknek az ellenőrzésére. Figyelmeztettük a szállodákat és a repülőtereket. Mivel Pimenov hatvanhárom éves, közöltük ezeket a neveket a kórházakkal is. Kosztyenko kiderítette, hogy Pimenov másodfokú hipertóniában szenved. Azt is megtudta, hogy Pimenov feleségének egyik rokona Moszkvában él, egy villamossági szaküzlet vezetője. Vele most foglalkozik a Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztály.

– Egyelőre csak megfigyelés alatt tartjuk – fuvolázta Romanov –, várjuk az eredményt. Úgy tetszik, hogy ettől a sógortól, Gavril Popkovtól, magához a szökevényhez, a rubinmágnáshoz vezetnek a szálak.

– Ez ésszerű – mondta egyetértően a főcsoportfőnök. – Nem kell elijeszteni, de valószínűlég érdemes volna betekinteni az üzlet könyvelésébe: hátha találnánk valami meglepetést.

– Ez a vizsgálat már második napja folyik, főcsoportfőnök elvtárs – válaszolta Romanov különösen magabiztos hangon, amit a hivatali diadal olyan pillanataiban használt, amikor demonstrálhatta a Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztály fölényét a minisztérium más funkcionális osztályaival szemben.

– Folytathatom? – kérdezte Szadcsikov.

– Igen, tessék!

– Kosztyenko feltételezi, hogy Pimenov, az „elvesztett” igazolványa alapján, idejében szerezhetett magának egy házikót valami csendes helyen. Ezt támasztják alá a feleségének, a helyettesének, Guszevnak és gépkocsivezetőjének, Aralovnak a vallomásai. Egybehangzó véleményük szerint Pimenov az utóbbi két évben Moszkvában töltötte a szabadságát, holott azelőtt mindig valamelyik erdőbe utazott el erre a két hétre.

– Miért álltak meg a moszkvai verziónál? – kérdezte a főcsoportfőnök. – Miért nem gondoltak arra, hogy Pimenov esetleg Szibériában vagy Közép-Ázsiában rejtőzik?

– Úgy határoztunk, hogy először lenyomozzuk a moszkvai vonalat, azután kezdünk hozzá az országos kutatáshoz, főcsoportfőnök elvtárs. Moszkvában neki könnyebb elrejtőznie. Ez tapasztalt róka, tudja, hogy a repülőtereken és a vasúton könnyen lebukhat.

– Bajuszt növeszt és kopaszra nyíratja magát. – Akkor bottal üthetjük a nyomát. Befejezte?

– Egyelőre igen.

– Azt mondta, hogy Kesalavát tárgyi bizonyítékok alapján leplezték le. És hol vannak a drágakövek? Hol vannak a tűk? A pénz? Visszautasíthatja Nalbandov vallomását. Megismerkedik a körülményekkel és azt mondja, hogy Nalbandov vallomása abból az időből való, amikor eszméletlen volt. Hiszen hisztérikus ez a Kesalava, a hisztérikusok pedig szilárdan kitartanak az álláspontjuk mellett. Szükség van az utolsó bizonyítékra, Nalbandov bőröndjére.

– Szuhisvili dolgozik ebben az irányban, főcsoportfőnök elvtárs. Kosztyenkónak az a véleménye, hogy Kesalava a bőröndöt a hegyekben rejtette el, Moradzénál. Szuhisvili korainak tartja a házkutatást.

– Motivációk?

– Erkölcsi megfontolásból.

A főcsoportfőnök picit elmosolyodott. Szadcsikovot azonnal elfogta a szokásos kellemetlen érzés, és befejezte: – Ez minden.

– Köszönöm. Nagyon érdekes. Hallhatnánk Romanov elvtársat?

– Kérem – énekelte Romanov fölemelkedve nekünk is akad valamink. Megállapítottuk, mert brigádunk most is ott tartózkodik Prigorszkban, hogy Pimenov nagyon elegánsan, lelkesen dolgozott. Így mondom: dolgozott. Ő egyedülálló a maga nemében. A társadalmi tulajdon fosztogatói általában bűnszövetkezetet alakítanak néhány cinkosukkal, s a fontos, vezető posztokra saját embereiket állítják.

– Már hallottunk ilyesmiről – jegyezte meg a főcsoportfőnök, embereinek hangos derültsége közepette.

– Magamat idéztem – énekelte Romanov, miközben büszke torokhangja magas, csaknem nőies intonációba csapott át –, elnézést kérek. Annyi itt a fiatal, hogy egy pillanatra úgy tűnt fel, mintha az egyetemen tartanék előadást. Szóval… Pimenovnak a gyárban csak egyetlen bűntársa volt, Nalbandov. Mint a műszaki ellenőrzési osztály vezetője, ő selejtezte ki azokat a termékeket, amiket az együttműködő műhelyek szállítottak – tűtartókat a lemezjátszóhoz, műanyagdobozokat, fémbeszorítókat. Kísérleti mintapéldányok – külön előírásokkal. A Pimenov által létrehozott

selejtező bizottságnak még Guszev, az igazgató helyettese és Vengerova takarítónő volt a tagja. Guszev – buta ember, hűséges szemekkel. Mindent aláírt. Saját halálos ítéletét is ellátta volna a kézjegyével, ha Pimenov ilyen parancsot ad. Vengerova, aki alkoholista, a társadalmi szerveket képviselte. Kényelmes kombináció. Több mint kilencezer alkatrészt selejteztek ki a tűkhöz, s egy tűt három rubelért értékesítettek. Ez az, amit eddig az írásos anyagok alapján meg tudtunk állapítani. Nalbandov és Pimenov maga szerelt össze több mint háromezer tűt a kiselejtezett készletekből; a nyomozati kísérlet szerint, egy ember ötven tűt tudott összeszerelni naponta. Megközelítő számítás szerint harminchatezer rubel értékű termékkel károsították meg az államot. Következésképpen különösen nagy kárt okozó sikkasztással van dolgunk. Ma reggel az elvtársak felhívtak engem. Elmondták azt a feltevésüket, hogy a sikkasztás nemcsak ezen az egy vonalon haladt. Ugyanez a Nalbandov kiselejtezett egy sorozat szivattyút, amelyek alkatrészeit szintén a szövetkezeti bedolgozók készítették. A selejt teljes összege – megközelítően nyolcezer rubel. Ezek előzetes adatok. Most kezdünk hozzá a könyvelés átvizsgálásához, ami hosszabb időt vesz igénybe. Az intézkedésétől függően megvizsgáljuk Popkovot – feltételezhető, hogy éppen az ő boltján keresztül értékesítették a „fekete” árut. Röviden ennyit jelenthetek a mai napon.

A főcsoportfőnök fölírt valamit egy papírlapra, majd némi hallgatás után megjegyezte:

– Mindent egybevetve, Pimenovot nehéz lesz elfogni. Maximális óvatosságot kérek. Bár az ilyen típusú bűnözők rendszerint megadják magukat, ha érzik, hogy elvesztették a

játszmát, de az is lehet, hogy Pimenov mindent megkockáztat. Tudja, hogy nincs mit vesztenie.

50.

Moradze pontosan úgy fogadta Szuhisvilit, mint az első napon, talán csak a szemében nem látszott az a nyugodt, sötét gyűlölet, amelyet akkor nem is igyekezett eltitkolni.

– Hogy sikerült feljutnia? – kérdezte. – Mondják, hogy a szorosban elmosta az utat a víz.

– Valóban elmosta. De semmi baj, megtoltuk vállal a kocsit és itt vagyok. Megkapta a táviratot?

– Melyiket?

– Tőlem.

– Ja, azt… igen, megkaptam. Köszönöm, Most arra számít, hogy hálám jeléül, aktívan segíteni kezdek önnek?

– Erre nem számítottam. Csak most már nyugodt szívvel kihallgathatom magát.

– Állok rendelkezésére.

– Remek. Akkor kezdhetjük.

– Nem. Most munkaidőben vagyok. Föl kell vezetnem az embereket a hegyekbe, ötre visszajövök, akkor kezdhetjük.

– Sajnos, nem. Most kell beszélgetnünk.

– Van felhatalmazása rá, hogy fölborítsa az edzéstervet?

– Igen. Minthogy Kesalavát már lelepleztük egy ember meggyilkolásában, alaposan gyanúsítható még három emberöléssel és az állami tulajdon elsikkasztásával, el kell vonnom magát az edzések vezetésétől.

– Múltkor azt mondta nekem, hogy nemi erőszakkal gyanúsítják.

– Emlékszik, hogyan fogadott akkor?

– Úgy, mint most.

– Csodálkozom is rajta.

– Azt akarja, hogy a nyakába ugorjak? Ön csak azt tette, amit minden becsületes ember tett volna a maga helyében. Lelkiismerete szerint teljesítette szolgálati kötelességét.

– Úgy ezt megbeszéltük. Akkor is szolgálati kötelességemet teljesítettem, amikor a nemi erőszakot említettem. Egyébként erőszak és gyilkosság – édestestvérek. Lássunk munkához Moradze elvtárs. Először az érdekel, mikor érkezett meg magához Kesalava.

– Nem emlékszem.

– Figyelmeztettem magát a hamis tanúvallomás következményeire.

– Éppen ezért válaszolok így.

– Volt nála bőrönd?

– Nem emlékszem.

– Itt a házkutatási parancs.

– Én átkutattam minden helyiséget miután maga elment innen. Semmilyen bőröndöt se találtam.

– Meg kell néznem még egyszer.

– Ehhez joga van.

– Hány órakor indultak túrára a Kesalava megjelenését követő napon?

– Szokás szerint, kilenckor.

– Ki maradt a táborban?

– Senki.

– Nem volt gyengélkedő?

Moradze egy pillanatra elgondolkozott.

– De igen – bólintott volt egy betegünk. Igen, igen. Megnézhetem a naplóban is.

– Amikor visszatértek, Kesalava várta magát?

– Igen. Megvacsoráztunk és levittem őt a dzsipen.

– Bőrönd nélkül volt?

– Bőrönd nélkül.

– Erre emlékszik?

– Emlékszem.

– Lehetséges-e, hogy már előző este megérkezett és a bőröndöt a verandán hagyta?

– Meglehet.

– Nem látott ott idegen bőröndöt?

– Nem figyeltem rá. A verandán mindig sok bőrönd és hátizsák van – oda szokták tenni a hegymászók.

– A bőröndök és hátizsákok közé el lehet rejteni egy kisebb bőröndöt?

– Soha nem próbáltam.

– De lehetségesnek tartja?

– Lehetségesnek.

Szuhisvili magához hívatta munkatársait:

– Kezdjék meg a házkutatást, elvtársak. Vegyenek tanút maguk mellé. Magyarázzák meg, hogy mit keresünk és miért fontos megtalálnunk.

Moradze tejet öntött magának, megitta, megtörölte a száját egy kendővel és az alpinistákat nézte, akik a röplabdapályán gyülekeztek.

– Mondja meg a fiúknak, legyen szíves – kérte Moradze –, hogy ma szabadok lesznek. Sütkérezhetnek a vízesésnél.

– Rögtön szólok nekik – válaszolta Szuhisvili, ránézve a falra erősített körzeti térképre. – Ezt a térképet ki rajzolta?

– Én.

– Az utakat is?

– Természetesen.

– Ez itt mit jelent?

– A kígyóveszély jele.

– Amikor Kesalava itt járt, a térkép a falon volt?

– Azt hiszem igen.

– Azon a területen ahol sok a kígyó, nem lehet járni?

– Miért ne lehetne? Csak gumicsizmát kell húzni.

– Magának van ilyen csizmája?

– Természetesen.

– Ez valamilyen kígyórezervátum?

– Nem rezervátum. Egyszerűen kövek vannak, meg odébb egy folyó.

– Hány kilométer innen?

– Hétszáznegyvenkét méter.

– Általában hol tartja a csizmáját?

Moradze fejével a veranda felé biccentett:

– Ott. Nem őrzi azt senki.

– Kesalava nem kért magától csizmát?

– Nem emlékszem.

– Nézegette a térképet a maga jelenlétében? Kérdezősködött erről a helyről?

– Nem emlékszem.

– Miért így válaszol?

– Mert valóban nem emlékszem ezekre a dolgokra.

– A kígyós területen el lehet rejteni egy bőröndöt?

– El.

– És még hol lehet eldugni?

– Mindenhol. A mi területünk huszonöt négyzetkilométeren fekszik.

– Kesalava valaha bejárta magával ezt a területet?

– Nem… Azt hiszem, nem. Néhány ösvényen természetesen sétáltunk együtt.

– A hegyre, vagy a völgybe vezető ösvényeken?

– Itt is, ott is.

Szuhisvili figyelmesen ránézett Moradzéra. Az állta a tekintetét. Most nem mosolygott, homlokán két éles ránc húzódott.

Fél óra múlva az alpinisták – miután Szuhisvili megmagyarázta nekik a feladatot – öt csoportban elindultak a bőrönd felkutatására. Szuhisvili azzal a csoporttal tartott, amelyik a kígyóveszélyes területet fésülte át.

Este az egyik hegymászó, Gabunyija megtalálta a viaszosvászonba bugyolált bőröndöt. Kövekkel volt befedve, nem messzire az erdőtől. Gabunyija figyelmét a fatörzseken levő néhány bevésés keltette fel. Még frissek voltak, a sárga gyanta még nem kéményedett barna bütyökké.

A bőröndben a rubintűkön kívül negyvenhét gránátkövet és kereken harminckétezer rubelt találtak.

Az első, akit a táborba visszatérve Szuhisvili meglátott, Moradze volt. Háza előtt állt és elgondolkozva rágcsált egy

fűszálat. Szuhisvili nyomban be akart ülni a gépkocsijába, hogy elutazzon, de valami kényszert érezve odament Moradzéhoz. Sokáig állt vele szemben, mereven a szemébe nézett.

– Tudja – szólalt meg végül Szuhisvili –, nagyon nem szeretném, ha a laboratóriumban a maga ujjnyomát is felfedeznék a viaszosvásznon vagy a bőröndön. Nagyon nem szeretném.

51.

Amikorra Kosztyenko elhagyta a kórházat, Szadcsikovnak már sikerült nyolcszáznegyven embert végigellenőriznie. Maradt kétszáztizenhét Pamenovszkij, Tamenovszkij, Pametovij, Tamenovij, Timanyev, Pamenov. Az előzetes jelek szerint azonban ebből a kétszáztizenhétből is csak negyvenkettő tartozhat a gyanúsíthatok bizonytalan kategóriájába.

– Tudod, öreg – mondta Kosztyenko –, valami azt súgja nekem, hogy melléfogtunk. A saját logikánkat erőszakoltuk Pimenovra. Néha beválik, elismerem, de most rendkívüli esettel van dolgunk.

Még egyszer átlapozta azt a tájékoztatót, amit Romanov küldött át a Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztályról. Azután, hogy Popkovnak, Pimenov sógorának a megfigyelése nem járt eredménnyel – a megfigyelt személy feddhetetlen életmódot folytatott, munkahely – otthon, otthon – munkahely, idegességnek nyomait sem mutatta, s nem kereste a kapcsolatot Pimenovval – elhatározták őrizetbe vételét: a Romanov-féle osztály elegendő bizonyítékot gyűjtött ahhoz, hogy vádat emeljenek Popkov ellen, feketeáru forgalomba hozásáért.

– Romanov úgy gondolja, hogy a Pimenov-ügynek csak bizonyos részét derítették fel: a tűket és a szivattyúkat. Brigádja ott ül Prigorszkban, s véleményük szerint Pimenov nemcsak tűvel és szivattyúval seftelt. Nagystílű gazember, mi pedig a szokásos mércével mérjük. Hogyan látod?

– Adj valami jó tippet, Szláva. A többin hadd töprengjen a főnökség.

– Nincs tippem. Semmi ötletem, öreg. Rohadt egy ügy. El kell rendelnünk az országos körözést, aztán várunk. Ha csak el nem megyünk Popkovhoz. Romanov javasolta, hogy beszélgessünk vele hárman: ő, te és én.

– Miért? Nélkülem is elboldogultok.

– Egyszer majd azt mondják rólad, öreg: a szerénysége vitte a sírba.

52.

Popkov meghallgatta Romanovot, engedélyt kért, hogy betekintsen a kereskedelmi könyvelők szakvéleményébe, elolvasta az eladók vallomásait, összehasonlította őket a Pimenov helyettese által aláírt szállítólevelekkel és megkérdezte:

– Szembesíthetnének valahogy a főszereplővel?

– Bizonnyal szeretett rokonára, Pimenovra gondol? – kérdezte Romanov.

– Kellemes dolog okos emberekkel beszélgetni.

– Hogyan szembesíthetnénk, amikor szökésben van? – jegyezte meg Kosztyenko. – Ez nem megy.

– Látja-e – behízelgő modorban folytatta Romanov, nadrágtartójával játszadozva, hol előrehúzva, hol visszaengedve a gumit – ha azt hiszi, hogy az idő és a helyzet magának dolgozik, akkor téved Popkov. Maga ellen még nem folyt vizsgálat, azt is mondhatnám, tapasztalatlan és nem tudja, hogy milyen különleges munkaterápiára foghatjuk magát azért, amit úgy hívnak: különösen nagy kárt okozó sikkasztás.

– Durván mondva: sitt – fűzte hozzá Szadcsikov. – Kollégáim igen finoman beszélnek magával, de én egyenes ember vagyok.

Popkov megropogtatta az ujjait: – Furcsa módját választották a kihallgatásnak.

– Kihallgatni a bíróságon fogják. Nekünk Pimenovra van szükségünk. Érti? Egyébként magának nagyobb szüksége van rá, mint nekünk. Előbb a vezéren a sor, a cinkostárs azután következik.

– Látja – szakította félbe Szadcsikovot Romanov –, lehet hogy én nem ilyen élesen tettem fel a kérdést, de ha már így adódott, próbálja meg velünk együtt kielemezni a helyzetet.

– Miféle lesittelésről lehet szó? – Popkov ismét megropogtatta az ujjait. – Tegyük fel, bebizonyítják, hogy forgalomba került feketeáru. De azt nem tudják bizonyítani, hogy én tudtam, honnan származik ez az áru. Nem tudtam és nem is tudhattam, hogy az áru fekete.

– Popkov, ahogy mondják, a maga gondolatmenetében van egy hézag. Pimenov, valószínűleg nem pontosan ismertette a helyzetet magával. Azt akarja mondani, hogy a feketeáruért a pénzügyi helyettese a felelős, igaz?

– Tegyük fel.

– Popkov, maga csak egyet hagy számításon kívül: Pimenov megölt egy embert és elbújt.

– Ki ölt meg egy embert?!

– Pimenov – válaszolta Kosztyenko. – Egészen a gyilkosságig ment el. És az esetet előre megfontolt szándékú gyilkosságnak tartjuk. Tudja, kit ölt meg? Nalbandovot. Emlékszik erre az emberre? Hol van tehát Pimenov?

– Úristen, honnan tudhatnám? És Nalbandovról sem tudtam semmit… Olyan ez, mint derült égből a villámcsapás!

– Pimenov járt magánál, mielőtt lelépett? – kérdezte Kosztyenko.

– Járt.

– Ez azt jelenti, hogy maga tudott Pimenov eltűnési szándékáról. – Szadcsikov fölállt a székéről, odament Popkovhoz. – Elszólta magát, madárkám.

– Várjanak egy kicsit – könyörgött Popkov szétmegy a fejem… Ha elfogják Pimenovot, ő a vezér, és én mi leszek?

– Első helyettese. – Szadcsikov fölnevetett.

– Látja – mondta Romanov lehetősége lesz bebizonyítani a bíróságnak, hogy Pimenov becsapta magát, természetesen csak akkor, ha valóban becsapta. Úgy csak hanyagságért vonják felelősségre. Ha az igazságnak csak egy részét tudta, akkor büntetése megmarad a feketeáru forgalmazásának keretében. De ha egyedül marad az ügyben, akkor mindent magára kell vállalnia. Felelnie kell az egész bűncselekményláncolatért – Prigorszktól Moszkváig.

– De én valóban nem tudom, hogy hol van! És… köztünk szólva, miért kellene elhinnem ezt a gyilkosságot?

Kosztyenko és Szadcsikov összenézett. Jól haladunk, össze fog omlani!

Kosztyenko kinyitotta a Nalbandov kórházi fényképeit, s az orvosi véleményeket tartalmazó dossziét.

– Tessék – mondta nézze át.

– Pimenov elhatározta, hogy elteszi láb alól Nalbandovot, amikor megtudta, hogy a nyomában vagyunk. Félt a tanútól. Maga is tanú, csak éppen sógor.

– Tudja – mondta Romanov –, a történelem ismer olyan eseteket, amikor nemcsak sógort, hanem még apát, feleséget, gyermeket is agyonütöttek.

– Akkor sem tudom, hol van! – ordított fel Popkov. – Legyen átkozott! De nem tudom…

– Mit mondott, amikor utoljára találkoztak?

– Azt mondta, hogy nyugalomba vonul. Megkért, hogy méltóságteljesen viselkedjem, ha valaki faggatni kezd: „Tiszta vagy, semmit sem találhatnak nálad.” Azt mondta, egy év múlva ha az isten is úgy akarja, felhív engem. Ha megnyugodtak a kedélyek.

– Nem említette, hol szándékozik pihenni? – kérdezte Kosztyenko.

– Nem.

– Borotvált volt? – kérdezte hirtelen Szadcsikov.

– Igen – válaszolta Popkov, de elhatározta, hogy bajuszt növeszt.

– Ősz a bajusza?

– Nem, csak őszes.

– Adjátok át üdvözletemet a főnökötöknek – mondta Romanov Kosztyenkónak. – Előre megjósolta.

– Hogyan volt öltözve? – kérdezte Szadcsikov.

– Kopott szürke öltönyben. Mindig elég elhanyagoltan öltözködött. Foltos kék ballonkabát volt rajta, szakadásokkal.

– A pályaudvarra nem telefonált magától? Vagy a repülőtérre?

– Nem telefonált sehová sem, az az aljadék!

– Amikor régebben, tavaly, vagy tavalyelőtt, Moszkvába jött szabadságra – kérdezte Kosztyenko – fölkereste magát?

– Nem. Ritkán látogatott meg – telefonált, meghívott valamelyik étterembe, fasírtot rendelt kompóttal és elmagyarázta, hogyan kell továbbvinni az ügyeket.

– Az étteremből hová ment?

– Honnan tudnám?!

– Mindig ugyanabba az étterembe jártak?

– Nem. Különböző helyekre.

– Nektek van még valami? – kérdezte Romanov Kosztyenkótól és Szadcsikovtól. – Ideje, hogy elkezdjünk komolyan beszélgetni.

– Popkov, emlékezzék vissza mindenre, amire emlékezhet… Hol keressük Pimenovot?

– Gyermekeim életére esküszöm, hogy nem tudom! Azt hiszik, fedeznék egy gyilkost? Kérdezzenek csak, mindenre válaszolok!

53.

Még sötétben fölébredt, amikor a bikovi repülőtéren (nyaralója nem messzire volt tőle) egyre sűrűbben kezdték melegíteni a repülőgépek motorjait. Néhány percig még csöndesen, mozdulatlanul heverészett, hallgatta a kályha mögött ciripelő tücskök énekét. Azután fölkelt, végzett egy kiadós reggeli tornát, kiment az udvarra, megmosakodott a kertbe vezetett csap jéghideg vizében, gumikefével vörösre dörzsölte a testét, majd meleg gyapjúfehérneműt öltve, lehörpintette a tejet és kézbe vette az újságokat.

Ugyanúgy, mint amikor még elismert igazgató volt, Pimenov most is figyelmesen elolvasta a gazdasági témájú cikkeket, különösen azokat, amelyek az új gazdasági reformhoz kapcsolódtak, időnként jegyzeteket készített egy külön papírlapra. Igaz, a gazdasági cikkek mellett sokáig ízlelgette a tárcákat is, többször elolvasva őket.

Bejelentkezett a Tudományos Ismeretterjesztő Társaság körzeti szervezetébe, és felajánlotta hogy előadásokat tartson iskolákban és üdülőkben. Jelentkezett a település tanácsánál is, felajánlotta segítségét a nyári vakáció idejére, „amikor nem kell a hegyekbe utaznom a vadetetésre – ez az ifjúkori szenvedély meghatározta az életemet: természetvédelem nélkül nem érzem teljes embernek magam. Júniustól augusztusig szívesen elvállalok bármilyen megbízatást.” „Tuserov” elvtársnak megköszönték a segítséget, a tanács elnöke beírta nevét a jegyzetfüzetébe, s nemsokára meghívták esti tábortűzre. Pimenov krumplit főzött,

heringet tisztított. „Szeretek ilyen egyszerűen élni, elfáradtam a hivatalos utazásoktól” – jelentette ki és fölbontott egy üveg vodkát. Pimenov panaszkodott, hogy a három év alatt, mióta megvette itt a víkendházát, senki sem látogatta meg őt a tanácstól, „közömbösek lettek az emberek, régebben persze állandóan könyörögtek volna, hogy tartsak előadást akár frontélményeimről, akár a tudományok területéről”. Amikor kinyitotta a második üveget, tegeződni kezdtek, és „Tuserov” hegyi útjairól, vadászélményeiről, a halak-vadak szokásairól kezdett mesélni, s az elnöknek úgy tetszett, hogy már régen ismeri ezt a kedves, szerény embert.

…A reggelit Pimenov szép lassan készítette el – két szelet húst sütött, főzött egy kemény tojást, igyekezett kevés kenyeret fogyasztani, s csupán egyetlen fényűzést engedett meg magának: sok NDK-ban gyártott gyümölcslét ivott, csinos kis üvegekből, amelyeket észrevétlenül elhozhatott hazulról, s azután eldobhatott valahol az állomáshoz vezető úton. Eleinte kijárt a piacra, vásárolt friss borjúhúst, falusi túrót és zöldséget, de úgy tetszett neki, hogy a piactéren szolgálatot teljesítő rendőr valahogy különösen néz rá, s azóta Pimenov elkerülte a piacot.

Ebédje is teljesen egyszerű volt – tőkehalfilé majonézzel, hajdinakása olívaolajjal: hála isten, mostanában szállítottak ilyen olajat a körzeti élelmiszerüzletbe, s egy-egy üvegnyi nem kelthet gyanút, viszont gyógyhatású ez az olaj, legjobb védekezés a szklerózis ellen.

Ebéd után Pimenov – bevéve három szem valeriánt – aludt egyet, azután, amikor szürkülni kezdett, elment sétálni az erdőbe. Vacsorái is egyhangúak voltak – rántotta és két pohár tej. Hét

órakor bekapcsolta a kisképernyős televíziót, s ott ült előtte az adás végig.

Vasárnaponként horgászni ment, úgy számítva, hogy pénteken ez nem ajánlatos, mert a moszkvaiak éppen azon a napon rajzanak ki megunt házaikból.

A félelem állandó érzése, ami Proszkurjakov halála óta benne élt, nem csökkent, s nagy erőfeszítésébe került, hogy mindennap kibújjék a házából, nehogy a szomszédok beszélni kezdjenek a „tudományos munkatárs" furcsa szokásairól, zárkózottságáról.

Csak amikor beköszöntött az éjszaka és lefekhetett a hűvös, tiszta ágyba, amikor a sötétben hevert, gyönyörködve a csöndben és a magányban, olyankor közelített a szívéhez az öröm bátortalan érzése.

Azután, két hét elteltével, először kapta rajta magát a gondolaton, hogy minél tovább tart ez a kimért, rejtőzködő élet, annál terhesebbé válik számára. Szomorúan gondolt rá, hogy ki tudja, meddig kell még így élnie, sorban állnia az izlandi gyártmányú halfiléért, főznie a palackos gázon, megfosztva a lehetőségtől hogy a piacon kedve szerint bevásároljon, s nem rendelkezve azzal a lehetőséggel sem, hogy gondtalanul jegyet váltson egy repülőgépre, elutazzon egy hónapra a tengerhez… s nem rendelkezik se ezzel, se azzal a lehetőséggel. Most csak egyetlen lehetősége volt: létezni. Összeszámolta a kiadásait: három hét alatt nyolcvanöt rubelt költött.

De mit csináljak a pénzzel? gondolta Pimenov. Még ha száz évig élek is, akkor is marad. Miért kellett kockáztatnom, miért tönkretenni az életem? Hogy naponta kaviárt zabáljak?

Olyan zaklatón és váratlanul tört rá ez a gondolat, hogy azonnal átkapcsolt, kényszerítette magát, hogy kellemes dolgokra gondoljon – az őszi horgászatra, amikor hártyásodni kezd a víz, és vadul harap a sügér meg a veresszárnyú koncér, egész napon át üldögélhetsz a víztárolónál, bámulhatod a medret – s nincs semmi gond, semmi izgalom. És arról álmodozott, hogy elutazik Szibériába, a vadászatnak szenteli magát, vásárol egy jó eszkimó kutyát és rengeteg vörös mókust, cobolyt ejt el.

És mit csinálok a cobolyokkal? Újra csak ezt kérdezte magától. Eladom őket? Így is harmincezer holt rubel nyomja a vállam.

Nem tudott most arra választ adni magának, hogy miért kezdett vállalkozásba a tűkkel és szivattyúkkal, a gépkocsi kormányára szerelhető, titkos, sárgaréz zárakkal, a házi tartósításhoz használható bádogfedőkkel. Miért? Föltette magának ezt a kérdést annak ellenére, hogy nem akart erre gondolni.

Apját huszonkilencben kuláklistára tették – három lova volt az öregnek. Apja azt mondta akkor: „Tagadj meg, Vitya, tagadj meg. Te még fiatal vagy, ki kell várnod.” „Tagadj meg” – ősi, egyházhoz kötött kifejezés. De jó, hogy most újra divatba jött, mert elősegíti, hogy ki lehessen várni. „Nekem ideje meghalnom, de téged miért nyomorítson meg az élet?” Pimenov levelet írt az újságnak: „Apám – népnyúzó, örökre megtagadom.” Az öreget száműzték Kazahsztánba, a fia Satumba utazott, üzemben helyezkedett el. Onnan átirányították Moszkvába és elvégezte a kereskedelmi technikumot. Éhezett akkoriban – csak álmában látott kenyeret – meleg, világos héjú cipót. De mindig emlékezett apja szavaira: „Pirulj el, fiam, pirulj el. A szavakkal ne fukarkodj

– a szó csak szó, az életben a lényeg a fontos. S ha már így alakultak a dolgok, én csak ezt tanácsolhatom neked: észrevétlenül élj, észrevétlenül dolgozz, gazdagságod tartsd a homályban, ne dicsekedj vele az emberek előtt. A legfontosabb, hogy biztosan tudd: bárhogy is alakul a sorsod, egy karéj kenyér mindig megment a haláltól." Az öreget visszaküldték a falujába, amikor a sajtó írni kezdett a „túlkapásokról". Pimenov hazautazott és hétszáz rubelt adott az apjának – ez volt az összes pénze, amit a körzeti kereskedelemben dolgozva összegyűjtött. Amikor visszatért Moszkvába, kiemelték, de hamarosan kellemetlensége támadt. Egy pártmunkásnő behívatta beszélgetésre és megkérdezte: „Hogy van ez, Pimenov elvtárs, te megtagadtad az édesapádat, aki mint kiderült nem is volt bűnös?" „De hiszen a községi tanácsban azt mondták, hogy népnyúzó, kulák…" „Az nem számít, amit a tanácsban mondtak! Hogyan lehet egy Vétlen embert megtagadni? Az igazságért ki kell tudni állni, ellenkező esetben ez hitvány elvtelenség, gyávaság." Pimenov még azon a napon fogta a papírjait és saját kérésére elutazott az Uralba, ott szükség volt képzett szakemberekre. „Semmi baj – gondolta – kivágom magam, kivárom, apának van igaza. A fő – kivárni, túlélni." A háború kitörésekor átment a katonai kereskedelmi hálózatba, íme, kivártam, gondolta akkor Pimenov, most megkereshetem a magamét, félretehetem a nehéz napokra. Mától kezdve egész életemben jóllakott leszek, mától kezdve elfelejthetem az éhséget – nagy események idején a kisember előtt tág tér nyílik – csak észrevétlenül, csöndesen kell élni… Mindig egyedül dolgozott, és

soha nem vágyott többre, mint amennyit meg tudott szerezni magának.

A pénzreform pillanatában, negyvenhétben, Pimenovnak kilencszázezer régi rubelja volt elrejtve. Csak hétezret mert átváltani és elfogta a rettegés: ismét a szegénység, az éhezés ideje jön? Így is történt – újra átélte a szegénységtől való félelmet, s ez a régtől meglévő indíték kialakította második énjét, lassanként elfelejtkezett a félelemről, egymásután eszelte ki az újabb machinációkat s számolatlanul helyezte el a pénzt rejtekhelyére. Amikor Nalbandov lebukott, hosszú évek óta először gyötörte meg a kínzó félelemérzet, de tudta, hogy őt nehéz elkapni: dokumentációját, mint mindig, pontosan vezette; a „vállalattal" csak Proszkurjakovot ijesztgette, valójában egyedül dolgozott, magányos farkas módjára. Nalbandov volt az egyetlen ember, akit bekapcsolt az ügybe. Érezvén, hogy szorul a hurok, Pimenov elrepült Prigorszkba, azután Moszkvába visszatérve, gyötrődve gondolta, bárcsak megváltoztathatná a tettét, de még ha visszarepülne is, Nalbandovot már nemi tudná elkapni. Eleinte úgy tűnt neki, hogy mindent jól kiszámított. Az üzemet megrémítette a banditákkal, Nalbandovnak pedig azt javasolta, hogy maga tegye jóvá az ostobaságát. Azt mondta neki azon az éjjelen, a kunyhóban, egy pohár vodka mellett: „Menni fog, mint a karikacsapás! Fogsz egy követ, az ajtót nyitva hagyod, és visszatérsz ide. Mit tehet a rendőrség? Keres. De kit keres? Nem minket, igaz? Nekünk van kulcsunk, éjszakánként nem járunk be a raktárba, különben is nem itt vagyunk, hanem elutaztunk valahová. Ki lopott? Mi nem ezért kapjuk a fizetést. Ez a maguk dolga, maguk keressék meg a tolvajt, minket ne gyanúsítsanak."

És Pimenov csak azután ijedt meg, miután Moszkvába visszarepült.

Micsoda ostobaságot csináltam?, gondolta. Miért kellett kitennem Nalbandovot a lelövés veszélyének? Miért csak a magam számára kedvező kimenetel lehetőségére gondoltam? Most már magam is véres vagyok, pedig korábban még visszautasíthattam volna a „különösen nagy kárt okozást", vállalhattam volna a gondatlanságért járó büntetést… Nem, ha Nalbandov a kezükben van – nincs többé „gondatlanság". Igen, ezért ijedtem meg…

Logikai felépítményének lánca megszakadt, amikor a letartóztatás lehetőségére gondolt. Testébe hidegség költözött, félelmét düh váltotta fel, mely teljesen kitöltötte lényét, vakká, szívóssá és erőssé, nagyon erőssé téve.

Felhívta Prigorszkot. Remélte, hogy azt hallja: Nalbandovot vagy megölték, vagy egyetlen lövés nélkül elkapták. Akkor kapkodás és a dühöngő félelem vértolulása nélkül kiérlelhette volna magatartását a lebukás esetére. De amikor meghallotta, hogy Nalbandovot megsebesítették, s hogy Kosztyenko beszélt vele, megértette: korábbi életének egyszer s mindenkorra befellegzett – Nalbandov mindent elmondott, el a rablás imitációját is. Először meglátásszerűen értette meg mindezt, szinte távolról szemlélve a dolgokat. Időre volt szüksége, hogy felfogja helyzetének reménytelenségét, s miután teljesen felfogta, kidolgozta életmódját és időbeosztását, mindent egyetlen célnak alárendelve – elrejtőzve túlélni. Egyszer föltette a kérdést magának: „Hogyan tovább?" Nem tudott válaszolni, de ugyanabban a pillanatban meglátta arcát a tükörben – a földszínű,

ráncokba gyűrődő arcot, az üres, félelemtől és szomorúságtól jeges szemeket. Akkor a vodkásüvegért nyúlt, de nem kezdett inni – kényszerítette magát, hogy ne igyon. Ha ivásra adom a fejem, gondolta, akkor fuccs, akkor jobb, ha sínre teszem a nyakamat. Egyetlen pillanat, semmi fájdalom. Nem, élni kell. Nekik kell megkeresniük engem, bebizonyítaniuk Nalbandovot, a „vállalatot", nekem pedig ajkamba harapva, élnem kell! A többit meglátjuk. Csak túlélni…

54.

Szombatonként Szadcsikov elutazott gombát szedni, s csak vasárnap este tért haza. Szeretett tábortűz mellett éjszakázni, valahol a tó partján. Fenyőágakkal megágyazva, sátorlapba burkolódzott és sokáig feküdt a tűz mellett. Azokon a hosszú, éjszakai órákon nem aludt, csak bámulta a lángokat semmire sem gondolva, néha halkan rágyújtott egy katonadalra, de egyet sem tudott végigénekelni: csak az első versszakokra emlékezett.

Rendszerint az utolsó helyiérdekűvel utazott haza, halkan levetkőzött az előszobában, a gombát kivitte a konyhába megtisztítani és sós vízbe áztatni. Lábujjhegyen járt a lakásban, de hiába ügyeskedett, hogy ne ébressze fel a feleségét.

– Nem tudsz halkabban közlekedni? – kiáltott rá dühösen Gálja a hálószobából és hangosan becsapta az ajtót. – Holnap operációm lesz!

Szadcsikov eleinte megsértődött. Holnap nekem is operációm lesz, gondolta, operatív akcióm. Egyszer Gálja azt mondta neki, hogy a pöcegödör-tisztítók és rendőrök foglalkozása halálra van ítélve. „A műszaki-tudományos forradalom egész sor kőkorszakbeli foglalkozástól megszabadítja a világot. Majd elhelyezünk téged kerti őrnek – ott a szarkákkal fogsz harcolni. Azok is javíthatatlan szélhámosok.”

Ha visszatért az erdőből, Szadcsikov általában az ebédlőben levő díványra feküdt le aludni, hatkor felébredt, s azonnal elment. Eleinte azt mondta, hogy reggelenként uszodába jár, később Gálja hozzászokott, és nem kérdezgette, hová megy ilyen korán reggel.

Szadcsikov barangolt a kihalt utcákon, megreggelizett egy büfében, nyolc órára ment be az irodájába. Kilencig folyóiratokat olvasott (a könyvtárban félretették neki az *Innosztrannaja Lityeratura* és a *Nauka i Zsizny* legfrisebb számait), ezután kezdte meg a kihallgatásokat.

Azon a szombaton Szadcsikov éjfélkor ért a teljesen néptelen peronra: eltévedt az erdőben, csak nehezen talált ki a sínekhez, zseblámpája megvilágította az alig látható ösvényt. Két kosara tele volt gombával, s azon töprengett, hogyan cipeli haza őket – a metrót már lekéste, taxira nincs pénze, a városon pedig végiggyalogolni a két nehéz kosárral, ahhoz már nem elég fiatal.

– Fehér tinórú van? – érdeklődött a pénztárosnő, átnyújtva a jegyet.

– Kevés. Az érdesnyelvű tinóruból van sok a fehér gombának már vége.

Megérezve, hogy a háta mögött áll valaki, Szadcsikov elmozdult a pénztárablaktól.

– Szintén gombász? – kérdezett a pénztárosnő. – Ma mindenki ilyen későn megy haza?

– Kinek a gomba, kinek a hal – válaszolta a férfi és rekedtes öregesen fölnevetett.

– Legalább fogott valamit?

– Az aprajából. Adjon nekem egy jegyecskét, polgártársnő.

– Hová?

Szadcsikov fölemelte a kosarait, megfordult, hogy kimenjen a peronra – a vicinális sárga szeme már belevilágított az éjszakába. Egyetlen pillanatra látta csak a horgászt, de azonnal felismerte

Pimenovot. Most más Pimenov állt előtte – kicsi, jóságos, bajuszos öregember.

A peronon állva, s figyelve, hogy Pimenov megigazítja az orsóját, vállára dobja a hátizsákot, Szadcsikov agyán átvillant. Rendőr nincs. De minek nekem rendőr? Magam fogom el.

Odalépett Pimenovhoz.

– Viktor Petrovics, mi magát körözzük… A hallevest a börtönben kell megfőznie.

Pimenov csodálkozva fordult Szadcsikovhoz:

– Miről beszél, polgártárs? – kérdezte, és Szadcsikov látta, hogy a közeledő helyiérdekű éles fényszórójától megvilágított, összeszűkülő szemében valami hirtelen fényesség villan.

– Mit akar?

Szadcsikovnak nem maradt ideje válaszolni. Erős ütést érzett a nyakán, és lezuhant a vicinális kerekei alá. Hallotta még a fékek sikoltó csikorgását, a saját kiáltását… azután minden csöndbe dermedt.

55.

Kosztyenko sehogy sem tudta fölhúzni a cipőjét: hideg rázta, mint gyermekkorában, amikor maláriában megbetegedett.

Még akkor is reszketett, amikor megérkezett a bikovi repülőtérre. A pénztárosnő, akit a bűnügyi osztály felügyelője kihallgatott, úgy emlékezett, hogy a horgász Bikovig váltott jegyet.

A repülőtér beosztottai, akiknek társaságában Kosztyenko átnézte az utaslistákat, megszeppenve ültek a helyükön és csodálkozó pillantásokat váltottak. Az ezredes fakó arcán táncoltak az idegek, bőre meg-megrándult, ujjainak hegye természetellenesen fehér volt.

– A permi járatra – szólalt meg nehezen – ki állította ki a jegyeket?

– Én – ijedten válaszolt egy fiatal lány.

– Egy öreg, bajusszal?

– Nem emlékszem. Nem, várjon csak… Az katona volt. Megkínált cukorkával is.

– Idős volt?

– Nem. Fiatal – mondta még ijedtebben a lány.

Kosztyenko lassú mozdulattal előhúzta zsebéből Pimenov fényképét és kirakott az asztalra különböző portrékat – bajusszal; kopaszra borotválva; bajusz nélkül.

– Ilyen ember járt itt? – kérdezte Kosztyenko. – Nézzék meg figyelmesen.

– Nálam vett jegyet Szverdlovszkig – mondta egy idősebb hölgy, aki magas, ezüstös kontyot viselt, kisujjával megérintve azt az arcképet, amely bajuszosan ábrázolta Pimenovot. – Tuserov névre állítottam ki.

– Mikor ment el a gép?

– Két órával ezelőtt.

– Mikor ér Szverdlovszkba?

– Másfél óra múlva.

Kosztyenko gyors mozdulattal, ijedten fölemelkedett. – Sehol sem száll le a gép?

– Nem, közvetlen járat.

Amikor reggel öt órakor megjött az értesítés, hogy a szverdlovszki bűnügyi rendőrség egyik csoportja a repülőtéren letartóztatta Pimenovot, Kosztyenko, ismét érezve az erős hidegrázást, kiment a minisztériumból az Ogarjov utcára.

Megállított egy taxit, beszólt a vezetőnek:

– Adj egy üveggel, főnök…

A taxis ijedten pillantott a Belügyminisztérium hatalmas épületére, amely a hajnali derengésben szürke és sárga színekben játszott.

– Honnan volna nekem? Nincs vodkám.

– Gyerünk a pályaudvarra.

A Kazanyi Pályaudvarnál, a taxiállomás mellett, Kosztyenko vett egy két és fél decis vodkát, lehajtotta az üvegből, s érezte, hogy reszketése enyhülni kezd. Hirtelen puha fáradtság lepte el. Mintha hatalmas, súlyos málhát dobott volna le a hátáról, amelyet sokáig, nagyon sokáig cipelt. Belépett a pályaudvar tágas,

ébredező helyiségébe, leült a padra, egy gyermekét csicsigató nő mellé.

Kosztyenkónak hirtelen eszébe jutott az olajfoltos peron, a nagy, fonott kosár, a ponyvával letakart, formátlan, véres hústömeg, azután képzeletének tükrében megjelent Szadcsikov arca, és elsírta magát, jobbra-balra ingatva a testét.

– Csöndesebben, te! – szólt rá egy asszony.

– Fölébreszted a gyereket…

Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó
A kiadásért felel: dr. Szabó Egon igazgató
Nyírségi Nyomda – 381
Felelős vezető: Jáger Zoltán igazgató
Nyíregyháza, 1982
Felelős szerkesztő: Tabák András
Műszaki vezető: Jordán Gusztáv
Műszaki szerkesztő: Cimpián Péterné
Fedélterv: Szabó Árpad munkája
Terjedelem: 14,7 A/5 ív
20(443) Zi 742-Í-8384